

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ประจำปีพุทธศักราช 2567 เล่มนี้เป็นปีที่ 4 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูนิติธรรมบัณฑิต

บรรณาธิการวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	(ก)
ลมเปลี่ยนทิศ: แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว จากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	1
WINDS OF CHANGE: GUIDELINES FOR ADAPTING THE OCCUPATIONS OF WHITE SHRIMP FARMING FROM THE IMPACTS OF FLOODING BY A CASE STUDY OF THE BAN BANG RAET COMMUNITY, BAN PHOENG SUB- DISTRICT, PAK PHANANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
จิตลดา สีสาย, ผกามาศ จันทศรี, จิตติมา คำรงวัฒนะ, เขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร และเจียร ชูหนู	
แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งของวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพของชุมชน สามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช	11
GUIDELINES FOR DEVELOPING THE PRODUCTS OF YELLOW CURRY PASTE OF SOUTHERN STIR-FRIED CURRY OF A COMMUNITY ENTERPRISE GROUP FOR PROMOTING OCCUPATIONS IN SAM TAMBON COMMUNITY, VILLAGE NO. 4, SAM TAMBON SUB-DISTRICT, CHULABHORN DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
ราตรี หิตใจจำ, ธนัยชนก ทองนาค, เดโช แชน้ำแก้ว, จิตติมา คำรงวัฒนะ, สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร, บุญญาดา จงละเอียด และพระณัฐพงษ์ จันทโร	
กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ ท้องถิ่นของชุมชน หมู่ที่ 7 ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	21
THE PROCESS OF BUILDING A COMMUNITY LEARNING NETWORK OF A GROUP CRAFTING ARTIFICIAL FLOWERS WITH JAPANESE CLIMBING FERNS TO ENHANCE THE ECONOMY OF A LOCAL COMMUNITY IN VILLAGE NO. 7 OF NA KHIAN SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
ศิริพร สุโตะ, สุวิจักขณ์ คงเสน, ขวัญจิรา สุนทรนนท์, จิตติมา คำรงวัฒนะ, วิเชษฐ์ ลิ้นประสิทธิ์กุล และสุชาติ มลันต์	
การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพร บ้านคีรีวง (การทำสบู่)	31
GROUP MANAGEMENT UNDER THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY: A CASE STUDY OF BAN KIRIWONG HERBAL HOUSE LEARNING CENTER (SOAP MAKING)	
ปณิศา อ่อนกล้า, เพ็ญพิชชา อินแก้ว, ธีรภัทร ขาวผ่อง, จิตติมา คำรงวัฒนะ, จรวยพร เหมรังษี, และเมธาวรินทร์ จำนงค์ธรรม	
“นางแอ่นกินรัง”: แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนกนางแอ่น กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้าน รังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช	39
"SWIFTLETS": GUIDELINES FOR PROMOTING SWIFTLET NEST FARMING CAREERS IN A CASE STUDY OF BAN RANG NOK THAI LEARNING CENTER, SA KAEU SUB-DISTRICT, THA SALA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
หนึ่งฤทัย แซ่อึ้ง, วงศกร ลามมี, เมธิรา ไกรนที, จิตติมา คำรงวัฒนะ, พงษ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์, ขวนะ ทองนุ่น และพรชัย เลื่อนฉวี	
การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน: กรณี เครือข่ายจิตอาสาชุมชนวรรณคร อำเภอปัว จังหวัดน่าน	51
CULTURAL-BASED LIFELONG LEARNING PROMOTION APPROACH TO DRIVE COMMUNITY HEALTH: THE CASE OF WORANAKORN COMMUNITY VOLUNTEER NETWORK, PUA DISTRICT, NAN PROVINCE	
วสุนันต์ ทองดี, เรืองวิทย์ นิลโคตร, วงษ์ศิริ เรืองศรี และธารารัตน์ สัญญะโม	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	63

ลมเปลี่ยนทิศ: แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว
จากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง
อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
WINDS OF CHANGE: GUIDELINES FOR ADAPTING THE OCCUPATIONS
OF WHITE SHRIMP FARMING FROM THE IMPACTS OF FLOODING
BY A CASE STUDY OF THE BAN BANG RAET COMMUNITY,
BAN PHOENG SUB-DISTRICT, PAK PHANANG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

จิตลดา สีสาย¹, ผกามาศ จันทศรี¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ^{1*}, เขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ¹,
สุธิรา ชัยรักษา เงินถาวร¹, เจียร ชูหนู²

Jitlada Seesiy¹, Phakamat Chanthasri¹, Jittima Damrongwattana^{1*}, Khemanat Intharasuwan¹,
Sutira Chairuksa Ngoenthawon¹, Chian Chunu²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัญหาการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว และ 2) แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ที่ประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว มี 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 7 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพ แบบสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการสำรวจพื้นที่ในชุมชน สร้างความสัมพันธ์ และประสานงานใช้สถิติวิจัยและวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว เมื่อน้ำท่วมขัง ทำให้น้ำสกปรก คุณภาพน้ำไม่ดี และส่งผลกระทบต่อตัวกุ้งขาว ทำให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพและกุ้งที่อาจจะเกิดโรคหรือตายเป็นตัวน้ำพาเชื้อโรค ถ้ากุ้งยังเล็กมีความเสี่ยงที่กุ้งจะเป็นโรคและตายมากขึ้น และหากฝนตกเป็นเวลานานมีปริมาณน้ำมากทำให้น้ำล้นตลิ่ง คุณภาพน้ำในบ่อกุ้งจึงไม่ดี ทำให้คุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลงกะทันหัน มีอุณหภูมิต่ำ กุ้งในบ่อปรับตัวไม่ทัน 2) แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว ได้แก่ การปรับวิธีเลี้ยงกุ้ง ด้านช่องทางการจำหน่าย การดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านจากกรมประมงอำเภอ ซึ่งเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวที่จะได้รับการเยียวยานั้น ต้องไปขึ้นทะเบียนกับกรมประมง ส่วนภาคเอกชนมีการปรับตัวในการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ และส่งไปยังโรงงาน บริษัท และองค์กรที่รับซื้อกุ้ง ด้วยการส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การปรับตัวด้านการประกอบอาชีพ, การเลี้ยงกุ้งขาว, ผลกระทบอุทกภัย, ชุมชนบ้านบางแรด

Abstract

The objectives of this research article aimed to study 1) The conditions of occupational problems in white shrimp farming and 2) Guidelines for adapting the occupations of white shrimp farming from the impacts of flooding by a case study of the Ban Bang Raet Community. The research used qualitative research methods. Key informants consisted of two groups, including the primary key informants, with a total of seven persons, and the secondary key informants, with a total of six persons. The research instruments consisted of a camera, observation records, a questionnaire, and an audio recorder. The data was collected through field observations in the community, connection-building, and coordination. The results of the research found that. 1) Conditions of occupational problems in white shrimp farming indicated flooding decreased water quality and affected the white shrimp both in terms of production quality and shrimps might develop disease or die. Water from flooding would be a carrier of germs. If the shrimp were still small, there is a high risk that the shrimp would die and be at risk of disease. Additionally, if there were constant rains, it would increase the water level, which would overflow the banks and suddenly decrease the quality of water by lowering the water temperature, affecting the shrimps' adaptation to temperature. 2) Guidelines for adapting the occupations of white shrimp farming indicated the adjustment in the method of shrimp farming, adjustments in distribution channels, and protections on the livelihood of the villagers with involvement from the Fisheries District Office. In order for farmers who worked in white shrimp farming to receive compensation, they must have registered with the Department of Fisheries. The private sector adjusted its operations by expanding the distribution channels, adding online channels for sales, and sending its products to factories, companies, and organizations that bought shrimps with mutual and constant support.

Keywords: Guidelines for Occupational Adaptation, White Shrimp Farming, Flood Effects, Ban Bang Raet Community

บทนำ

การเลี้ยงกุ้งขาวหรือกุ้งขาวแวนนาไม ในประเทศไทยหลังจากที่กรมประมงอนุญาตให้นำเข้าพ่อแม่พันธุ์ที่ปลอดเชื้อเข้ามาทดลองเลี้ยงในปี 2545 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่ตอนนั้นกำลังประสบปัญหาในการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ในเรื่องของโรคเจริญเติบโตช้าเกิดปัญหาหลายอย่าง เช่น การเกิดโรค เนื่องจากเวลาน้ำท่วมแล้วจะมีเชื้อโรคมากับน้ำ จึงทำให้เกิดผลกระทบมากมายจนทำให้เกษตรกรขาดทุน เกษตรกรจำนวนมากได้เปลี่ยนมาเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมแล้วประสบความสำเร็จ จึงทำให้การเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไมได้รับความนิยมในการเลี้ยงมากขึ้น ลักษณะทั่วไปของกุ้งขาวแวนนาไมนั้นเป็นกุ้งขนาดกลาง มีลำตัวและขาสีขาว หางมีสีดำแดง มีผิวหนังตัวเรียบ ส่วนหนวดมีสีแดงตลอดทั้งเส้น ไม่พบหนามที่บริเวณตา กุ้งขาวแวนนาไมนั้นสามารถกินอาหารได้หลากหลายและมีความทนทานต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมได้ (นลินี อุษวรรณ, 2551)

ในพื้นที่ชุมชนบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภอบางแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปแล้วจะเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล พื้นที่ลาดลงจากทางทิศตะวันตกไปตะวันออกจรดอ่าวไทยและในพื้นที่ชุมชนบางแรดนั้นจะเกิดน้ำท่วมบ่อยมาก เนื่องจากอยู่ติดทะเลมีสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงบ่อยและเกิดพายุบ่อยครั้ง จึงส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการอาชีพในการเลี้ยงกุ้งเป็นอย่างมาก ปัญหาที่พบเจอบ่อย เช่น น้ำท่วมขัง และน้ำล้นตลิ่ง เกษตรกรจึงได้มีการคิดวิธีการรับมือมากมายหลายวิธี เช่น เมื่อเกิดฤดูฝนคนเลี้ยงกุ้งจะต้องปรับตัว

เพราะจะประสบปัญหาเรื่องความเค็มและอุณหภูมิที่ค่อนข้างแปรปรวนผิดปกติทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ทำความเสียหายให้กับเกษตรกรอย่างมาก อาจพบปัญหาทั้งนี้คือ กุ้งเหี่ยวดำหรือกล้ามเนื้ออ่อน ช่วงฤดูฝนชาวบ้านที่เลี้ยงกุ้งส่วนใหญ่วางแผนการปล่อยกุ้งค่อนข้างจะพร้อมเพรียงกัน สามารถเลี้ยงกุ้งได้ง่ายกว่าหน้าแล้งหรือหน้าหนาว แต่อย่าได้ประมาท เพราะการเลี้ยงกุ้งในช่วงฤดูฝนก็มีปัญหามากเหมือนกัน ดังนั้น การเลี้ยงกุ้งในช่วงฤดูฝน มีการวางแผนการเลี้ยง และการป้องกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในแต่ละพื้นที่

การปรับตัวของชาวบ้านหลังจากปล่อยลูกกุ้งแล้วเกิดฝนตก ขณะที่ลูกกุ้งยังไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพบ่อน้ำฝนชะล้างเอากรดบริเวณคันบ่อลงมาอาจทำให้ลูกกุ้งที่อ่อนแอตายได้ง่าย การใช้ปูนมาร์ลหว่านบริเวณขนาบ่อจะช่วยลดปัญหาได้ค่อนข้างมากและเมื่อเกิดปัญหาลูกกุ้งลอยหรือตายหลังจากฝนตก ส่วนมากจะเกิดกับบ่อเก่าที่เลี้ยงกุ้งมานานไม่ค่อยได้ถ่ายน้ำหรือบ่อที่ปูพลาสติกมานานและมีการฉีกขาดหรือบ่อที่ไม่ได้นำเลนกันบ่อออกก่อนการปล่อยกุ้งเมื่อฝนตก น้ำฝนจะมีอุณหภูมิต่ำไหลลงบ่อโดยชะล้างเอากรดจากคันบ่อลงมาทำให้ pH ของน้ำในบ่อต่ำมีผลทำให้แก๊สไนโตรเจนกระจายตัวมากขึ้นกุ้งจะลอยขึ้นมาที่ผิวน้ำหรือตายได้ วิธีการแก้ไขกำจัดแก๊สไนโตรเจนระบายน้ำกันบ่อออกพร้อมกับใช้ปูนขาวละลายน้ำสาตให้ทั่วบ่อเพื่อปรับให้ pH ของน้ำสูงกว่า 7.5 หลังจากนั้นควรลดหรือลดปริมาณอาหารลงตามสมควรโดยเฉพาะในมือเช้าและกลางคืน น้ำจะมีค่า pH และปริมาณออกซิเจนต่ำจนกว่ากุ้งจะเริ่มเข้ายอมากินอาหารตามปกติ (ตุลฮาบ หวังสุข, 2565)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้สนใจในการศึกษาเรื่อง ลมเปลี่ยนทิศ: แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะได้เล็งเห็นถึงปัญหาของกุ้งขาวที่มาจากภัยธรรมชาติ จึงได้นำปัญหานี้มาวิเคราะห์และหาแนวทางการแก้ไข เพื่อเป็นแนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ครอบครัวผู้ประกอบอาชีพมีการเลี้ยงกุ้งขาวโดยมีความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้งขาวในระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป ในชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการเลี้ยงกุ้งขาว จำนวน 7 คน ได้แก่ 1) นายเพียร จันทศรี 2) นายสุริยะ แก้วประเสริฐ 3) นายสมบัติ สุวรรณพงศ์ 4) นายสมญา สุขคะตะ 5) นางละออง ส่งนาค 6) นายสุรียา เรืองศรี และ 7) นายทำนอง ส่งนาค
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้สนับสนุนและส่งเสริมการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวของชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 6 คน ได้แก่ 1) นายกฤตภัทร จันทร์ชื่น (ดำรงตำแหน่งรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพิง) 2) นายวิรัตน์ ช่อผูก (ดำรงตำแหน่งเลขานายกององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพิง) 3) นางสาวนงเยาว์ บุญคงมา (ดำรงตำแหน่งหัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพิง) 4) นายศักดิ์ชาย พวงสุวรรณ (ตัวแทนจำหน่ายรับซื้อกุ้งขาว) 5) นายปรีชา ปรีดาศักดิ์ (ร้านขายอาหารกุ้งและเวชภัณฑ์สัตว์น้ำ) และ 6) นายโสภณ ช่อผูก (เจ้าของฟาร์มอนุบาลเพาะพันธุ์กุ้งเพื่อจำหน่าย)

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องบันทึกภาพ เป็นการใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพเพื่อถ่ายภาพไว้เป็นหลักฐานในการวิจัย เพราะขณะสัมภาษณ์ อาจจะต้องใช้อุปกรณ์ในการเก็บภาพเพื่อนำมาใช้ในการวิจัย
2. แบบสังเกต เป็นแบบที่ใช้ในการสังเกตในขณะที่สัมภาษณ์ หรือเพื่อสังเกตการณ์ในการตอบคำถามของผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าตอบตรงประเด็น และตามข้อมูลจริงเท็จ เป็นการสังเกตกำหนดแนวทาง โดยการใช้สายตา
3. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบที่ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้เพื่อต้องการเก็บบันทึกข้อมูลในการวิจัย พร้อมทั้งรวบรวมข้อมูลให้ได้มากที่สุด และตรงประเด็นมากที่สุด
4. เครื่องบันทึกเสียง เป็นการบันทึกเสียงตอนสัมภาษณ์ เนื่องจากบางครั้งการจดบันทึกระหว่างสัมภาษณ์ไม่ทัน ก็ยังมีเครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องสำรองข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน หลังจากนั้นจึงไปสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของวิธีการเลี้ยงกุ้งขาว
2. สร้างความสัมพันธ์ และแนะนำตัวเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การปรับตัวให้เข้ากับการเรียนรู้วิธีการเลี้ยงกุ้งขาว พร้อมทั้งสอบถามข้อมูลเบื้องต้น ทั้งวิธีการทำ ปัญหาการเลี้ยงกุ้งขาว และแนวทางส่งเสริมการเพาะพันธุ์กุ้งขาว
3. ประสานงานโดยใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลรายละเอียดแบบเจาะลึก โดยนัดวัน เวลา และสถานที่ จากนั้นผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล และรายละเอียดแต่ละประเด็นโดยพบปะพูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมถ่ายภาพประกอบ
4. รวบรวมวิเคราะห์ และสรุปผล หากปรากฏว่าขาดรายละเอียดข้อมูลส่วนใดก็ไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง ลมเปลี่ยนทิศ: แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อเท็จจริงกับข้อมูลที่ได้มา โดยนำข้อมูลที่เป็นความจริงนั้น มาวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

สภาพปัญหาการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษาชุมชน บ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. สภาพปัญหาน้ำท่วมขัง พบว่า หลังจากที่ฝนตกบ่อยมาก บริเวณบ่อเลี้ยงกุ้งจะเกิดน้ำท่วมขังและทำให้เกิดน้ำเสีย โรคส่วนใหญ่ที่เกษตรกรเลี้ยงกุ้งขาวเจอมักมาจากน้ำสกปรก เพราะน้ำท่วมขังจะเป็นตัวนำพาเชื้อโรค ถ้ากุ้งยังเล็กจะมีความเสี่ยงมากที่กุ้งจะตายและเสี่ยงโรค กุ้งกินอาหารได้น้อยลง จำนวนกุ้งตายในบ่อเลี้ยงกุ้งจะมากขึ้น

ภาพที่ 1 แสดงสภาพปัญหาน้ำท่วมขัง

2. สภาพปัญหาน้ำล้นตลิ่ง พบว่า ในช่วงเวลาที่ฝนตกต่อเนื่องและติดต่อกันเป็นเวลานาน มีปริมาณน้ำที่เยอะเกินไปภายในบ่อกุ้ง คุณภาพน้ำในบ่อกุ้งจึงไม่ดีจะส่งผลกระทบต่อผลผลิตกุ้ง กุ้งน้ำท่วมขัง เป็นปัญหาทำให้คุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลงกะทันหัน กุ้งในบ่อปรับตัวไม่ทัน บางครั้งก็จะทำให้ตัวกุ้งเกิดบาดแผลและทำให้กุ้งตาย แต่ถ้ากุ้งตายก็ต้องจับก่อน ทำให้ขาดทุนเวลาจับไปขาย รายได้ก็น้อยลง

ภาพที่ 2 แสดงสภาพปัญหาน้ำล้นตลิ่ง

แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. การปรับตัวในด้านวิธีการเลี้ยงกุ้ง

1.1 วิธีการเลี้ยง พบว่า ต้องวางแผนการเลี้ยงไว้ล่วงหน้า เวลาเลี้ยงกุ้งในหน้าฝนก็จะมีกรับมือ คือ เวลาเลือกลูกกุ้งก็ต้องเลือกที่พันธุ์ดี ๆ ต้องเลือกจากโรงเพาะที่มีมาตรฐานจะทำให้กุ้งแข็งแรง เวลาปล่อยก็ต้องปล่อยน้อยกว่าปกติ เพราะถ้าปล่อยเยอะกุ้งจะเครียดได้ เมื่อถึงฤดูฝนนั้นก็เกิดปัญหาหลายอย่างจึงต้องมีวิธีการรับมือในช่วงหน้าฝนเพื่อเพิ่มผลผลิต จัดเตรียมเครื่องต้นน้ำสร้างออกซิเจนในบ่อกุ้ง ควรเลือกอาหารกุ้งที่ได้มาตรฐาน เพื่อเป็นการระมัดระวังกุ้งไม่ให้ติดเชื้อหรือเกิดโรค

ภาพที่ 3 แสดงกังหันต้นน้ำ บำบัดน้ำเสีย

ภาพที่ 4 แสดงจุลินทรีย์ปรับสภาพน้ำ

1.2 การเตรียมบ่อเลี้ยง พบว่า ตรวจสอบว่าพื้นบ่อเหมาะกับดินแบบใด เช่น ดินเป็นกรด ดินทราย ดินลูกรัง หรือดินเหนียวแข็ง หลังจากบ่อที่เคยจับกุ้งแล้วนั้นเราต้องทำการตากดินเลนออกให้หมดแล้วตากบ่อไว้ก่อนจึงค่อยวัดค่าระดับความเป็นกรด - ด่างของดิน ค่าของดินนั้นต้องเท่ากับ 7 และใช้ปูนเผาในการฆ่าเชื้อโรคในบ่อหลังจากนั้นก็หว่านปูนขาวรอบบ่อสัก 2 วัน ก่อนสูบน้ำเข้าบ่อและต้องมีบ่อพักน้ำสำรองเพื่อไว้เติมน้ำทุกวันหลังจากนั้นก็ทำสีน้ำให้เป็นสีเขียวโดยใช้ปุ๋ยคอก เมื่อนำน้ำเข้าบ่อเลี้ยงแล้วก็ต้องใส่ปูนแล้วเพ้น้ำก่อนที่จะปล่อยกุ้ง 4 - 5 วัน และการเลี้ยงกุ้งในบ่อปูน โดยล้างบ่อปูนให้สะอาด ใส่ปุ๋ยและใส่คลอรีนเพื่อกำจัดเชื้อโรคในบ่อ แช่คลอรีนประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วปล่อยน้ำทิ้ง และล้างบ่อเพื่อทำความสะอาดคลอรีน หลังจากนั้นก็สามารถใส่น้ำเพื่อเตรียมสำหรับการเลี้ยงกุ้ง

ภาพที่ 5 แสดงบ่อเลี้ยงกุ้ง

ภาพที่ 6 แสดงบ่อเลี้ยงกุ้ง

2. การปรับตัวในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายของผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว โดยการถามไถ่ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการลงพื้นที่หลังจากเกิดอุทกภัยแล้วนำผลกระทบที่เกิดขึ้นมาหาแนวทางในการแก้ไข ส่วนภาคเอกชนได้มีการปรับตัวในการขยายช่องทางการจัดจำหน่าย โดยเพิ่มช่องทางออนไลน์เข้ามาและส่งไปยังโรงงานหรือบริษัทที่รับซื้อกุ้ง และองค์กรที่เกี่ยวข้องล้วนมีการส่งเสริมซึ่งกันและกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

สภาพปัญหาการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช อภิปรายผลใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัญหาน้ำท่วมขัง พบว่า หลังจากที่ฝนตกบ่อยมาก บริเวณบ่อเลี้ยงจะเกิดน้ำท่วมขังและทำให้เกิดน้ำเสีย โรคส่วนใหญ่ที่เกษตรกรเลี้ยงกุ้งขาวเจอมักมาจากน้ำสกปรก เพราะน้ำท่วมขังจะเป็นตัวนำพาเชื้อโรค ถ้ากุ้งยังเล็กก็มีความเสี่ยงมากที่กุ้งจะตายและเสี่ยงโรค กุ้งกินอาหารได้น้อยลง จำนวนกุ้งตายในบ่อเลี้ยงกุ้งจะมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรมอุตุนิยมวิทยา ได้ศึกษาหนังสืออุตุนิยมวิทยารัฐบาลในประเทศไทย พบว่า น้ำท่วมขัง เป็นลักษณะของอุทกภัยที่เกิดขึ้นจากปริมาณน้ำสะสมจำนวนมากที่ไหลมาในแนวระนาบจากที่สูงไปยังที่ต่ำเข้าท่วมอาคารบ้านเรือน สวนไร่นาได้รับความเสียหายหรือเป็นสภาพน้ำท่วมขัง ในเขตเมืองใหญ่ที่เกิดจากฝนตกหนักต่อเนื่องเป็นเวลานาน มีสาเหตุมาจากระบบการระบายน้ำไม่ดีพอ มีสิ่งก่อสร้างกีดขวางทางระบายน้ำหรือเกิดน้ำทะเลหนุนสูง กรณีพื้นที่อยู่ใกล้ชายฝั่งทะเล (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2552)

2. สภาพปัญหาน้ำล้นตลิ่ง พบว่า ในช่วงเวลาที่ฝนตกต่อเนื่องและติดต่อกันเป็นเวลานาน มีปริมาณน้ำที่เยอะเกินไปภายในบ่อเลี้ยง คุณภาพน้ำในบ่อเลี้ยงจึงไม่ดีจะส่งผลกระทบต่อผลผลิต กุ้งกับน้ำท่วมขัง เป็นปัญหาทำให้คุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลงกะทันหัน กุ้งในบ่อปรับตัวไม่ทัน บางครั้งก็ทำให้ตัวกุ้งเกิดบาดแผลและทำให้กุ้งตาย แต่ถ้ากุ้งตายก็ต้องจับก่อน ทำให้ขาดทุนเวลากลับไปขาย รายได้ก็น้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิราวรรณ นิกเว็น และอุมาพร คำหมอน ได้ศึกษาการประเมินพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในพื้นที่ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และเพื่อการจัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการจ่ายเงินชดเชยอุทกภัย ปีพ.ศ. 2554 พบว่า อุทกภัย เป็นภัยที่เกิดจากน้ำท่วม ซึ่งมีสาเหตุโดยตรงเกิดจากการที่ฝนตกหนักมากกว่าปกติ

และต่อเนื่องเป็นเวลานานในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง ทำให้เกิดน้ำไหลหลากไปตามผิวดินลงสู่แม่น้ำลำธารส่งผลให้ระดับน้ำในแหล่งเก็บน้ำหรือแหล่งน้ำในธรรมชาติมีระดับสูงกว่าปกติและไหลเข้าท่วมบ้านเรือนก่อให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ (จิราวรรณ นิกะวัน และอุมาพร คำหอม, 2558)

แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางแรด ตำบลบ้านเพิง อำเภอบางแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การปรับตัวในด้านวิธีการเลี้ยงกุ้ง

1.1 วิธีการเลี้ยง พบว่า ต้องวางแผนการเลี้ยงไว้ล่วงหน้า เวลาเลี้ยงกุ้งในหน้าฝนก็จะมีกรับมือคือ เวลาเลือกลูกกุ้งก็ต้องเลือกที่พันธุ์ดี ๆ ต้องเลือกจากโรงเพาะที่มีมาตรฐานจะทำให้กุ้งแข็งแรง เวลาปล่อยก็ต้องปล่อยน้อยกว่าปกติ เพราะถ้าปล่อยเยอะกุ้งจะเครียดได้ เมื่อถึงฤดูฝนนั้นก็เกิดปัญหาหลายอย่างจึงต้องมีวิธีการรับมือในช่วงหน้าฝนเพื่อเพิ่มผลผลิต จัดเตรียมเครื่องต้นน้ำเพื่อสร้างออกซิเจนในบ่อกุ้ง ควรเลือกอาหารกุ้งที่ได้มาตรฐาน เพื่อเป็นการระมัดระวังกุ้งไม่ให้ติดเชื้อหรือเกิดโรค ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกัญญารัตน์ สุนทรา และอัญชลี คมปฏิภาณ ซึ่งพบแนวทางการแก้ไขปัญหาวา เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งจะต้องประเมินสถานการณ์การเลี้ยงว่าในรอบการเลี้ยงต่อไปจะต้องเผชิญกับอะไรบ้าง โดยดูจากข้อมูลที่ผ่านมาซึ่งคาดว่าปริมาณน้ำฝนปีนี้น่าจะมากกว่าปีที่แล้วสำหรับคำแนะนำในการเลี้ยงกุ้งช่วงฤดูฝน 1) ปล่อยลูกกุ้งในอัตราความหนาแน่นน้อยกว่าปีที่ผ่านมาเพื่อรองรับปริมาณฝนที่คาดว่าจะมีมากกว่าปกติ 2) ควรเพิ่มเครื่องให้อากาศให้มากขึ้นเตรียมความพร้อม กรณีฉุกเฉิน เช่น อากาศปิด ฝนตกชุกออกซิเจนต่ำเนื่องจากปล่อยกุ้งแน่น แพลงก์ตอนในบ่อมีมาก (กัญญารัตน์ สุนทรา และอัญชลี คมปฏิภาณ, 2562)

1.2 การเตรียมบ่อเลี้ยง พบว่า ตรวจสอบว่าพื้นบ่อเหมาะกับดินแบบใด เช่น ดินเป็นกรด ดินทราย ดินลูกรัง หรือดินเหนียวแข็ง หลังจากบ่อที่เคยจับกุ้งแล้วนั้น เราต้องทำการตากดินเลนออกให้หมดแล้วตากบ่อไว้ก่อนจึงค่อยวัดค่าระดับความเป็นกรดต่างของดิน ค่าของดินนั้นต้องเท่ากับ 7 และใช้ปูนเผาในการฆ่าเชื้อโรคในบ่อ หลังจากนั้นให้หว่านปูนขาวรอบบ่อสัก 2 วัน ก่อนสูบน้ำเข้าบ่อและต้องมีบ่อพักน้ำสำรองเพื่อไว้เติมน้ำทุกวันหลังจากนั้นก็ทำสื่อน้ำให้เป็นสีเขียว โดยใช้ปุ๋ยคอกเมื่อน้ำเข้าบ่อเลี้ยงแล้วก็ต้องใส่ปูนแล้วเท่านั้นก่อนที่จะปล่อยกุ้ง 4 - 5 วัน และการเลี้ยงกุ้งในบ่อปูน โดยล้างบ่อปูนให้สะอาด ใส่ปูนและใส่คลอรีนเพื่อกำจัดเชื้อโรคในบ่อ แช่คลอรีนประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วปล่อยน้ำทิ้ง และล้างบ่อเพื่อทำความสะอาดคลอรีน หลังจากนั้นก็สามารถใส่น้ำเพื่อเตรียมสำหรับการเลี้ยงกุ้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งสงขลา โดยการเตรียมบ่อเลี้ยงก่อนการเลี้ยงกุ้ง ควรมีการตรวจความเป็นกรด - ด่างของดิน ถ้ามีค่าความเป็นกรด - ด่าง ต่ำกว่า 8.0 ให้โรยปูนขาว (CaO) ที่มีส่วนผสมของแมกนีเซียมออกไซด์ (MgO) ร้อยละ 25 - 30 ปริมาณการใช้ขึ้นอยู่กับสภาพดินในแต่ละที่โดยใช้ประมาณ 10 - 20 กิโลกรัมต่อไร่ต่อครั้ง ตากไว้ให้แห้งประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วนำน้ำเข้าบ่อเลี้ยงประมาณ 10 เซนติเมตร เพื่อให้ปูนละลายซึมลงไปในพื้นบ่อเลี้ยง (ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งสงขลา, 2558)

2. การปรับตัวในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายของผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว โดยการถามไถ่ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการลงพื้นที่หลังจากเกิดอุทกภัยแล้วนำผลกระทบที่เกิดขึ้นมาหาแนวทางในการแก้ไข ส่วนภาคเอกชนได้มีการปรับตัวในการขยายช่องทางการจัดจำหน่าย โดยเพิ่มช่องทางออนไลน์เข้ามาและส่งไปยังโรงงานหรือบริษัทที่รับซื้อกุ้ง และองค์กรที่เกี่ยวข้องล้วนมีการส่งเสริมซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เบญจวรรณ สระทองยอด ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อลูกกุ้งของผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงกุ้งในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมด้านช่องทางการจำหน่ายอยู่ในระดับมากแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านพึงพอใจในการรับคำสั่งซื้อและส่งมอบตามเวลาอาจเนื่องจากการให้บริการเร็วและตรงต่อเวลาเป็นการให้ความสำคัญสูงสุดของผู้ประกอบการ (เบญจวรรณ สระทองยอด, 2558)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษานำมาวิเคราะห์หาคำตอบใหม่ แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว จากผลกระทบอุทกภัย ดังนี้ 1) การปรับตัวในด้านวิธีการเลี้ยงกุ้ง คือ มีการวางแผนในทุก ๆ ด้าน การเลือกพันธุ์กุ้งที่ดี เตรียมโรงเพาะกุ้งที่ได้มาตรฐาน และจัดเตรียมเครื่องต้นน้ำสร้างออกซิเจนในบ่อกุ้ง ในส่วนของ การเตรียมบ่อกุ้ง ตรวจสอบและปรับสภาพดินบ่อเลี้ยงให้เหมาะสม และใช้ปูนเผาฆ่าเชื้อโรคในบ่อ 2) การปรับตัวใน ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่าย ส่วนภาคเอกชนขยายช่องทางการจัดจำหน่ายโดยเพิ่มช่องทางออนไลน์และส่งไปยังโรงงาน การที่องค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งขาว และการจัดจำหน่ายทำให้เกิดแนวทางการปรับตัวที่ดี สร้างอาชีพที่ยั่งยืน ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สภาพปัญหาการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางเรต ตำบลบ้านเพิง อำเภopakพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 2 ประเด็น ได้แก่ 1.1) สภาพปัญหาน้ำท่วมขัง ทำให้เกิดน้ำเสีย โรคกุ้งส่วนใหญ่มาจากน้ำสกปรกเป็นต้นน้ำพาเชื้อโรค ถ้ากุ้งยังเล็ก ก็มีความเสี่ยงมากที่เป็นโรคและตาย และ 1.2) สภาพปัญหาน้ำล้นตลิ่ง ในช่วงเวลาที่ฝนตกต่อเนื่องจะมีปริมาณน้ำที่มาก คุณภาพน้ำไม่ดี ทำให้คุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลงกะทันหัน กุ้งในบ่อปรับตัวไม่ทัน ทำให้เกิดขาดแคลนและตาย และ 2) แนวทางการปรับตัวด้านการประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาวจากผลกระทบอุทกภัย มีดังนี้ 2.1) การปรับตัวในด้านวิธีการเลี้ยงกุ้ง ได้แก่ 2.1.1) วิธีการเลี้ยง ต้องวางแผนการเลี้ยงไว้ล่วงหน้า ในหน้าฝนต้องเลือกลูกกุ้งพันธุ์ที่ดี ๆ มีมาตรฐานจะทำให้กุ้งแข็งแรง เวลาปล่อยก็ต้องปล่อยน้อยกว่าปกติ เพราะถ้าปล่อยเยอะกุ้งอาจจะเครียดได้ และ 2.1.2) การเตรียมบ่อเลี้ยง ต้องตรวจสอบว่าพื้นบ่อเหมาะกับดินแบบใด บ่อที่เคยจับกุ้งแล้วต้องตากดินเลนออกให้หมดแล้วตากบ่อไว้ก่อน จึงค่อยวัดค่าระดับความเป็นกรด - ด่างของดิน และใช้ปูนเผาในการฆ่าเชื้อโรคในบ่อ และ 2.2) การปรับตัวในด้านช่องทางการจัดจำหน่าย หน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมช่องทางการจัดจำหน่ายของผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยงกุ้งขาว ส่วนภาคเอกชนมีปรับตัวในการขยายช่องทางการจำหน่ายแบบออนไลน์

และส่งไปยังโรงงานหรือบริษัท และองค์กรที่รับซื้อกุ้ง ซึ่งต้องมีการส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ 1) ควรให้ความสำคัญต่อการเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงและมีประสิทธิภาพให้มากขึ้น 2) ควรสร้างเครือข่ายเกษตรกร โดยมีทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างอำนาจทางการตลาด 3) ควรหาโอกาสเข้าร่วมอบรมและศึกษาดูงานเกี่ยวกับการเลี้ยงกุ้งขาว เพื่อนำมาปรับปรุงในกระบวนการผลิตของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 4) ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมและการศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงกุ้งขาว จัดเวทีประชาคมในการหาแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับผลกระทบของการเลี้ยงกุ้งขาวที่เกิดขึ้นจากอุทกภัย และ 5) เจ้าหน้าที่กรมประมงควรเข้าไปมีบทบาทในการให้ความรู้ คำแนะนำในการเลี้ยงกุ้งขาวแก่เกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2552). หนังสืออุตุนิยมวิทยา ภัยธรรมชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กองสื่อสารสารสนเทศ กรมอุตุนิยมวิทยา.
- กัญญารัตน์ สุนทรา และอัญชลี คมภิฎาณ. (2562). เฝ้าระวังการเลี้ยงกุ้งทะเลในช่วงฤดูฝน. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2567 จาก https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20190620143800_1_file.pdf
- จิราวรรณ นิกะวัน และอุมาพร คำหอม. (2558). การประเมินพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในพื้นที่ตำบลท่านางงาม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก และเพื่อการจัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการจ่ายเงินชดเชยอุทกภัย ปี พ.ศ. 2554. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ตุลฮาบ หวังสุข. (2565). เลี้ยงกุ้งหน้าฝน....พบเจอปัญหาเช่นไร? เรียกใช้เมื่อ 12 มิถุนายน 2565 จาก http://www.nicaonline.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1430:2012-07-06-09-01-13&catid=37:2012-02-20-02-58-06&Itemid=117
- นลินี อยู่สุวรรณ. (2551). การศึกษาเปรียบเทียบการเลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม (*Litopenaeus vannamei*) ด้วยวิธีปล่อยลูกกุ้งในบ่อและอนุบาลในคอกพลาสติกด้วยน้ำความเค็มต่ำ. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์การประมง. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เบญจวรรณ สระทองยอด. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อลูกกุ้งของผู้ประกอบการฟาร์มเลี้ยงกุ้งในจังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งสงขลา. (2558). การจัดการภายในฟาร์มเพาะเลี้ยงกุ้ง. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2567 จาก <https://www4.fisheries.go.th/local/index.php/main/site/cf-songkhla>

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งของวิสาหกิจชุมชน
เพื่อส่งเสริมอาชีพของชุมชนสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล
อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช*

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE PRODUCTS OF YELLOW CURRY PASTE
OF SOUTHERN STIR-FRIED CURRY OF A COMMUNITY ENTERPRISE GROUP FOR
PROMOTING OCCUPATIONS IN SAM TAMBON COMMUNITY, VILLAGE NO. 4,
SAM TAMBON SUB-DISTRICT, CHULABHORN DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ราตรี หีดใจจำ¹, ธัญชนก ทองนาค¹, เดโช แชน้ำแก้ว¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ¹, สุธีรา ชัยรักษา เงินถาวร¹,
บุญญาดา จงละเอียด^{2*}, พระณัฐพงษ์ จันทรโร²

Ratree Heedjaijum, Thanchanok Thongnak, Daycho Khaenamkhaew, Jittima Damrongwattana, Sutira Chairuksa Ngoenthawon,

Punyada Chongla-iad, Phra Natthaphong Janro

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: punyada.cho@sbss.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษางานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง คือ กลุ่มผู้ผลิตเครื่องแกง กลุ่มตัวแทนจำหน่าย กลุ่มผู้ซื้อรายย่อยและกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมทั้งสิ้น 24 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1) ภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ทำความสะอาดวัตถุดิบ แล้วนำไปผึ่งแดดจนแห้ง นำวัตถุดิบทั้งหมดมาชั่งตามสูตรเพื่อเตรียมบด ขั้นตอนที่ 2 ชั่งวัตถุดิบตามสูตร ทำการบดวัตถุดิบแล้วนำมาพักให้คลายร้อน ขั้นตอนที่ 3 นำบรรจุใส่กระปุกหรือใส่ถุงตามที่ลูกค้าต้องการ ทั้งนี้ การคัดเลือกวัตถุดิบในการทำเครื่องแกงคั่วกลิ้ง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงสามตำบล จะเน้นวัตถุดิบที่มาจากชุมชนก่อนเสมอ และจะมีวัตถุดิบบางส่วนที่ชุมชนไม่สามารถปลูกเองได้ จึงทำการสั่งซื้อวัตถุดิบเหล่านั้นมาจากตลาดกลาง 2) ปัญหาและอุปสรรคการทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน พบว่าวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตเครื่องแกงต้องอาศัยฤดูกาล เมื่อเข้าช่วงฤดูฝน วัตถุดิบหลัก เช่น พริกขี้หนู พริกไทย และวัตถุดิบอื่น ๆ ขาดตลาดเนื่องจากความต้องการของท้องตลาดและผลผลิตที่ไม่ออกผลในตามฤดูกาล อีกทั้งราคาวัตถุดิบไม่แน่นอน อาจทำให้ราคาของวัตถุดิบมีราคาที่สูงขึ้น และ 3) แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงสามตำบล มีการวางแผนงบประมาณให้แก่กลุ่ม รวมถึงมีความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานสาธารณสุขของตำบล

คำสำคัญ: แนวทางส่งเสริม, กลุ่มผู้ผลิตเครื่องแกง, เครื่องแกงคั่วกลิ้ง, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The objectives of this research study aimed to: 1) Study the local wisdom of making yellow curry paste products in the community; 2) Study problems and obstacles in making yellow curry paste products in the community, and 3) Study guidelines for developing yellow curry paste products in the community. Key informants were purposively selected, which included yellow curry paste manufacturers, a group of retail buyers, and government officials, totaling 24 people. Research tools were interviews and participatory observation. The results of the research found that 1) The local wisdom of making yellow curry paste of southern stir-fried curry products in the community included the following steps, including step 1, which implies cleaning the raw materials, then putting them to dry in the sun, after that, bringing all the raw materials to be weighed according to the recipe to prepare for grinding; step 2, which implies weighing the raw materials according to the recipe, then grind the raw materials and then put them aside to cool down; step 3, which implies packing the products in jars or bags as the customer requested. In this regard, the selection of raw materials for making yellow curry paste of southern stir-fried curry of a community enterprise group in Sam Tambon Community always prioritizes raw materials that come from the community. Also, there would be some raw materials that the community cannot grow on its own. Therefore, they ordered those raw materials from the central market; 2) Problems and obstacles in making yellow curry paste of southern stir-fried curry products in the community were found that the raw materials used in the production of yellow curry paste depended on the season. When the rainy season entered, main ingredients such as bird's eye chili, pepper, and other raw materials were in short supply due to market demand and produce that did not bear fruit in season. Moreover, the price of raw materials is uncertain. This may cause the price of raw materials to be quite high, and 3) Guidelines for developing yellow curry paste of southern stir-fried curry of a community enterprise group in Sam Tambon Community included budget planning for the group, including safety for consumers provided by the officials in the Sub-district Public Health Department.

Keywords: Development Guidelines, Curry Paste Producing Group, Yellow Curry Paste of Southern Stir-Fried Curry, Community Enterprise

บทนำ

“เครื่องแกง” นับว่าเป็นหนึ่งในอาหารยอดนิยมของคนไทย มีหลากหลายรสชาติ และใช้วัตถุดิบที่แตกต่างกันตามประเภทของแกงนั้น ๆ ส่วนประกอบสำคัญของเครื่องแกงทำจากพืช สมุนไพรและเครื่องเทศของไทยชนิดต่าง ๆ อาทิ พริกแห้ง พริกสด หอม กระเทียม ตะไคร้ ข่า ผิวมะกรูด นำมาบด สับหรือโขลก รวมกันตามสูตร ซึ่งจะได้ออกมาเป็นเครื่องแกงสำเร็จรูปพร้อมนำไปประกอบอาหาร ตัวอย่างเช่น เครื่องแกงเขียวหวาน เครื่องแกงมัสมั่น เครื่องแกงคั่วพริก เครื่องแกงเผ็ด เครื่องแกงส้ม เป็นต้น ปัจจุบันรัฐบาลสนับสนุนอุตสาหกรรมเครื่องแกงให้ได้รับการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนไปจนถึงอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง (SMEs) รวมทั้งยังเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ขึ้นชื่อในหลายตำบล การทำเครื่องแกงมีขั้นตอนที่ยู่งยากรวมไปถึงการเตรียมวัตถุดิบในการทำเครื่องแกงแต่ละครั้งมีหลายขั้นตอน และในแต่ละเครื่องแกงมีส่วนประกอบที่แตกต่างกันออกไป สิ่งสำคัญ คือ อายุของเครื่องแกงไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยให้สามารถเก็บไว้ได้นานและมีลักษณะ

ของบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย สะดวกต่อการใช้งานและพกพา ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์อาหารมีความหลากหลาย นำไปสู่ตลาดเครื่องแกงสำเร็จในปัจจุบันมีการแข่งขันสูง ทำให้ผู้ประกอบการต้องพัฒนาสินค้าอย่างต่อเนื่อง โดยการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยเพื่อตอบสนองความต้องการกลุ่มลูกค้าได้หลากหลาย บรรจุภัณฑ์จึงมีส่วนสำคัญในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดีมีผลต่อยอดขายเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และยังสามารถเป็นสื่อโฆษณาจุดขายให้กับผู้บริโภคโดยตรง ส่งผลต่อยอดการซื้อสินค้า (ยูนิเซฟ มาสซิเยอร์, 2561)

คั่วกลิ้งเป็นอาหารพื้นบ้านทางภาคใต้ของประเทศไทยมีส่วนผสมของเครื่องเทศและสมุนไพร เช่น หอมแดง ใบมะกรูด ตะไคร้ กระเทียม พริกชี้หนูแห้งและขมิ้น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะมาผัดกับกะปิจนหอมเต็มเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อหมู เนื้อวัว กระดูกหมูและเนื้อปลา เป็นต้น นำมาผัดรวมกันโดยไม่ใช้น้ำมัน คั่วไปเรื่อย ๆ จนเนื้อสุกปรุงรสด้วยเครื่องปรุง เช่น น้ำตาล น้ำปลาและน้ำกะทิจนแห้งมีการเติมส่วนผสมอื่น ๆ เช่น พริกไทยอ่อน สะตอ พริกชี้ฟ้าและใบมะกรูดซอย เป็นต้น จากนั้นผัดจนแห้งขลุกขลิก และมีกลิ่นของพริกแกง ทั้งนี้ ยังไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าคั่วกลิ้งเริ่มจากที่ใด ซึ่งคำว่า คั่วกลิ้ง เป็นการอธิบายลักษณะการปรุง คือ การคั่วเนื้อในกระทะจนแห้งและสามารถกลิ้งในกระทะได้เป็นวิธีปรุงคล้ายกับข้าวของมุสลิม ได้แก่ เรนดัง หรือเนื้อกะทิที่นิยมรับประทานในสิงคโปร์ มาเลเซียและอินโดนีเซีย แต่คั่วกลิ้งเป็นการคั่วเนื้อหรืออาจเพียงเติมน้ำมันเล็กน้อย แต่เรนดังจะมีกะทิเป็นเครื่องปรุงสำคัญ

กลุ่มเครื่องแกงสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชาชนโดยส่วนใหญ่ของอำเภอจุฬาภรณ์ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น สวนยางพารา สวนผลไม้ นาข้าว ทั้งมีสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวยต่อการผลิตวัตถุดิบและแปรรูปเป็นสินค้าทางการเกษตร มีการพัฒนากระบวนการผลิตให้มีความหลากหลาย อีกทั้งอำเภอจุฬาภรณ์มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น ศิลาจารึกหุบเขาช่องคอย เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์บริเวณพื้นที่มีสภาพเป็นหุบเขาร่มรื่นมีสายน้ำไหลผ่าน มีศิลปาจารึกที่เก่าแก่มือนุสรณ์สถาน จำนวน 2 แห่ง คือ นุสรณ์สถานค่ายบางระจัน 2 และนุสรณ์สถานบ้านอ่าวศรีเมือง มีแหล่งวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สามารถนำวัตถุดิบมาประดิษฐ์เป็นรูปพรรณต่าง ๆ เช่น พัดใบกะพ้อ ดอกไม้ใบยางพารา หมอนอิงโบราณ ผลิตภัณฑ์ลูกปัด และคั่วกลิ้ง ที่มีชื่อเสียง สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนของกลุ่มเครื่องแกงสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย อาทิเช่น สภาเกษตรกรจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกาศรางวัลการคัดเลือก กลุ่มองค์กรเกษตรกรรายสินค้าดีเด่น ประจำปี 2563 รางวัลชนะเลิศ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ อีกทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงสามตำบล ยังได้รับการคัดเลือกเป็นผลิตภัณฑ์ระดับสี่ดาว ประเภทอาหาร ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปีพ.ศ. 2562 (OTOP Product Champion) เป็นต้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งของวิสาหกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพของชุมชนสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้ เพื่อศึกษาวิธีการแปรรูปพริกแกงคั่วกลิ้ง สภาพปัญหาของการแปรรูปและแนวทางส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์พริกแกงคั่วกลิ้งในชุมชน เป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า และเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน สร้างชุมชนฐานราก เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งของวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพของชุมชนสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งของวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพของชุมชนสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งของวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพของชุมชนสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งของวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพของชุมชนสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยได้ดำเนินการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 24 คน สามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้ผลิตเครื่องแกง กลุ่มเครื่องแกงสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 12 คน เลือกเจาะจงเนื่องจากเป็นผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มทำเครื่องแกงสามตำบลมายาวนานเป็นเวลา 6 ปี และยินดีให้ข้อมูล
2. กลุ่มตัวแทนจำหน่าย จำนวน 4 คน/ร้าน เลือกเจาะจงเนื่องจากเป็นตัวแทนจากกลุ่มเครื่องแกงสามตำบลที่มีการรับสินค้าจากทางกลุ่มโดยตรงในปริมาณมาก และยินดีให้ข้อมูล
3. กลุ่มผู้ซื้อรายย่อย จำนวน 4 คน เลือกเจาะจงเนื่องจากเป็นผู้ที่ซื้อพริกแกงจากกลุ่มเครื่องแกงสามตำบลอย่างต่อเนื่องและมีการแนะนำสินค้าให้ผู้อื่นมาซื้อตามด้วย และยินดีให้ข้อมูล
4. กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 4 คน เลือกเนื่องจากเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพในชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่สาธารณสุขชุมชนและนักพัฒนาชุมชนในองค์การบริหารส่วนตำบลสามตำบลสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

เครื่องมือการวิจัย การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งของวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมอาชีพของชุมชนสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ เอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยใช้วิธีวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) สังเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน
2. สร้างแบบสอบถามแนวทางส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความสอดคล้องของข้อคำถามกับแนวทางส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ปรากฏว่าผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม มีค่า IOC ระหว่าง .80 - 1.00
3. ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเหมือนกันหมดทุกคนในลักษณะยืดหยุ่นและถามไปตามแบบสัมภาษณ์ เนื่องจากจัดหมวดหมู่ของข้อมูลได้ง่าย และสะดวกในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเครื่องแกงคั่วกลิ้งสามตำบล เพื่อสานสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่ม
3. กำหนดเวลาและสถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์ เพื่อความสะดวกในการเข้าร่วมการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มาเรียบเรียงแล้ววิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอโดยวิธีการเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน กรณีศึกษา: วิสาหกิจชุมชน กลุ่มเครื่องแกงสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกวัตถุดิบและอุปกรณ์ ในการเลือกวัตถุดิบที่นำมาผลิตเป็นเครื่องแกง ทางกลุ่มจะเน้นในเรื่องของคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ วัตถุดิบที่นำมาผลิตเครื่องแกงมีที่มาจากสองแหล่ง คือ วัตถุดิบที่มาจากชุมชน โดยที่คนในชุมชนจะเป็นคนปลูกวัตถุดิบและนำวัตถุดิบเหล่านั้นมาขายให้แก่ทางกลุ่ม แต่ในบางครั้งวัตถุดิบที่มาจากในชุมชนไม่เพียงพอต่อความต้องการผลิตของทางกลุ่ม จึงต้องมีการซื้อวัตถุดิบจากตลาดกลางมาเพิ่มในส่วนที่ไม่เพียงพอ

ขั้นตอนที่ 2 วิธีการทำ เป็นสิ่งที่สำคัญตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบ วัตถุดิบที่นำมาทำเครื่องแกงต้องมีความสะอาด วิธีการทำเครื่องแกงต้องทำตามสูตรอย่างชัดเจนและใช้คนผสมเครื่องแกงเพียงคนเดียวเพื่อที่จะคงไว้ซึ่งรสชาติไม่ให้ผิดแปลกไปจากเดิม วิธีการทำ คือ ขั้นแรกเตรียมล้างวัตถุดิบหรือสมุนไพรทั้งหมด จากนั้นนำสมุนไพรไปล้างตามสูตรและทำการบดแล้วผสมเครื่องแกงให้เข้ากัน พักไว้ให้เย็นและรอบรรจุลงบรรจุภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 การบรรจุภัณฑ์และการเก็บรักษา การบรรจุภัณฑ์เครื่องแกงลงบรรจุภัณฑ์ของทางกลุ่มจะมี 2 รูปแบบ คือ แบบกระปุกและแบบถุง ขึ้นอยู่กับลูกค้าว่าต้องการให้ทางกลุ่มบรรจุลงบรรจุภัณฑ์ใด ในส่วนของ การเก็บรักษาเครื่องแกง วิธีการที่ดีที่สุด คือ การเก็บเครื่องแกงไว้ในตู้เย็น เพื่อป้องกันการเกิดความชื้นของเครื่องแกงที่อาจจะทำให้เกิดเชื้อราส่งผลให้เครื่องแกงเสียและไม่สามารถนำมาทานต่อได้

ภาพที่ 1 เตรียมล้างวัตถุดิบทุกชนิด

ภาพที่ 2 นำวัตถุดิบที่หั่นเตรียมไว้ไปบด

ภาพที่ 3 นำส่วนผสมทั้งหมดมาคนและพักไว้ให้เย็น

ภาพที่ 4 เครื่องแกงถุง 10 บาท 1 กิโลกรัมและถุง 1 กิโลกรัม

ภาพที่ 5 เครื่องแกงแบบกระปุก 1 กิโลกรัม

ภาพที่ 6 การเก็บรักษาบรรจุภัณฑ์อย่างถูกวิธี คือ การเก็บไว้ในตู้เย็น

ภาพที่ 7 การเก็บไว้ในตู้เย็น

ปัญหาและอุปสรรคการทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน กรณีศึกษา: วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. ปัญหาวัตถุดิบและอุปกรณ์ เนื่องจากทางกลุ่มเน้นวัตถุดิบในชุมชนเป็นหลัก ทำให้ในบางช่วงวัตถุดิบเหล่านั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการผลิตเครื่องแกงในแต่ละครั้ง ทางกลุ่มจึงมีการซื้อวัตถุดิบจากตลาดกลางมาเสริมเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่เพียงพอ ส่วนอุปกรณ์ในการทำเครื่องแกงบางอย่างไม่สามารถใช้งานได้ เช่น เครื่องบด เป็นต้น
2. ปัญหาขั้นตอนและวิธีการ ในการทำเครื่องแกงของกลุ่มเครื่องแกง มีขั้นตอนและวิธีการที่ชัดเจน ปัญหาขั้นตอนและวิธีการภายในกลุ่ม จึงไม่ค่อยมีให้พบเห็นมากนักภายในกลุ่ม หรือไม่พบปัญหาขั้นตอนและวิธีการ
3. ปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์และการเก็บรักษา บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการบรรจุเครื่องแกงยังไม่มีมาตรฐานเพียงพอในการเก็บรักษาเครื่องแกงไม่ให้ความชื้นเกิดขึ้นภายในบรรจุภัณฑ์ เครื่องแกงเสียง่าย การเก็บรักษาเครื่องแกงที่ดีที่สุด คือ การเก็บรักษาเครื่องแกงไว้ในตู้เย็นเพื่อป้องกันการเกิดเชื้อราที่ส่งผลให้เครื่องแกงเสียและไม่สามารถนำมาปรุงอาหารต่อได้

ภาพที่ 8 วัตถุดิบไม่พอหรือวัตถุดิบเหลือน้อย

ภาพที่ 9 วัตถุดิบที่มาจากตลาดกลาง

ภาพที่ 10 การบดเครื่องแกง

ภาพที่ 11 สถานที่ในการทำเครื่องแกงมีขนาดเล็ก

ภาพที่ 12 บรรจุภัณฑ์ชำรุด

ภาพที่ 13 การเก็บรักษาเครื่องแกงต้องเก็บในตู้เย็นเสมอ

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน กรณีศึกษา: วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเครื่องแกงสามตำบล หมู่ที่ 4 ตำบลสามตำบล อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

1. แนวทางส่งเสริมการใช้วัตถุดิบและอุปกรณ์ในท้องถิ่น การเน้นให้คนในชุมชนปลูกพืช สมุนไพรที่นำมาทำเครื่องแกงแล้วนำมาขายให้แก่ทางกลุ่ม นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชนรวมถึงการให้คนในชุมชนได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์
2. แนวทางส่งเสริมการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย สะอาดและปลอดภัย ทางกลุ่มมีเครื่องมือที่ทันสมัย โดยการได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ว่าจะเป็นเครื่องบด การสร้างโรงเรือนสำหรับการทำเครื่องแกงโดยเฉพาะ
3. แนวทางส่งเสริมรูปแบบบรรจุภัณฑ์และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการบรรจุเครื่องแกงมีอยู่สองแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้าว่าต้องการให้บรรจุลงบรรจุภัณฑ์แบบใด ในส่วนของเรื่องมาตรฐานผลิตภัณฑ์มีการตรวจสอบความปลอดภัยจากหน่วยงานต่าง ๆ

ภาพที่ 14 เพิ่มพื้นที่ปลูก

ภาพที่ 15 บริเวณบ้านที่สามารถ
ปลูกสมุนไพรได้

ภาพที่ 16 การสร้างโรงเรียน

ภาพที่ 17 เครื่องบด

ภาพที่ 18 การบรรจุภัณฑ์แบบ
กระปุกและแบบถุง

ภาพที่ 19 หน่วยงานมาตรวจ

อภิปรายผล

การทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งจำเป็นต้องดำเนินการคัดเลือกวัตถุดิบและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพดี เป็นวัตถุดิบที่มีเกรด A อุปกรณ์ในการทำเครื่องแกงก็ต้องมีความปลอดภัยต่อผู้ผลิตเครื่องแกงและผู้บริโภคเครื่องแกง สอดคล้องกับงานวิจัยของ น้อมจิตต์ สุธิบุตร และคณะ พบว่า เทคนิควิธีการในการผลิตเครื่องแกงได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคเรียนรู้เรื่องพืชสมุนไพร ประยุกต์ออกแบบอุปกรณ์การผลิตให้ใช้ได้อย่างเหมาะสมและเรียนรู้การหาตลาด เพื่อจำหน่ายกลุ่มมีความสัมพันธ์ทางสังคมภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม ในด้านการจัดหาวัตถุดิบ ด้านการสนับสนุนทุนในการผลิต (น้อมจิตต์ สุธิบุตร และคณะ, 2561) การบรรจุภัณฑ์และการเก็บรักษา เมื่อทำการบดเครื่องแกงเสร็จแล้วจะพักเครื่องแกงไว้ให้เย็นแล้วบรรจุเครื่องแกงลงบรรจุภัณฑ์พร้อมเก็บรักษาไว้ในตู้เย็นเพื่อป้องกันการเกิดเชื้อรา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมพูนุช โสมาลย์ และคณะ พบว่า วิธีการยืดอายุการเก็บรักษาเครื่องแกงปักษ์ใต้: กรณีศึกษาเครื่องแกงคั่วกลิ้งและเครื่องแกงส้มของกลุ่มแม่บ้านนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง โดยใช้ 3 วิธี คือ การใช้ระยะเวลาและอุณหภูมิในการฆ่าเชื้อจุลินทรีย์ การใช้ปริมาณเกลือโซเดียมคลอไรด์ที่เหมาะสม การลดความชื้นในเครื่องแกง โดยการอบแห้งที่อุณหภูมิ 55 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 30, 60, 90 และ 120 นาที แล้วนำมาทดสอบทางด้านประสาทสัมผัสและวิเคราะห์คุณภาพทางด้านจุลินทรีย์ พบว่า ระยะเวลาการอบที่เหมาะสมของเครื่องแกงส้ม คือ เวลา 60 นาที เครื่องแกงคั่วกลิ้ง คือ ช่วงเวลาที่ 90 นาที เนื่องจากเป็นช่วงที่ตรวจพบปริมาณเชื้อจุลินทรีย์และเชื้อราได้น้อยที่สุด (ชมพูนุช โสมาลย์ และคณะ, 2551)

ปัญหาและอุปสรรคการทำผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน สามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ว่า ปัญหาวัตถุดิบและอุปกรณ์ เนื่องจากทางกลุ่มเน้นวัตถุดิบในชุมชนเป็นหลัก ทำให้ในช่วงวัตถุดิบเหล่านั้นไม่เพียงพอต่อความต้องการผลิตเครื่องแกงในแต่ละครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุติพร ฮกอิน พบว่า เครื่องแกงแต่ละชนิดจำเป็นต้องใช้วัตถุดิบจำนวนมาก โดยกลุ่มได้ซื้อวัตถุดิบบางส่วนจากภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีความเสี่ยงจากการใช้สารเคมี โดยเฉพาะพริกซึ่งเป็นวัตถุดิบหลัก (จุติพร ฮกอิน, 2564) ปัญหาขั้นตอนและวิธีการ ในการทำเครื่องแกงแต่ละครั้งจะมีการทำตามสูตรอย่างชัดเจน ดังนั้น จึงมีโอกาสน้อยมากที่จะเกิดการทำเครื่องแกงผิดสูตร

เนื่องจากทางกลุ่มได้ใช้คนผลิตเครื่องแกงคนเดียวและคนเดิมประจำทุกครั้งที่ทำเครื่องแกง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริขวัญ หวันจิ และคณะ พบว่า ขั้นตอนการเตรียมอุปกรณ์ ในการทำพริกแกงและทำความสะอาด เพื่อจัดสิ่งสกปรกออกจากตัวเครื่อง ได้แก่ อุปกรณ์ เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ประกอบด้วย กะละมัง ถัง ไม้พาย เครื่องบด โถ ฯลฯ กำหนดกระบวนการผลิตให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน ต้องมีการวางแผนในการซื้อวัตถุดิบที่สดใหม่ ไม่เน่าเสียง่าย ถ้าของเสียก่อนใช้วัตถุดิบต้องล้างและตัดแต่งให้สะอาดที่สุด (ศิริขวัญ หวันจิ และคณะ, 2563) และปัญหาด้านบรรจุภัณฑ์และการเก็บรักษา บรรจุภัณฑ์ที่ใช้ในการบรรจุเครื่องแกงมี 2 รูปแบบหลัก ซึ่งแต่ละรูปแบบก็ยังไม่มีความปลอดภัยในเรื่องของการป้องกันอากาศเข้าไปในบรรจุภัณฑ์ ซึ่งหากอากาศเข้าไปในบรรจุภัณฑ์จะทำให้เครื่องแกงขึ้นเชื้อราและไม่สามารถนำมาปรุงอาหารได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริขวัญ หวันจิ และคณะ พบว่า เครื่องแกงยังเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่ได้รับความนิยมในการบริโภคมียอดขายสูง แต่ส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาด้านมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัย สินค้ามีอายุการเก็บสั้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลเนื่องมาจากการขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม ในการพัฒนากระบวนการผลิต การบรรจุและการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม (ศิริขวัญ หวันจิ และคณะ, 2563)

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชนมีแนวทางส่งเสริมการใช้วัตถุดิบและอุปกรณ์ในท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการปลูกพริก ตะไคร้ ขมิ้นในท้องถิ่น เพื่อจำหน่ายแก่กลุ่มการผลิตเครื่องแกง ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า จุดเด่นของพืชสมุนไพรและเครื่องเทศนอกเหนือจากการใช้เป็นวัตถุดิบในการประกอบอาหารแล้ว ยังถูกนำมาใช้เป็นยาที่สำคัญทางชีวภาพ วัตถุดิบจากพืชที่ใช้ในเครื่องแกงมีองค์ประกอบของสารที่ส่งผลต่อรสชาติและกลิ่นหอมฉุนของอาหาร (กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2556) และแนวทางส่งเสริมการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย สะอาดและปลอดภัย เครื่องมือที่ใช้ในการทำเครื่องแกงต้องมีความทันสมัย เพื่อช่วยทุ่นแรงในการลงมือทำเครื่องแกง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐรา ดาววีระกุล พบว่า ในปัจจุบันสามารถเก็บรักษาเครื่องแกงให้คงรสชาติและคุณภาพไว้ให้นานขึ้น และเป็นการช่วยลดต้นทุนของเสียได้ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาขั้นตอนอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการผลิตเครื่องแกงที่ทันสมัยมากกว่าในอดีต การใช้เทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่เข้ามาช่วยในด้านผลิตเครื่องแกง เช่น เครื่องบด เป็นต้น (ณัฐรา ดาววีระกุล, 2558) อีกทั้งแนวทางส่งเสริมรูปแบบบรรจุภัณฑ์และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เครื่องแกงต้องมีมาตรฐานในการผลิตเครื่องแกงรวมถึงการบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนตรี กิตติพลภักดิ์ และคณะ พบว่า เพื่อให้ผลิตภัณฑ์น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับในระดับประเทศและระดับสากล จะช่วยทำให้เกิดการสร้างรายได้จำนวนมากเข้าสู่ชุมชน นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่แท้จริง ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ (ธนตรี กิตติพลภักดิ์ และคณะ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษางานวิจัยเพื่อส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้ง ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน สามารถดำเนินการได้โดยสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกวัตถุดิบ ให้การสนับสนุนด้านการเพาะปลูกที่ถูกวิธี การจัดการศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวที่ได้คุณภาพ พัฒนาเทคโนโลยีการผลิต วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน สร้างเสริมการแปรรูป สนับสนุนการแปรรูปวัตถุดิบเป็นเครื่องแกง เพื่อเพิ่มมูลค่าและยืดอายุการเก็บรักษา สร้างมาตรฐานและการรับรอง กำหนดมาตรฐานการผลิตและการรับรอง เพื่อให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในคุณภาพและความปลอดภัย ส่งเสริมการตลาดและการส่งออก สนับสนุนการตลาดและการส่งออกผลิตภัณฑ์เครื่องแกง เพื่อขยายตลาดและเพิ่มรายได้ ให้การสนับสนุนทางการเงิน ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ผลิตเครื่องแกง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการลงทุนและพัฒนาธุรกิจ และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ดังองค์ความรู้ภาพที่ 20

ภาพที่ 20 แนวทางส่งเสริมการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องแกงคั่วกลิ้งในชุมชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

การผลิตเครื่องแกงเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความพิถีพิถันในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบและอุปกรณ์ การปรุงแต่งรสชาติ ไปจนถึงการบรรจุภัณฑ์และการเก็บรักษา การคัดเลือกวัตถุดิบและอุปกรณ์กลุ่มผู้ผลิตเครื่องแกงให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับคุณภาพของวัตถุดิบ โดยเน้นการใช้สมุนไพรและเครื่องเทศที่ปลูกในชุมชน ซึ่งช่วยสนับสนุนเกษตรกรท้องถิ่นและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งวัตถุดิบจากชุมชนอาจไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงจำเป็นต้องมีการจัดซื้อเพิ่มเติมจากตลาดกลาง อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตเครื่องแกงก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน เครื่องบดที่ทันสมัยช่วยให้บดสมุนไพรได้ละเอียดและสม่ำเสมอ โรงเรือนที่สะอาดและปลอดภัยช่วยป้องกันการปนเปื้อนและรักษาคุณภาพของเครื่องแกง วิธีการทำ กระบวนการทำเครื่องแกงเริ่มต้นด้วยการเตรียมวัตถุดิบ สมุนไพรและเครื่องเทศจะถูกล้างทำความสะอาดและล้างตามสูตร จากนั้นจึงนำไปบดและผสมให้เข้ากันอย่างพิถีพิถัน เพื่อให้ได้รสชาติที่คงที่และเป็นเอกลักษณ์ ข้อเสนอแนะ 1) ควรให้ความรู้และการฝึกอบรมแก่ผู้ผลิตเครื่องแกง เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ด้านการผลิต 2) ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ปลูกวัตถุดิบเครื่องแกง เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่ชุมชน และขยายพื้นที่ชุมชนผลิตเครื่องแกงให้กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). องค์ความรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต...สู่การเป็น Smart officer สมุนไพรและเครื่องเทศ. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จุติพร ยกอัน. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องแกงแบบมีส่วนร่วมบนฐานทรัพยากรชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทำเครื่องแกงบ้านหัวเกาะช้าง ตำบลปากแตระ อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 4(3), 96-110.

- ชมพูช ใสมาลัย และคณะ. (2551). การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และยืดอายุการเก็บรักษาเครื่องแกงผักได้ เพื่อยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมท้องถิ่น: กรณีศึกษาเครื่องแกงคั่วกลิ้งและเครื่องแกงส้มของกลุ่มแม่บ้านนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ณัฐรา ดาววีระกุล. (2558). แผนธุรกิจน้ำพริกแกงแม่เสียน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ธนตร์ กิตติพลภักดี และคณะ. (2562). การประเมินคุณภาพผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเครื่องแกงใน จังหวัดสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- น้อมจิตต์ สุธิบุตร และคณะ. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์พริกแกงก้อน เพื่อการผลิตในเชิงพาณิชย์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.
- ยุนิเซฟ มาศวิเชียร. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เครื่องแกงโดยการใช้เทคนิคการแปลงหน้าที่เชิงคุณภาพ: กรณีศึกษาโรงงานเบเครื่องแกงใต้. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศิริขวัญ หวันจิ และคณะ. (2563). จันดีพริกแกง: แนวทางการพัฒนามาตรฐานผลิตภัณฑ์น้ำพริกแกงในชุมชน. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 4(2), 45-63.

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา
เพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชน หมู่ที่ 7 ตำบลนาเคียน
อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE PROCESS OF BUILDING A COMMUNITY LEARNING NETWORK
OF A GROUP CRAFTING ARTIFICIAL FLOWERS WITH JAPANESE CLIMBING FERNS
TO ENHANCE THE ECONOMY OF A LOCAL COMMUNITY
IN VILLAGE NO. 7 OF NA KHIAN SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ศิริพร สุโส¹, สุวิจักขณ์ คงเสน¹, ขวัญจิรา สุนทรนนท์¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ^{1*}, วิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล², SUCHATI MASUN³
Siriporn Suso¹, Suwajak Kongsen¹, Khwanchira Suntornnon¹, Jittima Damrongwattana^{1*}, Wichet Sinprasitkul², Suchat Masun³

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

³นักวิชาการอิสระ

³Independent Academic, Thailand

*Corresponding author E-mail: jittima_dam@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการเกิดกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชน สภาพปัญหาของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชน และกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาการการเกิดกลุ่มฯ มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การก่อตัวของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา ริเริ่มและการจัดตั้งจากผู้นำชุมชน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการปฏิบัติ โดยการรวมตัวเรียนรู้การผลิตสินค้า การขยายผล และการสืบทอด ทั้งยังเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์และสร้างความไว้วางใจภายในกลุ่ม และขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วม ได้ร่วมกันเสนอแนวคิดการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ทั้งการคิดค้นวิธีต่อยอดสินค้า การตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) สภาพปัญหาของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา พบว่า ปัญหาการผลิตของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภามีปัญหาด้านบรรจุกัญธภัณฑ์ของกลุ่ม ปัญหาด้านการตลาดของกลุ่ม และปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา 3) กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า การก่อตัวของเครือข่ายของกลุ่มการสร้างและพัฒนาเครือข่ายของกลุ่ม การบริหารจัดการเครือข่ายของกลุ่ม การขยายผลของเครือข่ายของกลุ่ม การวิจัยนี้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการพัฒนาในชุมชนอื่น ๆ ได้

คำสำคัญ: กระบวนการ, เครือข่ายการเรียนรู้, ย่านลิเภา, เศรษฐกิจท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research article aimed to study the development of the group crafting artificial flowers with Japanese climbing ferns to enhance the economy of a local community, the problems of the group crafting artificial flowers with Japanese climbing ferns to enhance the economy of a local community, and the process of building a community learning network of a group crafting artificial flowers with Japanese climbing ferns to enhance the economy of a local community. The researcher used qualitative research methods by purposively sampling 15 key informants. The research tools used were in-depth interviews and group discussions. The results of the research found that 1) The development of the group consisted of three steps, including step 1, which implies the formation of a group crafting artificial flowers with Japanese climbing ferns by initiating and organizing the group with community leaders and receiving support from outside agencies; step 2, which implies gathering and jointly learning to produce the products for the expansion and inheritance, which also implies development of the relationships and trust building within the group; and step 3, which implies participation by jointly proposing management ideas within the group, including inventing ways to expand the products, marketing, and conduct the development of the products. 2) Problems of the group crafting artificial flowers with Japanese climbing ferns found that there were production problems in the group crafting artificial flowers with Japanese climbing ferns, which include packaging problems in the group, marketing problems in the group, and problems in the management of the group crafting artificial flowers with Japanese climbing ferns. 3) The process of building a learning network in the community was found with the formation of the network of the group, network building and development of the group, network management of the group, and the network expansion of the group. This research provides insights into the process of building community learning networks and can be applied to promote learning and development in other communities.

Keywords: Process, Learning Network, Japanese Climbing Ferns, Local Economy

บทนำ

ภูมิปัญญาจักสานย่านลิเภาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมายาวนานในประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคใต้ ย่านลิเภาเป็นพืชตระกูลเดียวกับกก มีความเหนียว ทนทาน และมีสีเหลืองทองธรรมชาติ ภูมิปัญญานี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตของชุมชน เนื่องจากย่านลิเภาสามารถนำมาจักสานเป็นเครื่องใช้ต่าง ๆ ได้หลากหลาย เช่น เสื่อ กระจาด ตะกร้า หมวก และของตกแต่งบ้าน ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ไม่เพียงแต่มีประโยชน์ใช้สอย แต่ยังมีความสวยงาม และเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การจักสานย่านลิเภายังช่วยสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และเป็นการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป การส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาจักสานย่านลิเภาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้มรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่านี้คงอยู่และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติต่อไป ทั้งนี้ การจักสานย่านลิเภาเป็นงานหัตถกรรมจักสานประเภทหนึ่งที่สานหรือถักด้วยย่านลิเภา ย่านลิเภาเป็นวัชพืชที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น มีสีน้ำตาลและสีดำ เป็นพืชล้มลุกในตระกูลเฟิร์น ลักษณะคล้ายกับเถาวัลย์ที่ทอดเลื้อยพาดกับต้นไม้อื่น ยาวได้หลายเมตร (สุเจนจิต ทองเสถี, 2558) มีความทนทานของเส้นใยสูง เหนียว อายุใช้งานมาก นำมาทำเป็น

ข้าวของเครื่องใช้พื้นบ้าน เช่น ตะกร้า กระเป๋า ที่มีเอกลักษณ์สืบทอดจากบรรพบุรุษมาอย่างยาวนาน (กลุ่มเกษตรกร จักสานย่านลิเภา วิชาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรจักสานย่านลิเภา, 2567)

กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2546 ตั้งอยู่ที่ 144 หมู่ที่ 7 ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยนางบุญยานุช ชูสุวรรณ เป็นผู้ก่อตั้งและมีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับในปัจจุบัน สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนธรรมจักรเจตยาพิบาล เมื่อจบการศึกษาจึงได้หันมาคลุกคลีกับการผลิตเครื่องจักรสานจากย่านลิเภา โดยตลอดกว่า 30 ปี และจากการที่ประธานกลุ่มได้เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักศึกษาในเรื่องของการผลิตกระเป๋าย่านลิเภา ต่อมาได้รวมกลุ่มชุมชนในหมู่บ้านขึ้นใช้ชื่อกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา และมีโอกาสทำผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาไปตกแต่งพระตำหนักที่อำเภopakpang ซึ่งในครั้งนั้นมีผลงานเป็นที่พอใจของท่านผู้ใหญ่ในวังเป็นอย่างมากทำให้กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาได้รับรางวัลพระราชทานดีเด่น 14 จังหวัดภาคใต้ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี และรางวัลผู้สืบสานวัฒนธรรมภาคใต้ดีเด่นในพระบรมราชูปถัมภ์ ในปีพ.ศ. 2548 จากนั้นทำให้ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาเป็นที่รู้จักของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนอีกมากมาย และยังได้มีโอกาสลงนำสินค้าไปจำหน่าย ณ ประเทศจีนอีกด้วย ดังนั้น ทำให้กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเป็นรู้จักอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาผลิตสินค้าประเภทกระเป๋าถือของสุภาพสตรี โดยผลิตกระเป๋าย่านลิเภา กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งในและนอกประเทศ ทางกลุ่มได้คิดค้นหาวัสดุมาแปรรูปเป็นดอกไม้ประดับบนผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยตรงตามความต้องการของลูกค้า รวมถึงออกแบบบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้าให้เป็นที่รู้จักจดจำได้ โดยใช้กลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า สร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ลวดลายที่แสดงถึงความเป็นงานฝีมือที่ประณีต และคงสัญลักษณ์ของความเป็นไทยให้ก้าวไกลสู่สากล (สุเจนจิตทองเสถียร, 2558)

จากความเป็นมา และความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้ามีความสนใจที่จะทำการศึกษเกี่ยวกับกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา ศึกษาการทำผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับรางวัลพระราชทานดีเด่น 14 จังหวัดภาคใต้ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี และรางวัลผู้สืบสานวัฒนธรรมภาคใต้ดีเด่นในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นที่รู้จักของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ และมีโอกาสลงนำสินค้าไปจำหน่าย ณ ประเทศจีน ทำให้เป็นรู้จักอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยการศึกษาการสานกระเป๋าย่านลิเภาเป็นการสานที่ใช้งานฝีมือที่ใช้ความประณีตเป็นอย่างมากทางผู้ศึกษาจึงมีความสนใจจึงได้เลือกศึกษากลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการเกิดกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชน หมู่ที่ 7 ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชน หมู่ที่ 7 ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชน หมู่ที่ 7 ตำบลนาเคียน อำเภอมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา เพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชน หมู่ที่ 7 ตำบลนาเคียน อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา มีจำนวน 10 คน
2. ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 5 คน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อที่จะใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบเดี่ยวเป็นรายบุคคล แบบสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ซึ่งการสัมภาษณ์เป็นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เพื่อสร้างความเป็นกันเองและยืดหยุ่นในการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ เป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปของประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) โดยการนำข้อมูลมาจำแนกประเภทข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ โดยการจำแนกและวิเคราะห์ข้อมูล บรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นหลักกับประเด็นย่อย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการตีความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดและทฤษฎีที่ทำการศึกษา โดยสรุปผลข้อมูลแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

พัฒนาการเกิดกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชนฯ พบว่า มีกระบวนการในการพัฒนา 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนตัวของกลุ่ม

“ป้าเป็นผู้ก่อตั้งและมีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่ม ป้าจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนธรรมจักรเจตยาพิบาล เมื่อเรียนจบป้าก็ได้หันมาคลุกคลีกับการจักสานจากย่านลิเภามานานกว่า 30 ปี และเมื่อป้าได้ไปเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักศึกษาเรื่องของการผลิตกระเป๋าย่านลิเภา ต่อมาได้รวมกลุ่มสมาชิกในหมู่บ้านขึ้นใช้ชื่อกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา” (บุญยานุช ชูสุวรรณ, 2566)

2. ขั้นตอนการปฏิบัติ

“ป้าได้สอนการทำผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาให้แก่ประชาชนในหมู่บ้านที่ได้มาสมัครเป็นสมาชิก หลังจากที่มีสมาชิกได้ทำผลิตภัณฑ์เป็นทุกคน ป้าและสมาชิกได้วางแผน วางกฎระเบียบ แบ่งหน้าที่ให้แก่สมาชิกทุกคน และให้สมาชิกทุกคนแยกย้ายกันทำตามหน้าที่ของตัวเอง” (บุญยานุช ชูสุวรรณ, 2566)

3. ขั้นการมีส่วนร่วม สมาชิกทุกคนได้ช่วยกันคิดค้นหาวัสดุมาทำการสานกระเป๋าย่านลิเภา เป็นการสานกระเป๋าย่านลิเภาและสิ่งที่มีอยู่ในหมู่บ้านเป็นการแปรรูป มีการร่วมประชุมกันวางแผนเรื่องการตลาดทั้งในประเทศและนอกประเทศ มีช่องทางการขายมากขึ้น พัฒนาและเรียนรู้การทำกระเป๋าย่านลิเภาให้มีความทันสมัยตรงตามที่ถูกความต้องการ

และออกแบบบรรจุภัณฑ์และออกแบบตราสินค้าเป็นของทางกลุ่มโดยเฉพาะ จนปัจจุบันทางกลุ่มได้ประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

ภาพที่ 1 สัมภาษณ์ นางบุญยานุช ชูสุวรรณ (ประธานกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา)

สภาพปัญหาของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชนฯ พบว่า มีสภาพปัญหาหลักในการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา 4 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. สภาพปัญหาการผลิต

1.1 ปัญหาการทำกระเป๋ารูปทรงที่ลูกค้าต้องการ สมาชิกในกลุ่มทุกคนมีความถนัดการทำรูปแบบที่ไม่เหมือนกัน เป็นปัญหาการจัดทำกระเป๋ารูปทรงที่ลูกค้าต้องการ เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนต่างทำได้ไม่เหมือนกัน มีความสามารถที่ไม่เหมือนกัน หรือสมาชิกในกลุ่มไม่สามารถทำกระเป๋ารูปทรงที่ลูกค้าต้องการได้ ประธานกลุ่มจึงต้องนำมาทำเอง เพื่อให้งานออกมาสำเร็จและสามารถจัดส่งให้ลูกค้าได้ และปัญหาการหาย่านลิเภา เนื่องจากย่านลิเภาเริ่มมีน้อยลง ทำให้หาย่านลิเภาได้ยากขึ้น ปัญหารูปแบบผลิตภัณฑ์ยังไม่ทันสมัย รูปทรงของกระเป๋ายังไม่เป็นที่พึงพอใจของลูกค้าในทุกช่วงวัย

ภาพที่ 2 ผลิตภัณฑ์จากย่านลิเภา

2. สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ ปัญหาการจัดส่งกระเป๋าส่งให้แก่ลูกค้า แต่รูปทรงของกระเป๋าส่งเสียหาย ปัญหา รูปทรงของกระเป๋าส่งจะเสียหาย แต่ทางกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้แล้ว คือ การห่อกันกระแทกหนา ๆ

แล้วใส่บรรจุภัณฑ์ที่เป็นแบรนด์ของทางกลุ่มโดยเฉพาะ แล้วนำไปในกล่องบรรจุภัณฑ์จะทำให้รูปทรงของกระเป๋าสองใบไม่เสียหาย ในการส่งของจะมีทั้งลูกค้าที่มารับของที่กลุ่มและหากมีลูกค้าต้องการให้ส่งของจะมีไปรษณีย์มารับของกลุ่ม

3. สภาพปัญหาด้านการตลาด ผลผลิตจากย่านลิเภายังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักของลูกค้ามากนัก เพราะบางคนอาจไม่รู้จักย่านลิเภา และไม่เคยมองเห็นผลิตภัณฑ์ หรือเป็นเพราะผลิตภัณฑ์มีราคาแพง เนื่องจากเป็นงานที่ใช้ความประณีตและความชำนาญ ต้องใช้เวลาในการทำแต่ละใบประมาณ 1 - 2 เดือน และปัญหาช่องทางการขายมีน้อย ในปัจจุบันถ้าจะขายเฉพาะในกลุ่มหรือออกบูธงานก็ยังขายได้ยาก เพราะปัจจุบันมีเทคโนโลยีเข้ามา คนภายนอกก็จะสั่งซื้อสิ่งของทางออนไลน์ จึงคิดว่าควรเปิดช่องทางการขายทางออนไลน์ เพื่อดึงดูดลูกค้าทั้งภายในและภายนอก

4. สภาพปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นปัญหาการสานกระเป๋าย่านลิเภาตามรูปทรงและลวดลายที่ต้องการ ถ้าลูกค้าต้องการรูปทรงและลวดลายยาก ซึ่งต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และต้องใช้เวลาในการทำนาน กระเป๋า 1 ใบ ก็จะใช้เวลาประมาณ 1 - 2 เดือน แล้วแต่ความยากของงาน

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา

การสร้างและพัฒนาเครือข่ายได้รวมกลุ่มสมาชิกในหมู่บ้านขึ้น ใช้ชื่อกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา และมีโอกาสทำผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาไปตกแต่งพระตำหนักที่อำเภอปากพนัง ซึ่งในครั้งนั้นมีผลงานเป็นที่พอใจของท่านผู้ใหญ่ในวังเป็นอย่างมากทำให้กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาได้รับรางวัลพระราชทานดีเด่น 14 จังหวัดภาคใต้ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี และรางวัลผู้สืบสานวัฒนธรรมภาคใต้ดีเด่นในพระบรมราชูปถัมภ์ในปี.ศ. 2548 จากนั้นทำให้ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาเป็นที่รู้จักของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนอีกมากมาย และยังได้มีโอกาสลงนำสินค้าไปจำหน่าย ณ ประเทศจีน อีกทั้งการบริหารจัดการเครือข่ายนั้นเป็นการรวมกลุ่มสมาชิกในหมู่บ้านก่อตั้งกลุ่มขึ้นใช้ชื่อกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา มีประชาชนในหมู่บ้านที่สนใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกและต้องการเรียนรู้การทำผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา ซึ่งทางกลุ่มได้มีการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกและจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกทุกคน

อภิปรายผล

พัฒนาการเกิดกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา มีต้นกำเนิดจากนางบุญยานุช ชูสุวรรณ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา ด้วยความชอบ ความรู้จากการศึกษาเรื่องย่านลิเภา และองค์ความรู้ที่มีเกี่ยวกับเรื่องของย่านลิเภาด้วยความอ่อนนุ่มและความคงทนของต้นย่านลิเภา จึงพัฒนาเทคนิคการจักสานที่หลากหลายเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีรูปทรงและลวดลายที่สวยงาม อีกทั้งยังส่งต่อองค์ความรู้สู่ชาวบ้านในชุมชน จึงมีกระบวนการในการลงมือปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ และเอกชน ภูมิปัญญานี้ได้ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น และกลายเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ กลิ่นสุวรรณ ที่ได้ศึกษา เรื่อง วัฒนธรรม และภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานเสื่อใบเตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาในการทำหัตถกรรมจักสาน มีการใช้ทั้งใบเตยแบบสดมาจักสาน และใบเตยแบบสดที่ผ่านกระบวนการความร้อนเพื่อให้ใบเตยมีความนิ่มแล้วจึงนำมากรีดเป็นเส้นตอก การแช่ด้วยน้ำ การนำไปตากให้แห้ง การนำไปย้อมสี และการทำให้แห้งอีกครั้งก่อนนำมาจักสาน ช่างจักสานทุกพื้นที่เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่สืบสานภูมิปัญญาจากแม่ มักใช้สีสันทันทีสไสและสานด้วยลายเรขาคณิต และวัฒนธรรมการใช้เสื่อใบเตย มีวัฒนธรรมการปูเสื่อเพื่อรองนั่งและรองนอนในชีวิตประจำวัน การใช้ในพิธีการต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน การใช้ในพิธีศพ ความเปลี่ยนแปลงในวิถีการใช้เสื่อใบเตย การใช้เสื่อใบเตยถูกลดบทบาทเนื่องจากวิถีชีวิตใหม่จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ วัฒนธรรมการใช้เสื่อแบบดั้งเดิมลดลง วัสดุที่มีราคาถูกเข้ามาแทนที่จึงควรมีการพัฒนาต่อยอดวัฒนธรรม และภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานเสื่อใบเตยในเชิงสร้างสรรค์ (สราวุธ กลิ่นสุวรรณ, 2565)

สภาพปัญหาของกลุ่มในการประดิษฐ์ระดับย่านลิเกาเพื่อยกระดับเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชนฯ นั้นมี ปัญหาหลากหลายประการ ซึ่งเป็นปัญหาด้านการผลิต ด้านการบรรจุภัณฑ์ ปัญหาของกลุ่มด้านการตลาด และ ปัญหาอื่น ๆ ซึ่งกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเกา ใช้กระบวนการในการแก้ปัญหาแต่ละด้านโดยต้องระบุ ปัญหาให้ชัดเจนว่า คืออะไร เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่าง รอบคอบเป็นสิ่งสำคัญ การวิเคราะห์สาเหตุ เมื่อระบุปัญหาได้แล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริง ของปัญหา โดยอาจใช้เครื่องมือต่าง ๆ การพัฒนาวิธีแก้ปัญหา เมื่อทราบสาเหตุของปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การพัฒนาวิธีแก้ปัญหา ที่เหมาะสม โดยอาจพิจารณาจากวิธีแก้ปัญหาที่เคยใช้ได้ผลในอดีต หรือการคิดค้นวิธี แก้ปัญหาใหม่ ๆ ที่เหมาะกับบริบทของปัญหา นำวิธีแก้ปัญหาไปใช้ เมื่อได้วิธีแก้ปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การนำวิธีแก้ปัญหาไปใช้จริงโดยอาจต้องมีการวางแผนการดำเนินงาน การจัดสรรทรัพยากร และการติดตามผล อย่างใกล้ชิด การตรวจสอบผลลัพธ์ หลังจากนำวิธีแก้ปัญหาไปใช้แล้ว ขั้นตอนสุดท้าย คือ การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ ได้ว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ หากยังไม่เป็นที่น่าพอใจ อาจต้องมีการปรับปรุงวิธีแก้ปัญหาหรือหาสาเหตุเพิ่มเติม สอดคล้องกับ อำไพ กุลบุตรดี ศึกษาวิจัยเรื่อง การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการน้ำเสียตามหลักพุทธ ธรรม: กรณีศึกษาบริษัทผลิตเครื่องสำอางในนิคมอุตสาหกรรมนวนคร ผลการวิจัยพบว่า บริษัทผลิตเครื่องสำอาง ปล่องน้ำเสียออกสู่นิคมอุตสาหกรรมนวนคร ค่าที่วัดได้มีทั้งอยู่ในเกณฑ์และคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ปัญหา มาจากวัตถุดิบ สารเคมี และกระบวนการผลิตเครื่องสำอาง อันมีการย่อยสลายได้ยากต้องผ่านการบำบัดก่อนจึง ปล่องออกสู่นิคมอุตสาหกรรมนวนคร การนำหลักพุทธธรรมมาสนับสนุนการแก้ไขปัญหามลพิษด้านน้ำเสีย ใน พระพุทธศาสนาเถรวาท ใช้ทางสายกลาง อิทัปปัจจยตา และอริยสัจ 4 ที่นำไปสู่การจัดการน้ำเสียให้เกิดสมดุล ธรรมชาติอย่างยั่งยืนทางเลือกในการพัฒนาอุตสาหกรรมโดยไม่ละทิ้งสิ่งแวดล้อม แนวทางในการบริหารจัดการของ บริษัทผลิตเครื่องสำอางและนิคมอุตสาหกรรมนวนคร แนวทางปฏิบัติต้องบำบัดน้ำเสียเบื้องต้นก่อนปล่อยออกสู่ ส่วนกลาง ในกรณีน้ำเสียมีคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด มาตรการคิดค่าบริการกำจัดน้ำเสียเพิ่มเป็นประมาณ 2 - 6 เท่าของอัตราค่าบริการปกติ จึงอนุญาตให้ระบายลงท่อรวมส่วนกลาง ระบบบำบัดเป็นแบบผสมผสานระหว่าง ระบบแอกทิเวเตดสลัดจ์ และระบบคลองเวียนวน บริษัทฯ สามารถนำหลักพุทธธรรมใช้สิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนด มาตรการดำเนินการระหว่างระบบกับธรรมชาติได้อย่างสมดุล (อำไพ กุลบุตรดี, 2564)

กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชนของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเกา นางบุญยานุช ชูสุวรรณ มีกระบวนการในการสร้างเครือข่ายโดยเป็นผู้ประสานงานเครือข่าย ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสมาชิก ในเครือข่าย ต้องมีการพัฒนาดตนเอง จัดระบบการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา โดยมีการทำกิจกรรมร่วมกัน รักษาความสัมพันธ์อันดี ระหว่างสมาชิก สร้างความรู้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ สร้างระบบแรงจูงใจ ในการทำงานจัดการความรู้ ที่เป็นระบบ ช่วยเหลือในคราวจำเป็น และสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ นางเยาว์ อุดมวงศ์ และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน ตำบลชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนของตำบลชมพู เป็นการทำงานประสานร่วมกัน ของทั้งภาครัฐและภาคประชาชน และองค์กรท้องถิ่น กลุ่มแกนนำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ซึ่งระบบสุขภาพต่าง ๆ ที่มี ในชุมชนมีทั้งระบบ ที่การส่งเสริม ป้องกัน รักษาและการฟื้นฟู ได้แก่ 1) ระบบการจัดการแก่ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้ป่วยระยะสุดท้าย และ ผู้พิการ มีกลุ่มช่วยเหลือผู้พิการ ชมรมผู้พิการ เครือข่ายทายาทเบาหวาน การดูแลด้วยแพทย์แผนไทย ชมรมหมอ อาสา - จิตอาสา จิตอาสาสมัคร กลุ่มดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย 2) ระบบการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก กองทุนพัฒนาเด็กเล็ก โครงการวัยรุ่นสุขภาพจิตดีชีวิตไม่ยุ่งสิ่งเสพติด โครงการโภชนาการสมวัย และมีสภา เด็กและเยาวชน 3) ระบบการดูแลผู้สูงอายุ มีเครือข่ายผู้สูงอายุ กองทุนผู้สูงอายุ 4) ระบบการดูแลฉุกเฉินและ อุบัติเหตุ มีศูนย์บริการการแพทย์ฉุกเฉิน และหน่วยเตือนภัยพิบัติ 5) ระบบการจัดการสวัสดิการชุมชน มีกองทุน มากกว่า 10 กองทุน มีศูนย์เรียนรู้ธรรมมทรัพย์ 6) ระบบบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม มีการกำจัดขยะ กลุ่มปุ๋ยชีวภาพ 7) มีระบบเศรษฐกิจชุมชน มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์เรียนรู้เกษตรปลอดสารและศูนย์พัฒนาอาชีพ

8) ระบบอาสาพัฒนาชุมชน มีอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ 9) ระบบการสื่อสารในชุมชน มีวิทยุชุมชน และมี website ของเทศบาลตำบลหมก บทเรียนที่พบ คือ การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ การมีผู้นำที่ดี การนำต้นทุนทางสังคมมาใช้ประโยชน์ การทำงานแบบภาคเครือข่าย โดยต้องอาศัยองค์กรหลักในชุมชนเป็นสำคัญ และบุคลากรทางสาธารณสุขยังเป็นผู้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการประสานงานระหว่างภาคีเครือข่าย (นางเยาว์ อุดมวงศ์ และคณะ, 2012)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 4 กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน

จากการศึกษา กระบวนการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ อธิบายได้ว่า กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภาเป็นกลุ่มที่ผลิตสินค้าประเภทกระเป๋าถือของสุภาพสตรี โดยผลิตกระเป๋าจากย่านลิเภาที่มีอยู่ในชุมชน กลุ่มได้ก่อตั้งจากการรวมตัวของสมาชิกในชุมชนและได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลนาเคียน โดยกระบวนการ ผลิตสินค้าของกลุ่มเกิดจากการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทั้งทุนทรัพยากรและทุนสังคมมาผสมผสานกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยนำกระบวนการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาของกลุ่ม เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการผลิต การบรรจุภัณฑ์ การตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม ตระหนักถึงคุณค่าของทุนที่มีอยู่ในชุมชนให้นำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้ พัฒนางานให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับทุกวัย และเพิ่มช่องทางการขาย มีแบรนด์บรรจุภัณฑ์เฉพาะของกลุ่ม เพื่อดึงดูดลูกค้าได้ทุกช่องทางและเป็นที่จดจำของลูกค้า และร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนโดยการนำมาใช้ประโยชน์แล้วก็สามารถปลูกทดแทนได้ เพื่อไม่ให้ทรัพยากรนี้หมดไป ตลอดจนรวมกันอนุรักษ์ เผยแพร่ถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตกระเป๋าจากย่านลิเภางานฝีมือที่เป็นงานประณีตและใช้เวลานานต่อการทำเพื่อให้งานฝีมือแบบนี้ยังคงอยู่ต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลิตภัณฑ์ย่านลิเภา เป็นงานหัตถกรรมเครื่องจักสานพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์ของภาคใต้ ซึ่งสืบทอดจากบรรพบุรุษมาหลายร้อยปี สันนิษฐานว่าเริ่มทำกันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ถือเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านตั้งแต่สมัยเจ้าพระยาณครศรีธรรมราช ที่นิยมทำกันมากในสำนักของเจ้าพระยาเมืองนครศรีธรรมราช กล่าวกันว่า เจ้าเมืองนครได้เคยนำถวายเจ้านายในกรุงเทพมหานคร แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก จนกระทั่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาอมราช (ปั้น สุขุม) ครั้งที่ดำรงตำแหน่งพระยาสุขุมนัยวิปิต - สมุหนายกบาลมณฑลนครศรีธรรมราช ได้ฟื้นฟูส่งเสริมงานจักสานย่านลิเภาจนเริ่มเป็นที่รู้จักในหมู่ชนชั้นสูงในกรุงเทพมหานคร และได้รับความนิยมมากในสมัยรัชกาลที่ 5 จังหวัดนครศรีธรรมราช ถือเป็นแหล่งผลิตงานหัตถกรรม “จักสานย่านลิเภา” ที่มีชื่อเสียงและมีกลุ่มคนที่มีทักษะฝีมือในการจักสานย่านลิเภาอยู่หลายกลุ่ม มีการสร้างสรรค์และพัฒนาการขึ้นรูปงานจักสานย่านลิเภาเป็นผลิตภัณฑ์รูปทรงต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานตามยุคสมัย ซึ่ง นางบุญยานุช ชูสุวรรณ ผู้ที่เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา ได้สืบสานและอนุรักษ์ไว้ในภูมิปัญญาพื้นถิ่น และนำสู่การส่งต่อให้ชนรุ่นหลังได้สืบทอดและอนุรักษ์ต่อไป ข้อเสนอแนะวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเรื่องการทำผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2) ควรศึกษาเรื่องแนวทางการอนุรักษ์และสืบสานผลิตภัณฑ์ย่านลิเภาของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มเกษตรจักสานย่านลิเภา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรจักสานย่านลิเภา. (2567). ย่านลิเภา. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2567 จาก <https://www.tcdcmaterial.com/th/material/13/other-/info/MI00664-01>
- ชัชวาลย์ รัตนพันธุ์. (2565). การออกแบบผลิตภัณฑ์ศิลปหัตถกรรมย่านลิเภาจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 5(2), 86-101.
- ชุดิธรณ อาจหาญ และคณะ. (2564). แนวทางในการพัฒนางานหัตถกรรมจากย่านลิเภาสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 36(2), 32-42.
- นงเยาว์ อุดมวงศ์ และคณะ. (2012). การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน ตำบลชมภู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพยาบาลสาร, 39(พิเศษ), 97-106.
- บุญยานุช ชูสุวรรณ. (15 มีนาคม 2566). กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ระดับย่านลิเภา ตำบลนาเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (ขวัญจิรา สุนทรนนท์, ผู้สัมภาษณ์)
- ประหยัด มะโนพะเส้า. (2555). กระบวนการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปลำไยอบแห้ง จังหวัดลำพูน. ใน ดุษฎีนิพนธ์วิทยาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สรารุช กลิ่นสุวรรณ. (2565). วัฒนธรรม และภูมิปัญญาหัตถกรรมจักสานเสื่อใบเตยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. วารสารวิชาการคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 1(3), 143-185.
- สุเจนจิต ทองเสก. (2558). จักรสานย่านลิเภา. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2566 จาก https://www.sacit.or.th/uploads/items/attachments/a16c4fcdf57c6ec5ed30e21c1ae0df74/_2c7d707bf2e9b8a3008abe05c37f96fb.pdf
- อำไพ กุลบุตรดี. (2564). การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการน้ำเสียตามหลักพุทธธรรม: กรณีศึกษาบริษัทผลิตเครื่องสำอางในนิคมอุตสาหกรรมนวนคร. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 17(1), 44-57.

อิสราพร ใจกระจ่าง และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ระลึกด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน การประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 7 วันที่ 23 มิถุนายน 2559 ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (การทำสบู่)*
GROUP MANAGEMENT UNDER THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY
ECONOMY: A CASE STUDY OF BAN KIRIWONG HERBAL HOUSE
LEARNING CENTER (SOAP MAKING)

ปณิตตา อ่อนกล้า¹, เพ็ญพิชชา อีนแก้ว¹, ธีรภัทร ขาวผ่อง¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ¹,
จรรยาพร เหมรังษี^{2*}, เมธาวิรินทร์ จามนงค์ธรรม³

Pantita Ongla¹, Phenphitcha Ainkaeo¹, Teerapat Khawphong¹, Jittima Damrongwattana¹,
Jaruyaporn Hemrangsee^{2*}, Matawarin Jamnongtham³

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

³นักวิชาการอิสระ

³Independent Academic, Thailand

*Corresponding author E-mail: jaruyaporn.hem@sbss.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการการเกิดกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง การทำสบู่จากสมุนไพร 2) ศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง การทำสบู่จากสมุนไพร 3) ศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มสมุนไพรบ้านคีรีวง การทำสบู่จากสมุนไพร มี 10 คน ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ ผู้ที่ส่งเสริม และสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มี 1 คน ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการการเกิดกลุ่มศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (การทำสบู่) พบว่า มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นก่อตัว เกิดจากพูดคุยเกี่ยวกับรายได้ในครอบครัวและชุมชน จึงเกิดแนวคิดการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ขึ้นมา 2) ขั้นปฏิบัติ มีการวางแผน กฎระเบียบ และแนวทางการปฏิบัติโดยแบ่งตามภาระหน้าที่ของสมาชิก และเริ่มทำการผลิตสบู่ และ 3) ขั้นการมีส่วนร่วม หรือการขยายตัว หลังจากได้รับผลตอบแทนจากผู้บริโภคแล้ว จึงมีการเพิ่มการผลิตและเพิ่มช่องทางการตลาด สภาพปัญหาของกลุ่ม ได้แก่ 1) ปัญหาการผลิตที่ต้องรอวัตถุดิบตามฤดูกาล 2) ปัญหาบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ได้คุณภาพ และขาดความทันสมัย 3) ปัญหาการตลาดที่เน้นการขายเฉพาะหน้าร้าน และมีการขายที่ไม่ต่อเนื่อง 4) ปัญหาด้านการบริหารจัดการกลุ่มที่สมาชิกมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน และขาดความสามัคคี สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกัน 4) การมีความรู้ และ 5) การมีคุณธรรม

คำสำคัญ: การบริหารจัดการกลุ่ม, ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, สบู่มั่งคุด, ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง

Abstract

The objective of this research article aimed to: 1) Study the development of the Ban Kiriwong Herbal House group on soap making from herbs; 2) Study the problem conditions of the Ban Kiriwong Herbal House group on soap making from herbs; 3) Study group management under the Philosophy of Sufficiency Economy. The research was qualitative research. The data was collected using in-depth interviews and participatory observation. The sample was from purposive sampling. Key informants include the primary informants from the Ban Kiriwong Herbal House group on soap making from herbs, a total of 10 people. The secondary informant was a person who promoted and supported the group management under the Philosophy of Sufficiency Economy, a total of one person. The results of the research indicated that the development of the Ban Kiriwong Herbal House Learning Center group (Soap making) was found to have three steps: 1) The formation stage, which derived from discussions on households and the community's income which became the causes for formulation of the learning center; 2) The operating stage, which indicated planning, regulations, and the guidelines of the operation that specified the classification of assignments for each member and this stage also showed the beginning of soap making; and 3) The participating or expanding stage, which indicated that after the group received some feedbacks from consumers, the group started to increase the production and expanded its marketing channel. Problem conditions of the group included: 1) Production problems, which indicated that the group had to wait for materials due to seasonal problems; 2) Packaging problems, which indicated the lack of packaging quality and modernization; 3) Marketing problems, which indicated the problems from emphasizing only storefront marketing method and problems from discontinuous sale; 4) Management problems, which indicated the conflict of opinions and the lack of unity. In terms of group management under the Philosophy of Sufficiency Economy, it included: 1) Moderation; 2) Reasonableness; 3) Self - immunity; 4) Knowledgeableness; and 5) Morality.

Keywords: Group management, Philosophy of Sufficiency Economy, Soap Making, Ban Kiriwong Herbal House Learning Center

บทนำ

กลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช คุณสนธยา ชานะเป็นผู้นำกลุ่ม โดยมีแนวคิดที่เห็นว่าการก่อตั้งกลุ่มในชุมชนบ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง โดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนไม่มีความยั่งยืนเมื่องบประมาณหมดกลุ่มก็แตกสลายคุณสนธยาจึงมีแนวคิดว่าจะรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน แก้ปัญหา ตั้งแต่การคิดต้นทุนผลิตเครื่องมือเครื่องใช้บรรจุผลิตภัณฑ์การตลาดที่เน้นการใช้เงินที่ตนเองมีก่อนปัจจุบัน มีสมาชิกกลุ่ม 22 คนเรือน กลุ่มบ้านสมุนไพรจัดตั้งกลุ่มในปี พ.ศ. 2542 หลังจากที่คุณสนธยาได้ทำการวิจัยสบู่ มังคุด 5 ปี ซึ่งเป็นการวิจัยมังคุดทำอะไรได้บ้าง การผลิตสบู่ เพื่อที่จะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ สามารถใช้งานได้ดี และเกิดความประทับใจในผู้ที่นำไปใช้ ซึ่งนั่นก็จะตามมาด้วยความสำเร็จของผลิตภัณฑ์ในแง่ของธุรกิจหรือการจำหน่าย เพราะสินค้าที่ดี ใช้ได้ผล แก้ปัญหาให้คนใช้ได้ หรือทำให้เขาได้รับประสิทธิภาพในสิ่งที่เขาต้องการ (Lnu shop, 2559) จึงได้ทำการค้นคว้าวิธีการผลิตสบู่มังคุด แล้วทดลองใช้เองและให้ประชาชนในหมู่บ้านทดลองใช้ จากนั้นเมื่อได้รับเสียงตอบรับเป็นที่พึงพอใจ และได้ทราบถึงประสิทธิภาพของสบู่ตามมาตรฐานที่ต้องการแล้ว

จึงมีการผลิตเพื่อวางขายจากในกลุ่ม ผู้การขายในท้องตลาดแบบวงกว้าง และมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น เนื่องจากสบู่เป็นเครื่องสำอางชนิดหนึ่งที่ใช้ในการทำมาค้าขายสะอาดร่างกาย เดิมใช้เพื่อทำความสะอาดร่างกายเท่านั้น ปัจจุบันกระบวนการผลิตสบู่มีการเพิ่มส่วนผสมอื่น ๆ เพื่อให้สบู่มีสรรพคุณตรงตามความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น (Herbal Soap: สบู่สมุนไพร, 2555)

บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) เป็นชุมชนที่มีสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ เพราะอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติ ในการดำรงชีวิต เช่น การใช้ทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการสร้างที่อยู่อาศัย อาหารยารักษาโรค อาศัยน้ำฝนเพื่อทำการเกษตรกรรม ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนที่นี่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในชุมชน ชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์แบบ ญาติพี่น้อง มีการอยู่ร่วมกันช่วยเหลือ และพึ่งพาอาศัยกัน และกันตลอดทั้งติดต่อระหว่างกันอย่างใกล้ชิด คนในชุมชนมีวิถีความเป็นอยู่ที่คล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาวัฒนธรรมศาสนา หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ชุมชนถือว่าเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ เป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการทำการเกษตรเพื่อนำมาใช้ในการบริโภคในครอบครัว หรือนำไปใช้ในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ในการรวมกลุ่มจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความสัมพันธ์และการกระทำระหว่างกันภายในชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2556)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้ามีความสนใจที่จะทำการศึกษเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) การทำสบู่จากสมุนไพรและจากสมุนไพรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนให้แปรรูปและสามารถทำให้คนภายนอกได้เข้าถึงได้ง่าย แสดงถึงผลิตภัณฑ์ของในชุมชนที่มีอยู่ และยังสามารถเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อีก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการการเกิดกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง การทำสบู่จากสมุนไพร
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง การทำสบู่จากสมุนไพร
3. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้คือ กลุ่มบ้านสมุนไพรบ้านศรีวังที่ทำสบู่จากสมุนไพร มีจำนวน 10 คน และผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจำนวน 1 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบเจาะจงรวมจำนวนทั้งหมด 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการสังเกต (Observations) ด้วยวิธีการจดบันทึกประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวความคิดที่กำหนดขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและแบบสอบถาม โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัย สร้างแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาและนิยามคำศัพท์ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruence Index = IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยคัดเลือก

เฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC = 0.50 ขึ้นไป ผลการประเมินคุณภาพของแบบสอบถาม ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 0.87 ดังนั้น แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น และเชื่อถือได้

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสรุปผลจากการตอบแบบสัมภาษณ์ และข้อคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นก่อน โดยใช้ระยะเวลา 3 สัปดาห์ ในการลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตการณ์มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มในประเด็นตามแบบสัมภาษณ์ทั้งในลักษณะแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากแบบสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับ ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) ดำเนินการสร้างรหัสและลงรหัสข้อมูลนั้น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ความหมายทางภาษา (Manifest) โดยตรงของตัวบทและเนื้อในของบท (Text) และวิเคราะห์ความหมายทางความรู้สึก หรือวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ (Latent) ซึ่งจะรวมการตีความ และนัยทางบริบท (Context) ของภาษาและผู้ใช้ภาษาไว้ด้วย (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554)

ผลการวิจัย

พัฒนาการการเกิดกลุ่มศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) มีกระบวนการและขั้นตอน ดังนี้ ขั้นก่อตัวของกลุ่ม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) มีขั้นก่อตัวของกลุ่มเริ่มจากการที่ นายสนธยา ชำนะ เป็นผู้นำกลุ่มโดยมีแนวคิดที่เห็นว่าการก่อตั้งกลุ่มในชุมชน และก่อตั้งกลุ่มเมื่อปีพ.ศ. 2542 ต่อมาได้มีการพูดคุยถึงปัญหาเงินในครอบครัวไม่พอใช้ อยากหาอะไรทำเพื่อเสริมรายได้ในครอบครัว และในชุมชน จึงนำเอาสมุนไพรที่ใช้ในการทำสบู่มาเพิ่มการผลิตสบู่ขึ้นมาในปีพ.ศ. 2563 เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและผลิตภัณฑ์ใหม่ ขึ้นดำเนินการปฏิบัติ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) มีขึ้นดำเนินการปฏิบัติหลังจากที่พูดคุยร่วมกัน จึงได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ในปีพ.ศ. 2542 แล้วมีการวางแผน วางกฎระเบียบ และวางแผนงานในการทำงานของกลุ่ม รวมกลุ่มกันทำสบู่จากสมุนไพร โดยวางแผนงานการทำงานแยกตามหน้าที่การปฏิบัติงาน ขั้นการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) มีขั้นการขยายตัวเมื่อรวมกลุ่มแล้ว เริ่มทำสบู่ ได้รับการตอบรับจากลูกค้า จึงได้มีการขยายตัว โดยเพิ่มการผลิตเพิ่มขึ้น มีลูกค้ามาซื้อในจำนวนที่มากขึ้น และมีการส่งขายในพื้นที่ต่างจังหวัดทางกลุ่มจึงมีการผลิตที่มากขึ้นในแต่ละอาทิตย์เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของลูกค้า

สภาพปัญหาของกลุ่มศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) พบว่า ภายในกลุ่มของมีสภาพปัญหาการผลิต เพราะว่าวัตถุดิบในพื้นที่มีตามฤดูกาล บางฤดูกาลมีเยอะไม่ใช่ปัญหาแต่ปัญหา คือ สินค้ามันมีแต่ต้นไม่พอขาย สภาพปัญหาในการบรรจุภัณฑ์ คือ ในการบรรจุภัณฑ์สินค้า ไม่เน้นใส่สารกันบูดกันจึงอาจจะก่อให้เกิดปัญหาการเก็บรักษาสินค้าไว้ สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า ปัจจุบันมีการเน้นการขายที่หน้ากลุ่มส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็ขายแบบออนไลน์ เช่น ทางเพจเฟซบุ๊กบ้างมีการอัปเดตบ่อย มีการออกร้านปีละครั้ง และสภาพการบริหารจัดการกลุ่ม คือ ให้รวมกันขาย โดยทำที่บ้านแล้วมารวมกันขายแล้วก็มาดูว่าห้ามทำสินค้าเหมือนกันและแพ็คเกจไม่เหมือนกันก็จะไม่มีสมาชิกแยกกันทำแต่มามีปัญหาด้านการตลาด

การบริหารจัดการกลุ่มภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านศรีวัง (การทำสบู่) พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความพอประมาณ พบว่า การทำงานเป็นกลุ่มต้องมีความพอดี ต้องรู้จักความพอประมาณไม่ผลิตสินค้ามากจนเกินตัว และคนในกลุ่มจะต้องมีความสามารถพึ่งพาตนเองได้ การบริหารจัดการกลุ่มด้วยความมีเหตุผล พบว่า สมาชิกในกลุ่มต้องใช้เหตุผลในการแบ่งหน้าที่ตามความถนัดของ

แต่ละคน ต้องมีการให้ความสำคัญกับคนในกลุ่มทุกคน ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ส่วนตัว การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีภูมิคุ้มกัน พบว่า คนในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมที่จะทำให้ชุมชนและกลุ่มนั้นมีความเข้มแข็ง จะต้องรู้จักวิธีการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นเพื่อความเข้มแข็งของทางกลุ่ม และต้องช่วยกันพัฒนากลุ่ม และชุมชนให้มีความเข้มแข็ง การบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีความรู้ พบว่า สมาชิกในกลุ่มทุกคนจะต้องได้รับการอบรมเพื่อเป็นการเพิ่มความรู้ และเป็นการพัฒนาตนเอง อีกทั้งผู้นำก็เป็นคนที่มีคุณภาพ ซึ่งมีการอบรมเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา จนทำให้ทางกลุ่มได้รับรางวัลพระราชทาน วิสาหกิจชุมชนต้นแบบ และการบริหารจัดการกลุ่มด้วยการมีคุณธรรม พบว่า สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความซื่อสัตย์กับลูกค้าและกับสมาชิกในกลุ่มด้วยกันเอง ไม่เป็นคนที่ลัทธิเล็กน้อย ต้องมีการรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ไม่ทิ้งงานของตัวเองให้คนอื่นทำแทน และช่วยเหลือคนอื่น

ภาพที่ 1 แสดงการสัมภาษณ์นางรัชชาภรณ์ ชำนะ

ภาพที่ 2 แสดงการสัมภาษณ์นางรัชชาภรณ์ ชำนะ

ภาพที่ 3 แสดงภาพผลิตภัณฑ์สบู่

อภิปรายผล

การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นการนำเอาผลผลิตทางการเกษตรมาผ่านกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงสภาพของผลผลิตทางการเกษตรให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในสภาพที่เหมาะสม สะดวก ปลอดภัยตรงกับความต้องการของผู้บริโภค เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา เมื่อแปรรูปเสร็จก็นำมาจำหน่าย ในกลุ่มมีความเห็นร่วมกันให้จัดทำเป็นร้านของฝาก สมาชิกในกลุ่มมีการผลิตสินค้า (สบู่) หลายครัวเรือนได้มีการตกลงกันว่า แยกแพ็คเกจเป็น 100 ร้อยกรัม และ 500 กรัม ซึ่งสอดคล้องกับ สุดาทิพย์ เกษจ้อย ศึกษางานวิจัยเรื่อง การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรโดยการแปรรูปเป็นขนมไทยพื้นบ้าน สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนแขวงวิลเลจเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ปลูกข้าวเป็นหลักและปลูกผักเป็นรอง มีรายได้เฉลี่ย 39,500 บาทต่อคน ต่อปี หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว หลายครัวเรือนจะทำเกษตรที่หลากหลาย เช่น ปลูกผักหมุนเวียน (ต้นหอม ผักชี ผักบุ้ง กระเพรา) มะพร้าว มันสำปะหลัง มันเทศ (มันม่วง มันเหลือง) เผือก มัน เห็ด เป็นต้น ซึ่งในแต่ละปีจะประสบปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ขายไม่ได้ราคา และผลผลิตไม่ได้คุณภาพ จึงต้องการให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาช่วยเหลือเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าให้สามารถขายได้ราคา และมีกำไรมากขึ้น เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย และหาแหล่งเงินทุนหมุนเวียนมาช่วยเหลือเกษตรกร ซึ่งทางผู้วิจัยได้ร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแขวงวิลเลจ ศึกษาและพัฒนาตำรับขนมไทยพื้นบ้าน “เซออัง” เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรให้กับชุมชนได้มีรายได้อีกทางหนึ่ง โดยใช้วัตถุดิบที่ปลูกในชุมชนเป็นหลักมาเป็นส่วนผสมในการผลิตแป้งและผลิตไส้ขนม ได้แก่ มันเทศ (มันม่วง มันเหลือง) เผือก และมะพร้าว ซึ่งจะพัฒนาเป็นขนมของฝากประจำท้องถิ่น เป็นของฝากของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือนแขวงวิลเลจ และเป็นขนมของฝากประจำ อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ (สุดาทิพย์ เกษจ้อย, 2565)

สภาพปัญหาของกลุ่มส่วนใหญ่แล้วเป็นปัญหาด้านการผลิต ซึ่งทางกลุ่มมีปัญหาในด้านการผลิต เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ไม่มีความทันสมัย ขาดงบประมาณ ทำให้ผลิตออกมาช้า นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาเกี่ยวกับวัตถุดิบ ซึ่งในบางช่วงขาดแคลนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ทำให้ต้องซื้อวัตถุดิบมาจากภายนอกชุมชน และจุดเริ่มต้นของงานควบคุมการผลิต ซึ่งจะรวมถึงการพยากรณ์ทั้งในงานการผลิตในช่วงระหว่างที่มีวัตถุดิบจนกระทั่งวัตถุดิบเหล่านั้นหมดช่วงไป และทำให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป อาจต้องใช้เวลาหลายเดือน ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ทำให้ต้องมีการพยากรณ์ความต้องการแต่ละเดือนในอนาคต ปัญหาในการบรรจุภัณฑ์สินค้าที่เรานี้เราไม่เน้นใส่สารกันบูดกันจึงอาจจะก่อให้เกิดปัญหา การเก็บรักษาสินค้าไว้ ปัญหาด้านการตลาด ตอนนี้มีเน้นขายที่หน้ากลุ่มส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็ออนไลน์ และปัญหาการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่า ให้ร่วมกันขายที่บ้านแล้วมารวมกันขายที่ศูนย์แหล่งเรียนรู้ก็มาดูว่าห้ามทำ

สินค้าเหมือนกันและแพ็คเกจไม่เหมือนกันก็จะมีสมาชิกแยกกันทำแต่มีปัญหาด้านการตลาด สอดคล้องกับ วิชุลดา มาตันบุญ ศึกษางานวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า ในปีพ.ศ. 2562 มีกลุ่ม OTOP ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จำนวน 378 กลุ่ม ในจำนวนนี้ มีกลุ่ม OTOP ระดับสามดาว จำนวน 51 กลุ่ม ประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ 4 ประเภท คือ 1) ประเภทอาหาร 2) ประเภทเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย 3) ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก และ 4) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร ปัญหาของกลุ่ม OTOP ระดับสามดาวมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตลาดและประชาสัมพันธ์ 2) การบริหารจัดการกลุ่ม 3) วัตถุดิบและอุปกรณ์ และ 4) การผลิตผลิตภัณฑ์ ส่วนความต้องการของกลุ่ม OTOP ระดับสามดาวมีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ 2) การตลาดและประชาสัมพันธ์ 3) การบริหารจัดการกลุ่ม 4) การเสริมสร้างกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง และ 5) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขจากหน่วยงานภาครัฐ (วิชุลดา มาตันบุญ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ การทำสูปมีสูตรที่มากมายหลากหลายซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ การทำสูปของแต่ละบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับสิ่งที่สืบทอดกันมาในแต่ละพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งในการศึกษครั้งนี้ทำให้ทางผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการทำสูปมังคุดของพื้นที่ชุมชนบ้านศิรีวง ที่แตกต่างจากที่อื่น คือ ทางสูตรของกลุ่มบ้านสมุนไพรศิรีวงทำให้ทางผู้วิจัยได้รับรู้ถึงองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในด้านแนวทางในการพัฒนาอาชีพ การพัฒนาภูมิวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน และทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากอดีต อีกทั้งยังสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงอีกด้วย

ภาพที่ 4 การยกระดับพืชสมุนไพร

สรุปและข้อเสนอแนะ

พัฒนาการการเกิดกลุ่มอาชีพเพื่อธุรกิจชุมชน 1) ขั้นตอนตัวของกลุ่ม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (การทำสบู่) มีขั้นตอนตัวของกลุ่มเริ่มจากการที่นายสนธยา ชำนะ เป็นผู้นำกลุ่มโดยมีแนวคิดในการก่อตั้งกลุ่มในชุมชน และก่อตั้งกลุ่มเมื่อปีพ.ศ. 2542 ต่อได้มีการพูดคุยถึงปัญหาเงินในครอบครัวไม่พอใช้ อยากหาอะไรทำเพื่อเสริมรายได้ในครอบครัวและในชุมชนมีสมุนไพรที่ใช้ในการทำสบู่อยู่จำนวนมาก ทางกลุ่มจึงเพิ่มการผลิตสบู่ขึ้นมาในปีพ.ศ. 2563 เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนและผลิตภัณฑ์ใหม่ 2) ขั้นตอนการปฏิบัติ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (การทำสบู่) มีขั้นตอนการปฏิบัติหลังจากที่พูดคุยร่วมกัน จึงได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มในปีพ.ศ. 2542 แล้วมีการวางแผน วางกฎระเบียบ และวางแผนงานในการทำงานของกลุ่ม รวมกลุ่มกันทำสบู่จากสมุนไพร โดยวางแผนงานการทำงาน แยกตามหน้าที่การปฏิบัติงาน 3) ขั้นตอนการขยายตัวของกลุ่ม พบว่า ศูนย์การเรียนรู้บ้านสมุนไพรบ้านคีรีวง (การทำสบู่) มีขั้นตอนการขยายตัวเมื่อรวมกลุ่มแล้ว เริ่มทำสบู่ ได้รับการตอบรับจากลูกค้า จึงได้มีการขยายตัว โดยเพิ่มมีการผลิตเพิ่มขึ้น มีลูกค้ามาซื้อในจำนวนที่มากขึ้น และมีการส่งขายในพื้นที่ต่างจังหวัดทางกลุ่มจึงมีการผลิตที่มากขึ้นในแต่ละอาทิตย์เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้า และสภาพปัญหาของกลุ่ม 1) สภาพปัญหาการผลิต พบว่า ทางกลุ่มมีปัญหาในด้านการผลิตเนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ไม่มีความทันสมัย ทำให้ผลิตออกมาช้า นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับผลผลิต ซึ่งในบางช่วงขาดแคลนผลผลิตที่ใช้ในการผลิต ทำให้ต้องซื้อผลผลิตในราคาที่แพง 2) สภาพปัญหาการบรรจุภัณฑ์ พบว่า สภาพปัญหาบรรจุภัณฑ์สบู่ทางกลุ่มยังไม่สวยงาม ฉลากไม่มีการแยกแพ็คเกจตามชนิดของสบู่ และข้อมูลบนฉลากมีขนาดตัวหนังสือที่ค่อนข้างเล็ก 3) สภาพปัญหาด้านการตลาด พบว่า สภาพปัญหาด้านการตลาดของสบู่ทางกลุ่มมีเพียงการวางขายแค่ที่ศูนย์สมุนไพรบ้านคีรีวงและการขายส่งตามออเดอร์ที่สั่งมาทางออนไลน์ และราคาจะไม่คงที่ในบางช่วงเพราะผลผลิตมีราคาสูง

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2558). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิชุดา มาตันบุญ. (2565). ปัญหาและความต้องการของกลุ่ม OTOP ในจังหวัดเชียงราย. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 7(3), 240-257.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2556). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม: แนวทางศึกษาวิเคราะห์และวางแผน. ขอนแก่น: คลังนันทวิทยา.
- สุดาทิพย์ เกษจ้อย. (2565). การเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตรโดยการแปรรูปเป็นขนมไทยพื้นบ้าน สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 8(2), 145-158.
- Herbal Soap: สบู่สมุนไพร. (2555). สบู่สมุนไพร. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤศจิกายน 2565 จาก www.ziimphope.blogspot.com
- Lnu shop. (2559). สรรพคุณและความน่าสนใจของมังคุดในการนำมาผลิตสบู่. เรียกใช้เมื่อ 26 พฤศจิกายน 2558 จาก <https://n9.cl/3uqwi>

“นางแอ่นกินรัง”: แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนกนางแอ่น กรณีศึกษา
ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช*
"SWIFTLETS": GUIDELINES FOR PROMOTING SWIFTLET NEST FARMING CAREERS
IN A CASE STUDY OF BAN RANG NOK THAI LEARNING CENTER,
SA KAEU SUB-DISTRICT, THA SALA DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

หนึ่งฤทัย แซ่อึ้ง¹, วงศกร ลาภมี¹, เมธิรา ไกรนที¹, จิตติมา ดำรงวัฒนะ¹, พงษ์ประสิทธิ์ อ่อนจันทร์¹,
ชวนะ ทองนุ่น^{2*}, พรชัย เลื่อนฉวี³

Nuengruethai Saeung¹, Wongsakorn labmee¹, Mathira Krainatee¹, Jittima Dumrongwattana¹, Pongprasit Onchun¹,
Chavana Thongnun^{2*}, Pornchai Luernshavee³

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

¹Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช

²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

³มหาวิทยาลัยปทุมธานี

³Pathumthani University, Thailand

*Corresponding author E-mail: chavana.thon@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วิธีการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง 2) สภาพปัญหาในการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง 3) แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบล สระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกผู้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงจากผู้มีอาชีพผลิตรังนกโดยตรง 8 คน ดังนี้ 1) กลุ่มผู้ผลิตรังนก 2 คน 2) กลุ่มผู้ช่วยทำความสะอาดรังนก 2 คน 3) กลุ่มผู้สนับสนุนผลิตภัณฑ์ 2 คน 4) กลุ่มส่งเสริมสิ่งแวดล้อม 1 คน 5) กลุ่มฝ่ายบริหารส่วนท้องถิ่น 1 คน แบบสัมภาษณ์เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ 2) ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง 3) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง 4) ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง และ 5) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ผลการวิจัย พบว่า 1) วิธีการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง พบว่า 1.1) เตรียมสร้างบ้านเพื่อการอยู่อาศัยของนก 1.2) เตรียมเครื่องเสียงเรียกนก 1.3) เตรียมผู้เลือก 1 คน เพื่อเก็บรังนก และ 1.4) คัดแยกคุณภาพรังนกเพื่อเตรียมจำหน่าย 2) สภาพปัญหาในการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง พบว่า 2.1) ผู้เลี้ยงต้องเฝ้าระวังนกนางแอ่นจาก งู นกเหยี่ยว เป็นต้น 2.2) ต้องรักษาสภาพแวดล้อมของบ้านให้เหมาะสมต่อการทำรังนกนางแอ่น และ 2.3) มีการแข่งขันสูง 3) แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง พบว่า 3.1) มีแนวทางการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 3.2) มีแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้การทำรังนก และ 3.3) แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังในชุมชน

คำสำคัญ: นางแอ่นกินรัง, การส่งเสริม, ศูนย์การเรียนรู้, จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

The objectives of this study aim to study: 1) Methods of swiftlet nest farming; 2) Problem conditions in swiftlet nest farming; 3) Guidelines for promoting swiftlet nest farming in a case study of Ban Rang Nok Thai Learning Center in Sa Kaeo Sub-district, Tha Sala District, Nakhon Si Thammarat Province. This study is qualitative research using purposive sampling. Key informants are eight people who directly farm swiftlet nest, including: 1) Swiftlet's nest producer group, a total of 2 people; 2) Swiftlet's nest cleaning assistant group, a total of 2 people; 3) Product supporter group, a total of 2 people; 4) Environmental promoter group, a total one person, and 5) Local administrative officer group, a total of 1 person. The questionnaire consisted of open-ended questions for in-depth interviews, which included the following five steps: 1) Demographic information of the interview respondents; 2) Information about methods of swiftlet nest farming; 3) Information about the problem conditions for swiftlet nest farming; 4) Information on guidelines for promoting the swiftlet nest farming; and 5) Information about suggestions. The results of the research found that: 1) Methods for swiftlet nest farming indicated; 1.1) Preparing to build a house for the birds to live in; 1.2) Preparing a sound system to call birds; 1.3) Preparing one picker to collect the swiftlet's nests; and 1.4) Sorting the quality of swiftlet's nests for sale; 2) Problems in swiftlet nest farming indicated that; 2.1) The farmer must watch out for swiftlets from snakes and falcons; 2.2) The farmer must maintain the environment of the house to be suitable for swiftlet nest farming; and 2.3) The competition is high; 3) Guidelines for promoting swiftlet nest farming were found that; 3.1) There are guidelines for promoting an appropriate environment; 3.2) There are guidelines for promoting learning how to farm swiftlet's nests; and 3.3) There are guidelines for promoting the development of swiftlet nest farming careers. Swiftlets eat nests in the community.

Keywords: Swiftlet, Promotion, Learning Center, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

นกฮือแอ่น นกนางแอ่น หรือนกนางแอ่นกินรัง เป็นนกขนาดเล็กที่ใช้น้ำลายสร้างรัง ซึ่งมนุษย์นิยมเก็บมาบริโภคเป็นอาหารและยา ชอบทำรังอยู่ตามถ้ำในเกาะหินปูนและอาคารบ้านเรือน โดยมีแหล่งทำรังประจำถิ่นกระจายอยู่ในพื้นที่หมู่เกาะมาสเชเรนี (Mascarene Island) ด้านตะวันตกของมหาสมุทรอินเดีย บริเวณตะวันออกของเทือกเขาหิมาลัย บริเวณเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นิวกินีและตอนเหนือของรัฐควีนส์แลนด์ ออสเตรเลีย ครอบคลุมบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งอยู่ในพื้นที่ของอินเดีย ศรีลังกา เนปาล สิคิม ภูฏาน ไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย เขมร เวียดนาม ฟิลิปปินส์ จีน ตिमอร์ ฟีจี ปาปัวนิวกินี และออสเตรเลีย ด้วยเหตุที่มีราคาแพงเยี่ยงทองคำ ชาวตะวันตกจึงได้ขนานนามรังนกกว่าเป็น “ทองคำขาว” และเป็น “คาเวียร์แห่งตะวันออก” (เกษม จันทรดำ, 2559) เชื่อกันว่ามีการกินรังนกในจีน 1,500 ปีมาแล้ว ด้วยเชื่อว่าสามารถเพิ่มพลังได้ คนจีนจึงเริ่มค้นหาและค้าขายรังนกกันตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง (A.D.618 - 907) ซึ่งการบริโภครังนกแอ่นเป็นวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการบริโภคของกลุ่มชาติพันธุ์จีน มีหลักฐานที่เชื่อกันว่าได้มีการบริโภครังนกปรากฏในเอกสารของชนชาติจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง ขณะที่ปรากฏหลักฐานของจีนที่มีการแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วอยู่ในช่วงของคริสต์ศตวรรษที่ 17 สมัยราชวงศ์หมิง การบริโภครังนกแอ่นดำเนินเรื่อยมาในลักษณะของอาหารและยา กระทั่งปัจจุบันได้พัฒนามาเป็นการบริโภคที่เป็นไปในลักษณะ

ของอุตสาหกรรมอาหารเพื่อสุขภาพและความงาม ขณะที่หลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรถึงความเก่าแก่ประปรายถึงถ้อยพรรณานักธรรมชาติวิทยาชาวจีนชื่อ หว่อง ซี เหมิน เขียนขึ้นราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 15 ได้จินตนาการถึงที่มาของรังนกว่าเป็นอาหารที่มีความหมายในทางบำรุงบำเรอร่างกาย และโยงถึงพรรณาความแรก ๆ (ค.ศ. 1619) โดย บอนท์ (Bont) นักบันทึกชาวดัชท์ (Bont เขียนเป็นภาษาลาตินว่า Bontius) ซึ่งถอดความกล่าวอ้างโดย จอห์น เรย์ (John Ray) นักปักษีวิทยาชาวอังกฤษในชื่อเรื่อง *Hirundo Sinensis Nido Eduli Bontii* (นกนางแอ่นจีนซึ่งสร้างรังกินได้ตามการพรรณนาของ Bontius) จากหลักฐานลายลักษณ์ เรื่องเล่าและโบราณคดีท้องถิ่น ของกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาจกล่าวได้ว่าการ “เก็บไข่” รังนกจากแหล่งธรรมชาติ เป็นอาหารและยา และ “เก็บค่า” รังนกกับกลุ่มชาติพันธุ์จีน มาไม่น้อยกว่า 500 ปีแล้ว (เกษมจันทร์ดำ, 2559)

ประเทศไทยพบนกนางแอ่นที่มีการบริโภค 2 ชนิด คือ นกนางแอ่นกินรังและนกนางแอ่นทางสี่เหลียม โดยนกนางแอ่นกินรังเป็นนกขนาดเล็กอาศัยอยู่เป็นกลุ่มทำรังตามผนังถ้ำและสิ่งก่อสร้าง รังนกเป็นรูปถ้วยครึ่งซีก นิยมนำมารับประทาน ซึ่งในปัจจุบันได้เกิดธุรกิจฟาร์มนกนางแอ่นขึ้นอย่างแพร่หลายนอกเหนือจากการค้าขายรังนกโดยการสัมปทานของบริษัทเอกชนต่าง ๆ ซึ่งฟาร์มในที่นี้ หมายถึง การสร้างบ้านหรือปรับปรุงบ้านให้มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับนกนางแอ่นกินรังจากนั้นเปิดเสียงเรียกนก เพื่อให้นกเข้าอยู่อาศัยทำรัง จากนั้นจึงเก็บรังนกไปขาย (สันติ สุขสะอาด และณัฐชา ผดุงศิลป์, 2559) หลายพื้นที่ในประเทศไทยที่มีระบบนิเวศวิทยาอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยขุกชุมของนกนางแอ่น เช่น หมู่เกาะสี่ เกาะห้า เป็นหมู่เกาะกลางทะเลสาบสงขลาตอนใน อยู่ในเขตจังหวัดพัทลุง ซึ่งเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญของธุรกิจรังนกนางแอ่นกินรัง เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่ทำรังของนกนางแอ่นกินรัง ซึ่งสามารถทำรายได้ให้กับท้องถิ่นมูลค่ามหาศาลและมีหมู่เกาะหินปูนที่อยู่ในทะเลสาบสงขลา รังนกที่นี่ถือว่ามีคุณภาพดีที่สุดในโลก เพราะนกกินอาหารที่อุดมสมบูรณ์ เนื่องจากหมู่เกาะแห่งนี้ตั้งอยู่กลางทะเลสาบที่มีลักษณะของน้ำในทะเลสาบถึง 3 น้ำ คือ น้ำเค็ม น้ำจืด น้ำกร่อยทำให้รังนกขาวสะอาด มีขนาดใหญ่ และมีคุณภาพ นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมอาชีพเสริมให้แก่เกษตรกร ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพกรีดยางเป็นหลัก ที่ว่างในช่วงเวลากลางวัน และในช่วงฤดูฝนอีกด้วย (ภัทรพร สุวรรณภูมิ และคณะ, 2561)

ทั้งนี้ รังนกแอ่นในพื้นที่ศูนย์ศึกษาเรียนรู้บ้านรังนกไทย อำเภอนาทวี จ.สงขลา จะเป็นรังนกนางแอ่นกินรังเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นนกที่หาเลี้ยงได้ง่าย และรังของนกนางแอ่นกินรังนั้นถือได้ว่าเป็นรังที่มีคุณภาพ เป็นที่สนใจของประชาชนจากหลากหลายภูมิภาค และยังมีผู้นิยมชมชื่นในพื้นที่คิดที่จะส่งเสริมรังนกของศูนย์ศึกษาเรียนรู้บ้านรังนกไทยให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนอีกด้วย การสร้างบ้านนกนางแอ่นกินรังเพื่อเก็บรัง โดยพื้นฐานแล้วจะเลือกที่ตั้งในบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งที่อยู่นกนางแอ่นกินรังอพยพ มาอาศัยโดยออกแบบสร้างบ้านรังนกนางแอ่นกินรังที่จำลองบรรยากาศอุณหภูมิความชื้นจากสภาพที่อยู่ตามธรรมชาติของนกนางแอ่นกินรัง เช่นเดียวกับในถ้ำหินปูนจากการให้ข้อมูลจากผู้ประกอบกิจการ ซึ่งมีความรู้ด้านนี้มาเป็นผู้ปรับปรุงห้องพักด้านบนให้เป็นที่อยู่อาศัยของนกนางแอ่นกินรังจากจำนวนตึกแถวห้าห้อง ได้เจาะทะลุกันหมด และติดตั้งเครื่องเสียงเพื่อเปิดเสียงนกร้องอยู่ตลอดเวลากับการทำเครื่องฟั่นหมอกเพื่อให้มีความชื้นเลียนแบบตามธรรมชาติ รวมถึงการปรับปรุงส่วนอื่น ๆ ในบ้านทั้งหมดใช้เงินทุนส่วนนี้ไปประมาณ 1 ล้านบาท ในช่วงปีแรกไม่ควรที่จะเก็บผลผลิตเนื่องจากต้องการเพิ่มปริมาณให้พ่อแม่มีจำนวนมากขึ้น ส่วนในปีที่สองเริ่มเก็บได้บ้างเล็กน้อย และเริ่มเก็บได้จำนวนมากในปีที่สี่และปีที่ห้า เนื่องจากปริมาณพ่อแม่ที่เพิ่มขึ้น เฉพาะในส่วนนี้มีผลผลิตต่อปี 20 - 30 กิโลกรัม จึงทำให้คุณประทุมสร้างตึกขึ้นมาใหม่ในฝั่งตรงข้ามกันเป็นตึกสี่ชั้นขนาดความกว้าง 8 เมตร ยาว 16 เมตร เพื่อเป็นที่อาศัยให้นกนางแอ่นกินรังอีกเป็นแห่งที่สองใน ปีพ.ศ. 2557 ซึ่งในตอนนั้นเริ่มเก็บผลผลิตได้แล้ว ใช้เงินทุนก่อสร้างตึกแห่งนี้ประมาณ 3 ล้านบาท ปัจจุบันจึงมีผลผลิตรังนกนางแอ่นของทั้งสองแห่งปีละประมาณ 50 กิโลกรัม รังนกนางแอ่นเกิดขึ้นจากน้ำลายแม่ที่คายออกมาเพื่อทำรัง นกนางแอ่นกินรังจะผสมพันธุ์กัน ปีละ 3 - 4 ครั้ง ส่วนใหญ่จะมีลูก

ครั้งละ 1 - 2 ตัว ลูกนกจะอาศัยอยู่ในรังประมาณ 45 - 50 วัน ก็จะบินออกไป ลูกนกอายุได้ประมาณ 8 - 10 เดือน ก็จะอยู่ในวัยเจริญพันธุ์พร้อมที่จะเป็นพ่อแม่ โดยปกตินกนางแอ่นกินรังจะมีอายุเฉลี่ยประมาณ 8 - 10 ปี ต้องเอาใจใส่ การดูแลรักษาสถานที่ที่ให้นกนางแอ่นอยู่จะต้องเป็นที่ค่อนข้างเงียบ ไม่มีเสียงอึกกะตึกกรึกโครม เพราะนกนางแอ่นไม่ชอบเสียงดัง ศัตรูของนกนางแอ่นมีตุ๊กแก หนู แมลงสาบ มด ซึ่งจะต้องป้องกันและกำจัด ไม่ให้มีสัตว์เหล่านี้มารบกวนหรือทำร้ายลูกนกนางแอ่น ที่จะมีผลทำให้ลูกนกลดปริมาณลง ส่วนขึ้นก็จะทำความสะอาดและเก็บออกมา 2 - 3 เดือนครั้ง โดยเอาไปใส่สวนปาล์มเป็นปุ๋ยมูลสัตว์ การเปิดเสียงนกร้องในบ้าน จะเริ่มเปิดตั้งแต่หกโมงเช้าถึงสองทุ่ม แต่จะมีพักเป็นช่วง ๆ ช่วงละ 1 ชั่วโมง เพื่อพักเครื่อง จำนวน 2 ครั้ง ใน 1 วัน (องอาจ ตันทวนิช, 2563)

ดังนั้น จึงศึกษาเรื่อง “นางแอ่นกินรัง” แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนก กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มในชุมชน ทำให้เป็นที่สนใจของหน่วยงานจากภายนอกให้มากยิ่งขึ้น และการสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านในพื้นที่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความกินดีอยู่ดีและมีคุณภาพของคนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ข้อมูลสำคัญ ศึกษาจากประชากร ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งหมด 8 คน ดังนี้

1. กลุ่มผู้ผลิตรังนก ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 2 คน เป็นผู้ก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกละเจงเนื่องจากเป็นผู้ที่ผลิตอย่างต่อเนื่องมานานมากกว่า 3 ปี และมีความเชี่ยวชาญในการผลิตรังนก
2. กลุ่มผู้ช่วยทำความสะอาดรังนก จำนวน 2 คน ในศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกละเจงเนื่องจากเป็นผู้ที่ผลิตอย่างต่อเนื่องมานานมากกว่า 3 ปี และมีความเชี่ยวชาญในการทำทำความสะอาดรังนก
3. กลุ่มผู้สนับสนุนผลิตภัณฑ์ จำนวน 2 คน/หน่วยงาน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกละเจงเนื่องจากเป็นผู้ที่ให้ความสนับสนุนในการผลิตรังนกไปจำหน่ายในชุมชนต่าง ๆ ในปริมาณมาก ต่อเนื่องมากกว่า 1 ปี และมีความเชี่ยวชาญในการสนับสนุนผลิตภัณฑ์รังนก
4. กลุ่มส่งเสริมสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 คน/หน่วยงาน ได้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกละเจงเนื่องจากเป็นผู้ที่คอยดูแลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้านสาธารณสุขในชุมชน ต่อเนื่องมากกว่า 1 ปี และมีความเชี่ยวชาญในการส่งเสริมสิ่งแวดล้อม
5. กลุ่มฝ่ายบริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน/หน่วยงาน ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช เลือกละเจงเนื่องจากเป็นผู้ที่ให้ความสนับสนุนในการผลิตรังนกไปจำหน่ายในชุมชนต่าง ๆ ในปริมาณมาก ต่อเนื่องมากกว่า 1 ปี และมีความเชี่ยวชาญในการบริหารส่วนท้องถิ่น

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
2. ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงนกกางแอ่นกิ้งกรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครราชสีมา
3. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการเลี้ยงนกกางแอ่นกิ้งกรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครราชสีมา
4. ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงนกกางแอ่นกิ้งกรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครราชสีมา
5. ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้รับจากสารหนังสือบทความสื่อสารสนเทศตลอดจนถึงเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research)
2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

2.1 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

2.2 กำหนด เวลาและสถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลถอดเทป และตรวจสอบความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง “นางแอ่นกิ้งกรัง”: แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนกกางแอ่น กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิ และนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิธีการเลี้ยงนกกางแอ่นกิ้งกรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอบ้านนา จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า

1. ในการจัดตั้งบ้านรังนกนางแอ่นกิ้งกรังต้องมียางประมาณอย่างน้อย 1 ล้านบาท เพื่อเป็นต้นทุนในการบ้านรังนกนางแอ่นกิ้งกรัง ส่วนการเรียกนกมาต้องใช้ลำโพงเสียงเรียกภายในเนื่องจากหลบซ่อนตัวได้ดี รู้สึกปลอดภัย ไว้ใจคนตอนนกเอยะ ๆ และการจัดตั้งบ้านรังนกจะมีลักษณะเป็นตึกสูง ซึ่งการสร้างบ้านรังนกนางแอ่นกิ้งกรังต้องสร้างเป็นเหล็กหนาแข็งแรง มีอิฐมวลเบาและอิฐบล็อกกันความร้อน มีลักษณะเป็นตึกสูงปิดทึบ ลักษณะเหมือนในถ้ำที่ มีด ขึ้น เย็น และเงียบ โดยมีช่องระบายอากาศเล็กน้อย ความสูงประมาณ 10 เมตร และข้อจำกัดในการสร้างจะต้องเป็นสถานที่ที่มีนกนางแอ่นกิ้งกรังอาศัยอยู่ เพราะถ้าหากดำเนินการสร้างรังนกจะต้องนำมูลนกมาหมักไว้ 2 - 3 วัน ก่อนโดยนำมาใส่ภาชนะวางบนพื้นหรือราดผนัง เพื่อเป็นการดึงดูดนกนางแอ่นกิ้งกรังเข้าสู่อาคารบ้านนก

2. การทำรังของนกนางแอ่นกิ้งกรัง นกจะสร้างรังของมันเองด้วยน้ำลายของนกโดยน้ำลายของนกนางแอ่นกิ้งกรังมีลักษณะคล้ายกาวและนกนางแอ่นกิ้งกรังจะสร้างรังโดยต่อน้ำลายจะมีลักษณะบวมขึ้นเพื่อจะสร้างรังขึ้นมาและสามารถสร้างรังใหม่ขึ้นมาเพื่อทดแทนรังเก่าที่ถูกเก็บออกไปได้ นกนางแอ่นในเมืองไทยมีหลายชนิด

แบ่งออกเป็นรังนกที่กินรังได้และกินรังไม่ได้ นกนางแอ่นกินรังจะทำรัง และวางไข่ ตลอดปี แต่ช่วงที่ทำรังและวางไข่มากที่สุด อยู่ระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคมและนกจะเข้าทำรังตามสิ่งก่อสร้างที่มีลักษณะคล้ายถ้ำและประมาณ 1 เดือน เราสามารถเข้าไปเก็บรังนกได้ และนกนางแอ่นจะสร้างรังนกโดยประมาณ 1 เดือน

3. การเก็บรังนกนางแอ่นกินรังจะมีวิธีการเก็บ 2 วิธี คือ การใช้นั่งร้านหรือบันไดขึ้นเก็บและใช้วิธีการยื่นเก็บจากพื้นล่างโดยใช้ไม้เก็บโดยวิธีการเก็บจะใช้มีดแซะรังนก ใช้แรงในการเก็บรังนกครั้งละไม่เกิน 2 คน เหมาะสมที่สุด ในการเก็บรังนกนั้นถ้าใช้ไม้ตีรังอย่างละเอียดจะใช้เวลานานเวลาขึ้นและจะมองเห็นศัตรูได้ยากกว่าและมองเห็นไรนกที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้นไปสู่ความเสียหายได้แต่มีความปลอดภัยกว่าการยื่นเก็บรังนกด้านล่างและในการเก็บรังนกนางแอ่นกินรังควรเก็บรังนกเวลาหลังเที่ยงแล้ว และจะต้องเป็นวันที่ฝนไม่ตก และควรเก็บรังนกประมาณ 45 วัน ต่อครั้งจะเหมาะสมที่สุดและช่วงเวลาที่นิยมเก็บรังนกมากที่สุดจะเป็นช่วงเดือนมิถุนายนที่ต่างจากเดือนเมษายนที่เป็นช่วงที่ลูกนกวัยอ่อนทำให้เก็บรังนกได้น้อย และไม่ควรถูกเก็บรังนกในช่วงฤดูผสมพันธุ์และวางไข่ เพราะจะทำให้กรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัย

4. ลักษณะของนกนางแอ่นกินรังจะสังเกตจากการที่นกจะออกหากินในเวลากลางวันตอนเช้าหรือเมื่อเวลาท้องฟ้าเริ่มสว่างขึ้น ความยาวจากปลายปากถึงปลายหาง ปากมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม มีขนาดสั้นและแบน ขนมีแกนขนขนาดใหญ่ ตัวเต็มวัยมีขนอุยเฉพาะบริเวณแก้ม ปากไม่มีเส้นขนแข็ง แบบนกนางแอ่นปีกมีลักษณะแคบยาวและปลายปีกแหลม ขนกลางปีกด้านนอกสั้นลักษณะของนกนางแอ่นกินรังมีความรู้สึกที่ไวต่อกลิ่นและเสียง เป็นสัตว์ที่ค่อนข้างเป็นสังคม มักอาศัยรวมกลุ่มกัน ด้วยการจับคู่ผสมพันธุ์ตัวผู้เมียวตลอดช่วงชีวิตและขนหางจะเป็นสีดำสนิท มีตาสีดำ ขาสีดำของนกนางแอ่นกินรังจะไม่ค่อยแข็งแรงเพราะตามธรรมชาติของนกนางแอ่นกินรังจะเกาะแค่นั่ง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สภาพปัญหาในการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหาด้านสภาพแวดล้อมที่กระทบต่อการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง คือ ถ้ามีฝนตกหนักจะทำให้มีความชื้นสูงและจะทำให้บ้านนกเกิดราง่าย ฝนตกทำให้ไม่มีแสงแดดเป็นสัปดาห์ทำให้อุณหภูมิในบ้านนกลดต่ำไปด้วยและถ้าฝนตกหนักน้ำท่วมสูงจะทำให้ศัตรูของนกที่อยู่ภายนอกอาคารเข้าหาน้ำเข้ามาในบ้านนก สภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยทำให้เกิดลูกนกดันพลัดตกจากรัง และถ้าเกิดสภาพอากาศที่เย็นจัดจะทำให้คนนางแอ่นกินรังตายยกตึกเพราะนกนางแอ่นจะไม่ชอบอากาศเย็นจัดแต่จะชอบอากาศที่ร้อนชื้นแถบชายฝั่งทะเล และสภาพปัญหาด้านศัตรูของนกนางแอ่นกินรัง ได้แก่ 1) งูและสัตว์เลื้อยคลาน 2) เหยี่ยวตัวเล็ก ๆ 3) นกเค้าแมว 4) นกนางแอ่นกินรังในช่วงเวลากลางคืน 4) หนูท้องขาวเป็นศัตรูที่สร้างความเสียหายมากที่สุดในเขตชุมชน 5) ค้างคาวจะสร้างความเสียหายได้มากในระยะเวลาอันรวดเร็ว 6) มดเป็นศัตรูตัวเล็กที่จะทำให้ร้ายลูกนกนางแอ่นกินรังในบ้านนกถึงแก่ความตายได้

2. ในการเก็บรังนกนางแอ่นกินรังภายในอาคารบ้านเรือนจะมีความแออัด เพราะอากาศที่อบอ้าว อากาศไม่ค่อยถ่ายเท และยังมีอันตรายมากสำหรับผู้ที่ไม่เคยเข้าไปในบ้านนก และการแต่งกายในบางครั้งต้องใส่อย่างมิดชิดในการเก็บรังนกนางแอ่นกินรังจะเก็บโดยผู้ที่มีความชำนาญในการเก็บถ้าผู้ที่ไม่เคยเก็บจะทำให้คนตกใจได้ และไม่กล้าที่จะเข้ามาทำรังอีก เนื่องจากนกจะจำกลิ่นผู้เก็บประจำ และในการเก็บรังนกนางแอ่นกินรังจะมีอุปสรรคเรื่องของความปลอดภัยเพราะในบ้านนกจะมีลักษณะที่มีด ดังนั้น ผู้ที่เข้าไปเก็บรังนกจะต้องมีความชำนาญเพราะอาจจะทำให้เกิดอุบัติเหตุพลัดตกจากการเก็บรังนกได้ และจะได้มีรังนกที่คุณภาพสวยงามและในการเก็บรังนกจะมีอุปสรรคในเรื่องของรังนกที่กรอบ แหะยาก แตกง่าย ดังนั้น จึงต้องเก็บรังนกในช่วงที่มีสภาพอากาศที่เหมาะสมไม่ชื้นและร้อนจนเกินไป

3. การเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังที่ส่งผลกระทบต่อผู้เลี้ยงนกนางแอ่นกินรังจะมีในเรื่องของผู้เลี้ยงนกนางแอ่นกินรังไม่มีความรู้ประสบการณ์และไม่ค่อยมีเวลาให้แก่การเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง ทำให้ลูกนกห้อยตายอยู่

ที่หลายตัวเนื่องจากรั้งเก๋ามีรอยแตกทำให้ดินตกลงมาจากรั้ง และจะมีผลกระทบในเรื่องของความปลอดภัย เพราะจะมีโจรเข้ามาขโมยรั้งนกงัดแงะ และผลกระทบต่อค่าเงินที่มีความแข็งตัวผู้เลี้ยงนกงางแอนกินรั้งได้เงินน้อยลง ผู้เลี้ยงนกงางแอนส่วนใหญ่ส่งออกรั้งนกงไปยังต่างประเทศ เมื่อค่าเงินแข็งขึ้น รายได้ที่ได้รับจากการส่งออกจะลดลง เนื่องจากมูลค่าของรั้งนกงที่ขายเป็นสกุลเงินต่างประเทศจะน้อยลงเมื่อแปลงเป็นสกุลเงินไทย และนกงางแอนเป็นนกที่อพยพย้ายถิ่นฐาน จึงมีความเสี่ยงสูงที่จะติดเชื้อใช้หวัดนกจากนกป่า หากผู้เลี้ยงนกงางแอนติดเชื้อใช้หวัดนก อาจส่งผลให้สูญเสียผู้เลี้ยงนกงจำนวนมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงนกงางแอนกินรั้ง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรั้งนกงไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า

1. ควรส่งเสริมการจัดการการกำจัดขยะ ของเสีย เช่น ขี้นก ขากนก โดยวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนเข้าสู่รั้งนกงการป้องกันน้ำเสีย และยังมีจัดการสิ่งแวดล้อมในการเลี้ยงนกงางแอนกินรั้ง คือ การจัดการเก็บกวาดขี้นกเป็นประจำ ถือได้ว่าเป็นการจัดการสุขอนามัยที่ดีของบ้านนกงางแอนกินรั้ง และเป็นสาเหตุที่น่าโรคต่าง ๆ เข้ามาสู่บ้านนกง และยังช่วยกำจัดฝุ่นละออง ก๊าซของเสียต่าง ๆ การเลี้ยงมีชีวิตที่คอยรบกวนนกงางแอนกินรั้งทำได้โดยการวางกับดักตามช่องทางเข้าออกหรือวางลวดขีตไฟฟ้าบริเวณหลังคาหรือดาดฟ้า อาจจะมีการวางยาเบื่อ 1 - 2 เดือนต่อครั้ง และทำความสะอาดภายในอาคารไม่ให้เกิดความสกปรกหมั่นตรวจสอบภายในบ้านนกงรวมทั้งภายนอกด้วย และจับตัวศัตรูของนกงางแอนกินรั้งให้ได้แล้วปิดช่องระบายต่าง ๆ และต้องหมั่นตรวจสอบภายในบ้านนกงรวมทั้งภายนอกด้วยเพื่อปกป้องรั้งนกงางแอน

2. ส่งเสริมการเก็บรั้งนกงางแอนกินรั้งจะต้องใส่หน้ากากอนามัยทุกครั้งที่เราเข้าไปเก็บรั้งนกงเพราะข้างในบ้านนกงจะอับชื้นและมีกลิ่นฉุนโดยจะต้องสวมเมสทุกครั้งที่เราเข้าไป เพื่อป้องกันเชื้อโรคหรือแบคทีเรียจะเข้าสู่ร่างกายของผู้เก็บและหากอยู่ในช่วงหน้าฝนและอากาศชื้นเกินไปรั้งนกงจะมีความเหนียว แะยากหากทำไม่ดีรั้งนกงจะเกิดการฉีกขาด ดังนั้นแล้ว ผู้ที่เลี้ยงรั้งนกงางแอนกินรั้งเลือกใช้วัสดุทำผนังและฝ้าไม่ดูดซับความร้อนและเป็นฉนวนกันความร้อนที่ดี เช่น โฟมและอิฐมวลเบา เป็นต้น แนวทางจะต้องเก็บรั้งนกงตามช่วงเวลาที่เหมาะสมจะเก็บครั้งที่ 1 อยู่ในช่วงปลายเดือนมกราคม - ต้นเดือนกุมภาพันธ์ และจะต้องเก็บครั้งที่ 2 อยู่ในช่วงประมาณกลางเดือนมีนาคมหรือทุก 30 - 45 วัน

3. ส่งเสริมและการพัฒนาอาชีพการสร้างบ้านนกงางแอนกินรั้งในชุมชนจะมีการให้ความรู้หรือว่ารวมกลุ่มแก่ผู้ที่สนใจเลี้ยงนกงางแอนกินรั้งจริง ๆ เพราะการเลี้ยงนกงางแอนกินรั้งเป็นอาชีพที่น่าสนใจทำให้คนในชุมชนมีรายได้ภายในครอบครัว และเป็นผลผลิตรั้งนกงให้เป็นที่ต้องการของท้องตลาดมากขึ้น โดยการมาช่วยเหลือด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการดูแลนกงางแอนกินรั้ง การเก็บรั้งนกงให้ได้คุณภาพรวมถึงการส่งขายรั้งนกงให้ได้ราคาที่ดีเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านในชุมชนมากขึ้นสำหรับประชาชนทั่วไปที่อยากจะเลี้ยงนกงางแอนกินรั้งจะต้องเริ่มจากสร้างบ้านนกงางแอนกินรั้งหลังเล็กและทำแค่หลังเดียวให้ประสบความสำเร็จ ดูแลเอาใจใส่อย่างดีที่สุดและก็จะสามารถก่อสร้างขยายบ้านนกงภายหลังได้ และต้องมีองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา และเป็นความรู้ที่มีมาตรฐานสามารถต่อยอดในเรื่องของการผลิตและส่งออกรั้งนกงได้เพราะเนื่องจากเป็นอาชีพที่มีการลงทุนสูงและจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องนี้อย่างดีด้วยแต่ในปัจจุบันนี้ได้มีการสนใจมาเลี้ยงนกงางแอนกินรั้งเป็นอาชีพหลักเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

วิธีการเลี้ยงนกงางแอนกินรั้ง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรั้งนกงไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครราชสีมา พบว่า 1) ในการจัดตั้งบ้านรั้งนกงางแอนกินรั้งต้องมีงบประมาณอย่างน้อย 1 ล้านบาท เพื่อเป็นต้นทุนในการสร้างบ้านรั้งนกงางแอนกินรั้ง ส่วนการเรียกนกมาต้องใช้ลำโพงเสียงเรียกภายในเนื่องจากหลบซ่อนตัวได้ดี รู้สึกปลอดภัย ไว้ปัดมูมตอนนกเยอะ ๆ และการจัดตั้งบ้านรั้งนกงจะมีลักษณะเป็นตึกสูง

ซึ่งการสร้างบ้านนกกางแอ่นกินรังต้องสร้างเป็นเหล็กหนาแข็งแรง มีอิฐมวลเบาและอิฐบล็อกกันความร้อน มีลักษณะเป็นตึกสูงปิดทึบ ลักษณะเหมือนในถ้ำที่ มีด ชี้น เย็น และเงียบ โดยมีช่องระบายอากาศเล็กน้อย ความสูงประมาณ 10 เมตร และข้อจำกัดในการสร้างจะต้องเป็นสถานที่ที่มีนกกางแอ่นกินรังอาศัยอยู่ เพราะถ้าหากดำเนินการสร้างรังนกจะต้องนำมูลนกมาหมักไว้ 2 - 3 วันก่อน โดยนำมาใส่ภาชนะวางบนพื้น หรือราดผนัง เพื่อเป็นการดึงดูดนกกางแอ่นกินรังเข้าสู่อาคารบ้านนก สอดคล้องกับแนวทางช่างที่มีประสบการณ์ เกี่ยวกับสร้างที่อยู่สำหรับนกกางแอ่นกินรังจาก อำเภอบางพลี จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีความรู้ด้านนี้ มาเป็นผู้ปรับปรุงที่อยู่อาศัยของนกกางแอ่นกินรังให้กับผู้สนใจท่านหนึ่งในจังหวัดกระบี่ โดยใช้จำนวนตึกแถวห้าห้อง ได้เจาะทะลุกันหมด และติดตั้งเครื่องเสียงเพื่อเปิดเสียงนกร้องอยู่ตลอดเวลากับการทำเครื่องพ่นหมอกเพื่อให้ มีความชื้นเลียนแบบตามธรรมชาติ รวมถึงการปรับปรุงส่วนอื่น ๆ ในบ้านทั้งหมดใช้เงินทุนส่วนนี้ไปประมาณ 1 ล้านบาท เช่นเดียวกันกับศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอนาทม จังหวัดนครศรีธรรมราช (องอาจ ตันทวนิช, 2563) และสอดคล้องกับ ศรัณย์ สมันตรัฐ และคณะ พบว่า ปัจจุบันมีธุรกิจรับสร้างบ้านรังนก นกกางแอ่นกินรังในประเทศไทย เนื่องจากการลงทุนสร้างบ้านรังนกนกกางแอ่นกินรังเป็นการลงทุนที่มีผลตอบแทน ค่อนข้างดี แต่ในการสร้างบ้านรังนกนกกางแอ่นกินรังนั้น ต้องนำหลักการทางธรรมชาติที่มีอยู่ในถ้ำรังนกมาประยุกต์เข้ากับ อาคารบ้านเรือน ซึ่งต้องควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ให้เหมาะสม คือ ความสว่าง ความชื้น เสียงเรียกนก และการจัดระบบ ควบคุมต่าง ๆ ซึ่งมีต้นทุนที่สูงเฉลี่ยห้าถึงสิบล้านบาทต่อหลังและในปัจจุบันยังมีอัตราการประสบความสำเร็จเพียง 30% เท่านั้น ดังนั้น สร้างอาคารแล้วนกไม่อยู่ ก็คือ การลงทุนที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (ศรัณย์ สมันตรัฐ และคณะ, 2552) 2) การทำรังของนกกางแอ่นกินรัง เกิดขึ้นจากน้ำลายแม่นกที่คายออกมาเพื่อทำรัง โดยน้ำลายของ นกกางแอ่นกินรังมีลักษณะคล้ายกาวและนกกางแอ่นกินรังจะสร้างรังโดยต่อน้ำลายจะมีลักษณะบวมขึ้นเพื่อจะ สร้างรังขึ้นมาและสามารถสร้างรังใหม่ขึ้นมาเพื่อทดแทนรังเก่าที่ถูกเก็บออกไปได้ นกกางแอ่นในเมืองไทยมีหลาย ชนิด แบ่งออกเป็นรังนกที่กินรังได้และกินรังไม่ได้ นกกางแอ่นกินรังจะทำรัง และวางไข่ตลอดปี โดยจะผสมพันธุ์กัน ปีละ 3 - 4 ครั้ง แต่ช่วงที่ทำรังและวางไข่มากที่สุด อยู่ระหว่างเดือนมกราคม - มีนาคม ส่วนใหญ่จะมีลูกครั้งละ 1 - 2 ตัว ลูกนกจะอาศัยอยู่ในรังประมาณ 45 - 50 วัน ก็จะบินออกไป ลูกนกอายุได้ประมาณ 8 - 10 เดือน ก็จะอยู่ในวัยเจริญพันธุ์พร้อมที่จะเป็นพ่อแม่นก โดยปกตินกกางแอ่นกินรังจะมีอายุเฉลี่ยประมาณ 8 - 10 ปี และนกจะเข้าทำรังตามสิ่งก่อสร้างที่มีลักษณะคล้ายถ้ำและประมาณ 1 เดือน เราสามารถเข้าไปเก็บรังนกได้ และนกกางแอ่นจะสร้างรังนกโดยประมาณ 1 เดือน (องอาจ ตันทวนิช, 2563) และสอดคล้องกับ ศรัณย์ สมันตรัฐ และคณะ พบว่า นกกางแอ่นกินรังโดยทั่วไปจะมีลักษณะขนาดตัวเท่าตัวนกกระจอก มีมันตาสีดำอม น้ำตาล จะงอยปากสีดำ ขาและเท้าสีน้ำตาลอมแดง และมีเล็บยาวโค้งงอสีดำอมน้ำตาล นกเพศผู้ และเพศเมียมีขนาด ใกล้เคียงกันมาก แต่กระดูกเชิงกรานของนกเพศเมียมีขนาดกว้างกว่า นกกางแอ่นกินรังจะมีอายุประมาณ 6 - 7 ปี มีฤดูกาลสืบพันธุ์ระหว่างเดือนมกราคม - เมษายน ของทุกปี ซึ่งในช่วงเวลานี้จะมีการสร้างรังเพื่อวางไข่ มีแมลง ต่าง ๆ เป็นอาหาร การทำรังของนกกางแอ่นกินรังมีพฤติกรรมการสร้างรังประจำที่ เมื่อสร้างรังอยู่บริเวณใด ครั้งต่อไปจะสร้างรังตรงที่เดิม เว้นแต่ในบริเวณที่อยู่จะมีกลิ่นผิดปกติ หรือถูกศัตรูรบกวน ในการสร้างรังปกติ นกเพศเมียจะเป็นผู้สร้างรังโดยลำพัง ยกเว้นรังที่สามซึ่งนกเพศผู้และเพศเมียจะช่วยกันสร้างในเวลากลางคืน โดยการใช้เท้าเกาะที่ผนังถ้ำหรือผนังอาคารแล้วปล่อยน้ำลายลงบนผนังถ้ำหรือผนังอาคาร เรียกช่วงการทำรัง ช่วงนี้ว่า “การตั้งคิ้ว” โดยเริ่มทำรังจากส่วนบนลงมาส่วนล่าง ใช้เวลาสร้างประมาณ 1 เดือน รังมีลักษณะเป็นรูป เพลหรือรูปถ้วยครึ่งซีก ตรึงติดอยู่กับผนังถ้ำหรือผนังภายในอาคาร (ศรัณย์ สมันตรัฐ และคณะ, 2552) 3) การเก็บ รังนกนกกางแอ่นกินรังจะมีวิธีการเก็บ 2 วิธี คือ การใช้นั่งร้านหรือบันไดขึ้นเก็บและใช้วิธีการยื่นเก็บจากพื้นล่าง โดยใช้ไม้เก็บโดยวิธีการเก็บจะใช้มีดแซะรังนก ใช้แรงในการเก็บรังนกครั้งละไม่เกิน 2 คน เหมาะสมที่สุด ในการเก็บรังนกนั้นถ้าใช้ไม้ตรึงอย่างละเอียดจะใช้เวลานานขึ้นและจะมองเห็นศัตรูได้ยากกว่า และมองเห็นโรคนก ที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้นไปสู่ความเสียหายได้แต่มีความปลอดภัยกว่าการยื่นเก็บรังนกด้านล่างและในการเก็บรังนกนกกางแอ่น

กินรังควรเก็บรังนกเวลาหลังเที่ยงแล้ว และต้องเป็นวันที่ฝนไม่ตก และควรเก็บรังนกประมาณ 45 วัน ต่อครั้งจะเหมาะสมที่สุดและช่วงเวลาที่นิยมเก็บรังนกมากที่สุดจะเป็นช่วงเดือนมิถุนายนที่ต่างจากเดือนเมษายนที่เป็นช่วงที่ลูกนกวัยอ่อนทำให้เก็บรังนกได้น้อย และไม่ควรเก็บรังนกในช่วงฤดูผสมพันธุ์และวางไข่ เพราะจะทำให้คนรู้สึกถึงความไม่ปลอดภัย 4) ลักษณะของนกนางแอ่นกินรังจะสังเกตจากการที่นกจะออกหากินในเวลากลางวันตอนเช้าหรือเมื่อเวลาท้องฟ้าเริ่มสว่างขึ้น ความยาวจากปลายปากถึงปลายหาง ปากมีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยมมีขนาดสั้น และแบน ขนมีแกนขนาดใหญ่ ตัวเต็มวัยมีขนอุยเฉพาะบริเวณแก้ม ปากไม่มีเส้นขนแข็ง แบบนกนางแอ่น ปีกมีลักษณะแคบยาวและปลายปีกแหลม ขนกลางปีกด้านนอกสั้นลักษณะของนกนางแอ่นกินรังมีความรู้สึกที่ไวต่อกลิ่นและเสียง เป็นสัตว์ที่ค่อนข้างเป็นสังคม มักอาศัยรวมกลุ่มกัน ด้วยการจับคู่ผสมพันธุ์ตัวผู้เมียตัวเดียวตลอดช่วงชีวิต และขนหางจะเป็นสีดำสนิท มีสีดำ ขาสีดำของนกนางแอ่นกินรังจะไม่ค่อยแข็งแรง เพราะตามธรรมชาตินกนางแอ่นกินรังจะเกาะแค่นั่ง และสอดคล้องกับ ศรันย์ สมันตรัฐ และคณะ พบว่านกนางแอ่นกินรัง เป็นสิ่งมีชีวิตในภาคพื้นอุษาคเนย์ที่ประกอบสร้างสังคมแถบนี้ด้วยคุณค่าทางความเชื่อที่สืบทอดกันมายาวนานด้านอาหารและยา โดยมีถิ่นอาศัยในเกาะต่าง ๆ ในอ่าวไทยและบริเวณปากแม่น้ำในเขตภาคใต้และภาคกลางตอนบนของไทยเป็นแหล่งอาหารและที่อยู่ของนกนางแอ่นในธรรมชาติ อย่างไรก็ตามปัจจุบันได้เกิดถิ่นที่อยู่ใหม่ของนกนางแอ่นกินรังที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยเฉพาะปากแม่น้ำ ในเขตชนบทและเมือง และการขยายธุรกิจการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังอย่างแพร่หลาย ปรากฏการณ์นี้ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทั้งทางนิเวศวิทยา สังคม และเศรษฐกิจต่อพื้นที่เหล่านั้น (ศรันย์ สมันตรัฐ และคณะ, 2552)

สภาพปัญหาในการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1) ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีสภาพแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์โดยส่วนใหญ่ แต่สภาพปัญหาด้านสภาพแวดล้อมที่กระทบต่อการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง คือ ถ้ามีฝนตกหนักจะทำให้มีความชื้นสูงและจะทำให้บ้านนกเกิดราง่าย ฝนตกทำให้ไม่มีแสงแดดเป็นสัปดาห์ทำให้อุณหภูมิในบ้านนกลดต่ำไปด้วยและถ้าฝนตกหนักน้ำท่วมสูงจะทำให้ศัตรูของนกที่อยู่ภายนอกอาคารเข้าหาน้ำเข้ามาในบ้านนก สภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยทำให้เกิดลูกนกตายนอกจากนี้ และถ้าเกิดสภาพอากาศที่เย็นจัดจะทำให้นกนางแอ่นกินรังตายยกตึกเพราะนกนางแอ่นจะไม่ชอบอากาศเย็นจัดแต่จะชอบอากาศที่ร้อนชื้นแถบชายฝั่งทะเล (นพรัตน์ เขยคนชม, 2561) และสภาพปัญหาด้านศัตรูของนกนางแอ่นกินรัง เช่น งูและสัตว์เลื้อยคลาน เหยี่ยวตัวเล็ก ๆ ค้างคาว มด และมด ที่จะรบกวนหรือทำร้ายลูกนกนางแอ่นกินรังในบ้านนกถึงแก่ความตายได้ และเป็นหนึ่งในสาเหตุที่อาจทำให้นกนางแอ่นหนีไปที่อื่นได้ (อนันต์ อภิขัยนันท์, 2562) 2) ในการเก็บรังนกนางแอ่นกินรังภายในอาคารบ้านเรือนจะมีความแออัด เพราะอากาศที่อบอ้าว อากาศไม่ค่อยถ่ายเท และยังมีอันตรายมากสำหรับผู้ที่ไม่เคยเข้าไปในบ้านนก เนื่องจากนกนางแอ่นจะมีการถ่ายมูลในบริเวณโดยรอบทั้งด้านในและด้านนอกของอาคารขณะบินเข้า - ออก ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น และพบว่า มูลนกมีเชื้อราที่อาจก่อให้เกิดโรคต่าง ๆ ได้ (กนกวรรณ ขาดีสุวรรณ, 2553) และการแต่งกายในบางครั้งที่ต้องใส่อย่างมิดชิดในการเก็บรังนกนางแอ่นกินรังจะเก็บโดยผู้ที่มีความชำนาญในการเก็บถ้าผู้ที่ไม่เคยเก็บจะทำให้คนจะตกใจได้ และไม่กล้าที่จะเข้ามาทำรังอีก เนื่องจากนกจะจำกลิ่นผู้เก็บประจำ และในการเก็บรังนกนางแอ่นกินรังจะมีอุปสรรคเรื่องของความปลอดภัยเพราะในบ้านนกจะมีลักษณะที่มืด ดังนั้น ผู้ที่เข้าไปเก็บรังนกจะต้องมีความชำนาญเพราะอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุพลัดตกจากการเก็บรังนกได้ และจะได้รังนกที่คุณภาพดี สวยงาม และในการเก็บรังนกจะมีอุปสรรคในเรื่องของรังนกที่กรอบ แฉะยาก แดงง่าย ดังนั้น จึงต้องเก็บรังนกในช่วงที่มีสภาพอากาศที่เหมาะสมไม่ชื้นและร้อนจนเกินไป 3) การเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังที่ส่งผลกระทบต่อผู้เลี้ยงนกนางแอ่นกินรังจะมีในเรื่องของผู้เลี้ยงนกนางแอ่นกินรังไม่มีความรู้ ประสบการณ์และไม่ค่อยมีเวลาให้แก่การเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง ทำให้ลูกนกห้อยตายอยู่ที่หลายตัวเนื่องจากรังเก่ามีรอยแตกทำให้ดินตกลงมาจากรัง และจะมีผลกระทบในเรื่องของความปลอดภัยเพราะจะมีโจรเข้ามาขโมย

รังกม้างัดแะ และผลกระทบต่อค่าเงินที่มีความแข็งตัวผู้เลี้ยงนกนางแอ่นกินรังได้เงินน้อยลง และความกลัวของผู้เลี้ยงนกในเรืองของโรคระบาดใช้หวัดนกจากเชื้อราที่อยู่ในมูลนก (กนกวรรณ ชาติสุวรรณ, 2553)

แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว

อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1) แนวทางการจัดการการกำจัดขยะ ของเสีย เช่น ขี้นก ซากนก โดยวิธีที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนเข้าสู่รังนกการป้องกันน้ำเสีย และยังมีการจัดการสิ่งแวดล้อมในการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง คือ การจัดการเก็บกวาดขี้นกเป็นประจำ ถือได้ว่าเป็นการจัดการสุขอนามัยที่ดีของบ้านนกนางแอ่นกินรังและเป็นสาเหตุนำโรคต่าง ๆ เข้ามาสู่บ้านนก และยังช่วยกำจัดฝุ่นละออง ก๊าซของเสียต่าง ๆ การสิ่งมีชีวิตที่คอยรบกวนนกนางแอ่นกินรังทำได้โดยการวางกับดักตามช่องทางเข้าออกหรือวางลวดช็อตไฟฟ้าบริเวณหลังคา หรือคาตฟ้า อาจจะมีการวางยาเบื่อ 1 - 2 เดือนต่อครั้ง และทำความสะอาดภายในอาคารไม่ให้เกิดความสกปรกหมั่นตรวจสอบภายในบ้านนกรวมทั้งภายนอกด้วย และจับตัวศัตรูของนกนางแอ่นกินรังให้ได้แล้วปิดช่องระบายต่าง ๆ และต้องหมั่นตรวจสอบภายในบ้านนกรวมทั้งภายนอกด้วยเพื่อปกป้องรังนกนางแอ่น 2) แนวทางส่งเสริมด้านการเก็บรังนกนางแอ่นกินรังจะต้องใส่หน้ากากอนามัยทุกครั้งที่เราเข้าไปเก็บรังนกเพราะข้างในบ้านนกจะอับชื้นและมีกลิ่นฉุนโดยจะต้องสวมหน้ากากทุกครั้งที่เราเข้าไป เพื่อป้องกันเชื้อโรคหรือแบคทีเรียจะเข้าสู่ร่างกายของผู้เก็บและหากอยู่ในช่วงหน้าฝนและอากาศชื้นเกินไปรังนกจะมีความเหนียว แะยากหากทำไม่ดีขึ้นจะเกิดการฉีกขาด ดังนั้นแล้ว ผู้ที่เลี้ยงรังนกนางแอ่นกินรังเลือกใช้วัสดุทำผนังและฝ้าไม่ดูดซับความร้อนและเป็นฉนวนกันความร้อนที่ดี เช่น โฟมและอิฐมวลเบา เป็นต้น แนวทางจะต้องเก็บรังนกตามช่วงเวลาที่เหมาะสมจะเก็บครั้งที่ 1 อยู่ในช่วงปลายเดือนมกราคม - ต้นเดือนกุมภาพันธ์ และจะต้องเก็บครั้งที่ 2 อยู่ในช่วงประมาณกลางเดือนมีนาคมหรือทุก 30 - 45 วัน 3) แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังเป็นการส่งเสริมและการพัฒนาอาชีพการสร้างบ้านนกนางแอ่นกินรังในชุมชนจะมีการให้ความรู้หรือว่ารวมกลุ่มแก่ผู้ที่สนใจเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังจริง ๆ เพราะการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังเป็นอาชีพที่น่าสนใจทำให้คนในชุมชนมีรายได้ภายในครอบครัว และเป็นผลผลิตรังนกให้เป็นที่ต้องการของท้องตลาดมากขึ้น โดยการมาช่วยเหลือด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการดูแลนกนางแอ่นกินรัง การเก็บรังนกให้ได้คุณภาพรวมถึงการส่งขายรังนกให้ได้ราคาที่ดีเพื่อเป็นประโยชน์แก่ชาวบ้านในชุมชนมากขึ้นสำหรับประชาชนทั่วไปที่อยากจะเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังจะต้องเริ่มจากสร้างบ้านนกนางแอ่นกินรังหลังเล็กและทำแค่หลังเดียวให้ประสบผลสำเร็จ ดูแลเอาใจใส่อย่างดีที่สุดและก็จะสามารถก่อสร้างขยายบ้านนกภายหลังได้ และต้องมียอดความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา และเป็นความรู้ที่มีมาตรฐานสามารถต่อยอดในเรื่องของการผลิตและส่งออกรังนกได้เพราะเนื่องจากเป็นอาชีพที่มีการลงทุนสูงและจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องนี้อย่างดีด้วยแต่ในปัจจุบันนี้ได้มีการสนใจมาเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังเป็นอาชีพหลักกันเยอะ และสอดคล้องกับ ศรัณย์ สมันตรัฐ และคณะ พบว่า ทิศทางการส่งเสริมผลักดันให้มีการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังนั้นควรให้การลงทุนเป็นไปเพื่อการฟื้นฟูสภาพนิเวศน์ตามธรรมชาติไปพร้อมกันจะ ประกันโอกาสให้เกิดอาหารในธรรมชาติและเสริมประชากรนกทวีจำนวนมากขึ้นนอกจากนี้เพื่อให้ผลผลิตภาพส่วนเกินจากธุรกิจนกนางแอ่นกินรังสามารถไปมีส่วนในการเสริมสร้างดุลยภาพของระบบนิเวศ จึงจำเป็นต้องมีระบบการจัดการทางเศรษฐกิจสังคมที่เป็นธรรมการจัดสร้างฐานข้อมูลที่เป็นโปร่งใสและแม่นยำจึงมีความจำเป็นต่อพัฒนาการที่ยั่งยืนนำมาซึ่งการจัดเก็บภาษีที่ชัดเจนเป็นธรรม อนึ่งมาตรการทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการเฝ้าระวังการลงทุนที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน (ศรัณย์ สมันตรัฐ และคณะ, 2552)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนกนางแอ่น

จากภาพที่ 1 แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนกนางแอ่น กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช 1) การพัฒนาสายพันธุ์ 1.1) วิจัยและพัฒนาสายพันธุ์นกนางแอ่นที่มีคุณภาพดี ผลผลิตสูง และต้านทานโรคได้ดี และ 1.2) ส่งเสริมการผสมเทียมเพื่อปรับปรุงสายพันธุ์ 2) การจัดการฟาร์ม 2.1) ออกแบบและสร้างฟาร์มเลี้ยงนกนางแอ่นที่เหมาะสมตามมาตรฐาน 2.2) จัดการด้านสุขอนามัยและโรคระบาดอย่างมีประสิทธิภาพ และ 2.3) จัดการอาหารและน้ำอย่างเหมาะสม 3) การฝึกอบรมและการถ่ายทอดเทคโนโลยี 3.1) จัดการฝึกอบรมเกษตรกรผู้เลี้ยงนกนางแอ่นในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการฟาร์ม การดูแลสุขภาพ และการตลาด และ 3.2) ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเลี้ยงนกนางแอ่นที่ทันสมัยให้แก่เกษตรกร 4) การสนับสนุนด้านการตลาด 4.1) สร้างช่องทางการตลาดและการจำหน่ายรังนกนางแอ่น 4.2) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์รังนกนางแอ่น และ 4.3) เปรียบเทียบราคาที่เป็นธรรมกับผู้ซื้อ 5) การวิจัยและพัฒนา 5.1) วิจัยพัฒนาเทคโนโลยีการเลี้ยงนกนางแอ่นที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ และ 5.2) ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนกนางแอ่นเพื่อปรับปรุงการจัดการฟาร์ม 6) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ 6.1) สร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงนกนางแอ่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ และ 6.2) ร่วมมือกับหน่วยงานวิจัยและการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพการเลี้ยงนกนางแอ่น และ 7) การสนับสนุนด้านการเงิน 7.1) จัดหาแหล่งเงินทุนและการสนับสนุนทางการเงินแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงนกนางแอ่น และ 7.2) ส่งเสริมการประกันภัยเพื่อลดความเสี่ยงในการเลี้ยงนกนางแอ่น

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “นางแอ่นกินรัง”: แนวทางการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนกนางแอ่นกรณีศึกษา ศูนย์การเรียนรู้บ้านรังนกไทย ตำบลสระแก้ว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิธีการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง พบว่า 1.1) เตรียมสร้างบ้านเพื่อการอยู่อาศัยของนก 1.2) เตรียมเครื่องเสียงเรียกนก

1.3) เตรียมผู้เลือก จำนวน 1 คน เพื่อเก็บรังนก และ 1.4) คัดแยกคุณภาพรังนกเพื่อเตรียมจำหน่าย วัตถุประสงค์
ข้อที่ 2 สภาพปัญหาในการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง พบว่า 2.1) ผู้เลี้ยงต้องเฝ้าระวังต้องของนกนางแอ่น เช่น หนู
นกเหยี่ยว เป็นต้น 2.2) ต้องรักษาสภาพแวดล้อมของบ้านให้เหมาะสมต่อการทำรังนกนางแอ่น และ
2.3) มีการแข่งขันสูง และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง พบว่า
3.1) มีแนวทางการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 3.2) มีแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้การทำรังนก และ
3.3) แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังในชุมชน ข้อเสนอแนะจากการวิจัย
1) การเตรียมพร้อมด้านการเลี้ยงดู 1.1) สร้างบ้านนกนางแอ่นที่เหมาะสมตามมาตรฐาน เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัย
ที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย 1.2) ติดตั้งเครื่องเสียงเรียกนกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อดึงดูดนกนางแอ่นให้มาทำรัง
1.3) จัดเตรียมผู้เก็บรังนกที่มีความชำนาญ เพื่อเก็บรังนกอย่างถูกวิธีและรักษาคุณภาพ และ 1.4) จัดระบบการคัด
แยกคุณภาพรังนก เพื่อจำหน่ายได้ในราคาที่เหมาะสม 2) การแก้ไขปัญหาในการเลี้ยงดู 2.1) จัดการกับสัตว์นักล่า
เช่น หนูและนกเหยี่ยว โดยติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันและกำจัดสัตว์เหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ 2.2) รักษาสภาพแวดล้อมของ
บ้านนกนางแอ่นให้เหมาะสม โดยปลูกต้นไม้และพุ่มไม้เพื่อสร้างร่มเงาและความชื้น และ 2.3) ส่งเสริมการแข่งขันที่
เป็นธรรมในหมู่ผู้เลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง โดยกำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานที่ชัดเจน และ 3) การส่งเสริมการเลี้ยง
ดูในชุมชน 3.1) จัดการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่
จำเป็น 3.2) สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์
3.3) จัดหาแหล่งจำหน่ายรังนกนางแอ่นที่เชื่อถือได้ เพื่อให้ผู้เลี้ยงสามารถจำหน่ายรังนกได้ในราคาที่ยุติธรรม และ
3.4) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง เพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมให้แก่ชุมชน
ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการแปรรูปรังนกนางแอ่นกินรังที่มีในชุมชนเป็น
ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และ 2) ควรมีการศึกษาการเลี้ยงนกนางแอ่นกินรังในชุมชนอื่น หรือจังหวัดใกล้เคียง

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ขาติสุวรรณ. (2553). การคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในชุมชนจากการอาศัยของนกนางแอ่นกินรัง (Edible-nest Swiftlet). ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกษม จันทรดำ. (2559). รังนกแอ่น: เหมืองทองกลุ่มชาติพันธุ์เอเชียอาคเนย์. เรียกใช้เมื่อ 23 เมษายน 2567 จาก https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/111999#google_vignette
- นพรัตน์ เขยคนชม. (2561). แผนธุรกิจรังนกออนไลน์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทราพร สุวรรณภูมิ และคณะ. (2561). รังนกนางแอ่น: ภูมิปัญญาในกระบวนการแปรรูปผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มรังนก เพื่อส่งเสริมการตลาดกรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้าน เกษตรบ้านเพ็งอาดหมู่ที่ 11 ตำบลผาละมี อำเภอบางปะหัน จังหวัดพิจิตร. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 1(3), 20-32.
- ศรัณย์ สมันตรัฐ และคณะ. (2552). การเลี้ยงนกนางแอ่นกินรัง: จากภูมิปัญญาที่สืบทอดมาสู่วัฒนธรรมสะท้อนคิด. หน้าจั่ว: วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 24(2010), 167-181.
- สันติ สุขสะอาด และณัฐชยา ผดุงศิลป์. (2559). การผลิตและการตลาดของรังนกนางแอ่นกินรังในจังหวัดจันทบุรี. วารสารการจัดการป่าไม้, 10(20), 1-13.
- องอาจ ตันทวนิช. (2563). สร้างบ้านเพื่อให้นกนางแอ่นอาศัย ธุรกิจนำลงทุน ให้ผลตอบแทนสูง. เรียกใช้เมื่อ 23 เมษายน 2567 จาก https://www.technologychaoban.com/agricultural-technology/article_23223
- อนันต์ อภิชัยนันท์. (2562). ปัญหาและแนวทางการควบคุมเหตุรำคาญที่เกิดจากการประกอบกิจการรังนกบ้าน ศึกษากรณีการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน:
กรณีเครือข่ายจิตอาสาชุมชนวรรณคร อำเภอบัว จังหวัดน่าน*
CULTURAL-BASED LIFELONG LEARNING PROMOTION APPROACH TO DRIVE
COMMUNITY HEALTH: THE CASE OF WORANAKORN COMMUNITY VOLUNTEER
NETWORK, PUA DISTRICT, NAN PROVINCE

วสุนันต์ ทองดี^{1*}, เริงวิชญ์ นิลโคตร², วงษ์สิริ เรืองศรี³, ธารัตน์ สัญญะโม⁴
Wasuanan Thongdee^{1*}, Reongwit Nilkote², Wongsiri Rueangsri³, Tararat Sanyamo⁴

¹โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชปัว

¹Somdet Phra Yupparat Pua Hospital, Thailand

²มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

²Rambhaibarni Rajabhat University, Thailand

³นักวิชาการอิสระ

³Independent Scholar, Thailand

⁴สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครปฐม

⁴Nakhon Pathom Provincial Public Health Office, Thailand

*Corresponding Author's E-mail: wasuanan2519@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาเครือข่ายจิตอาสาชุมชนวรรณคร อำเภอบัว จังหวัดน่าน และ 2) นำเสนอส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 คน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก 8 คน การสนทนากลุ่ม 14 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมีเค้าโครงโดยมีเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นผู้นำด้านส่งเสริมสุขภาพในชุมชน ทำงานด้านจิตอาสาในชุมชน และยินดีให้ข้อมูลตลอดการดำเนินโครงการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบคุณภาพด้วยเทคนิคสามเส้าและนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า 1) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาเครือข่ายจิตอาสาชุมชนวรรณคร อำเภอบัว จังหวัดน่าน คือ การมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย 1.1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านส่งเสริมสุขภาพ 1.2) ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น 1.3) ศาสนาและความเชื่อ 1.4) ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น และ 1.5) วัฒนธรรมจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และ 2) นำเสนอแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน คือ 2.1) การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ 2.2) การจัดการความรู้และสื่อสารแนวราบ 2.3) การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม 2.4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม และ 2.5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสา ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าต้นทุนทางวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพอำเภอบัว จังหวัดน่าน ความเป็นชุมชนและการปฏิสัมพันธ์แบบชนบทส่งผลให้เครือข่ายจิตอาสาสามารถขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

คำสำคัญ: การเรียนรู้ตลอดชีวิต, วัฒนธรรมเป็นฐาน, สุขภาพชุมชน, การส่งเสริม

Abstract

The objectives of this research paper were: 1) To study the process of promoting culture-based lifelong learning to drive community health; A case study of the Woranakorn Community Volunteer Network, Pua District, Nan Province and 2) To promote lifelong learning with culture as the base to drive community health. It is a qualitative study. consisted of 22 people, 8 people were in-depth interviews, and 14 people were focus group discussions. It was a purposive selection. The instrument is an outlined questionnaire with the criteria for selecting the samples: community health promotion leaders, community volunteer work, and willing to provide information throughout the research project. Analyze data by content analysis Check the quality with a triangle technique and present it descriptively. The results of the study showed that 1) The process of promoting lifelong learning by culture as a base to drive community health: A case study of the Woranakorn Community Volunteer Network, Pua District, Nan Province, is that the significant cultural costs of the study area include 1.1) Local wisdom on health promotion 1.2) Local traditions and culture. 1.3) Religion and beliefs. 1.4) Local language and literature and 1.5) Volunteer culture to help others. And 2) Promote lifelong learning by culture as a base to drive community health, namely. 2.1) Health wisdom education. 2.2) Knowledge management and horizontal communication. 2.3) Promotion of participatory learning. 2.4) Appropriate use of information technology and 2.5) Creation of a network of volunteer collaboration. The results of the study reflect that cultural costs have been fundamental to health promotion in Pua District, Nan Province. Community-based and rural interaction enable volunteer networks to drive inclusive and sustainable health promotion.

Keywords: Lifelong Learning, Culture-Based Approach, Community Health, Promotion

บทนำ

การจัดกระบบการบริการสุขภาพในประเทศไทย มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้า โดยยึดหลักว่าได้รับบริการสุขภาพที่ดี ถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 ดังนั้น จึงเน้นส่งเสริมศักยภาพของประชาชนในการดูแลสุขภาพแบบเป็นองค์รวม เพื่อให้ประชาชนปราศจากโรคหรือการเจ็บป่วยที่สามารถป้องกันได้ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและมีความพึงพอใจในชีวิต มโนทัศน์ดังกล่าวสอดคล้องกับองค์การอนามัยโลก (WHO) ที่ได้ให้คำนิยามของคำว่าสุขภาพ เมื่อ พ.ศ. 2489 ว่า “สุขภาพเป็นภาวะที่สมบูรณ์แข็งแรงของทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี สุขภาพจึงมิได้หมายถึงแต่เพียงการปราศจากโรคหรือความพิการเท่านั้น” (WHO, 2003) ความหมายของสุขภาพเป็นความสมบูรณ์ของบุคคลที่ปราศจากอาการและอาการแสดงของโรค เป็นลักษณะของบุคคลที่มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ และสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ (Orem, D. E., 1995) สุขภาพตามคำนิยามและความเข้าใจที่จะเป็นแนวทางการส่งเสริมสุขภาพให้กับประชาชนจึงมีความหมายถึงสุขภาพที่สมบูรณ์ที่เกิดจากสิ่งทั้งหมดทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ทางสังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งรวมถึงมิติทางด้านเศรษฐกิจ ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง การศึกษา ฯลฯ การส่งเสริมสุขภาพจึงเป็นลักษณะองค์รวม เชื่อมโยงกันทั้งหมด

มาตรฐานทางสาธารณสุขได้มุ่งให้ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี โดยต้องครอบคลุม 3 มิติที่สำคัญ กล่าวคือ 1) มาตรการทางการศึกษา (Educational approach) เป็นการมุ่งให้สุขศึกษา (Health education) ให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ประชาชนในการดูแลสุขภาพตนเอง และให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ และ

การปฏิบัติไปในทางที่ถูกต้อง มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ ประการแรก ประชาชนมีความรู้ขั้นพื้นฐานทางด้านสุขภาพและสามารถช่วยเหลือตัวเองในด้านสุขภาพอนามัย ประการที่สอง ประชาชนต้องได้รู้จักและใช้บริการสาธารณสุขต่าง ๆ ทั้งในด้านการรักษา การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันควบคุมโรคและฟื้นฟูสภาพให้ถูกต้องมากขึ้น และประการที่สาม ประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหาสาธารณสุขและเกิดความร่วมมือของชุมชนในการแก้ปัญหา 2) มาตรการทางกฎหมาย (Regulatory approach) คือ การใช้กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับเพื่อใช้ปฏิบัติในการควบคุมป้องกันโรคหรือสิ่งต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ มาตรการทางกฎหมายเป็นวิธีการควบคุมพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล 3) มาตรฐานทางการบริการสุขภาพ (Health service approach) ภาครัฐได้จัดบริการอนามัยด้านต่าง ๆ ให้ประชาชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ให้การรักษาเมื่อเจ็บป่วย และฟื้นฟูเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ตามปกติ มาตรการต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและควบคุมโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟู มาตรการต่าง ๆ มุ่งให้ประชาชนมีสุขภาพดี ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีสุขภาพดีถ้วนหน้าในอนาคต (ศิริพร อึ้งวัฒนา, 2560) สอดคล้องกับกระทรวงสาธารณสุขที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ โดยมุ่งความเป็นเลิศ 4 ด้าน คือ ส่งเสริมสุขภาพและความป้องกันโรคเป็นเลิศ (Prevention & Promotion Excellence) บริการเป็นเลิศ (Service Excellence) บุคลากรเป็นเลิศ (People Excellence) และบริหารจัดการเป็นเลิศ (Governance Excellence) (กระทรวงสาธารณสุข, 2559) ทั้งนี้เป้าหมาย คือ ประชาชนสุขภาพ เจ้าหน้าที่มีความสุข และระบบสุขภาพยั่งยืน

บริบทของจังหวัดน่าน ตั้งอยู่ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย สภาพพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 7.58 ล้านไร่ พื้นที่ส่วนมากเป็นภูเขาร้อยละ 87.2 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ราบของจังหวัดมีเพียงร้อยละ 12.8 ประชากรจังหวัดน่านตามทะเบียนราษฎรของจังหวัดน่าน ณ เดือนกันยายน 2564 มีประชากร ทั้งสิ้น 475,915 คน แยกเป็นชาย 238,071 คน หญิง 237,898 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเวียงสา จำนวน ประชากร 66,867คน รองลงมาอำเภอเมืองน่าน มีประชากร 62,780 คน และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีประชากร น้อยสุด 9,835 คน อัตราผู้เสียชีวิตจากโรค 5 โรค ที่เยอะที่สุดในแต่ละปีของจังหวัดน่าน คือ โรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 มีอัตราการเสียชีวิตถึง 63.15 และระบบสืบพันธุ์และระบบทางเดินปัสสาวะ ปอดบวม เนื้องอก โลหิตเป็นพิษ ตามลำดับ และในแต่ละโรคมีแนวโน้มอัตราที่เพิ่มขึ้นทุกปี นอกจากนี้ จากการตรวจคัดกรองสุขภาพของประชาชนวัยทำงาน อายุ 15 ปี ขึ้นไปของจังหวัดน่าน มีอัตราความชุกของโรคเบาหวาน ร้อยละ 8.11 อัตราความชุกของโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 22.04 จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า ประชาชนกลุ่มปกติมีแนวโน้มลดลง กลุ่มเสี่ยง และสงสัยป่วยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดน่าน, 2566) พื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลวรนคร มี 39.44 ตารางกิโลเมตร มีประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ เช่น ประเพณีทานสลากภัต งานการะวะพญาผานอง งานประเพณีแห่เทียนจำนำพรรษา และประเพณีสงกรานต์รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ (องค์การบริหารส่วนตำบลวรนคร, 2566) บนพื้นฐานของการเป็นสังคมและวัฒนธรรมที่มีการสืบต่อ วิถีการดำเนินชีวิต และสัมพันธภาพของชุมชนจึงเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญและเป็นปัจจัยสนับสนุนงานส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นอย่างดี กล่าวได้ว่า การส่งเสริมสุขภาพในจังหวัดน่านมุ่งการเสริมสร้างสุขภาพให้กับกลุ่มประชาชนที่มีความเสี่ยงสูง โดยมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้กับกลุ่มเสี่ยง และส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลสุขภาพของประชาชนท้องถิ่นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในแผนการพัฒนาสุขภาพจังหวัดน่านดังได้นำเสนอข้างต้น

จากความสำเร็จและที่มาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนและเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของชุมชนได้อย่างยั่งยืน และคาดหวังว่าการนำเสนอองค์ความรู้จากบทความวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการประยุกต์ใช้การทำงานด้านการส่งเสริมสุขภาพของชุมชนในบริบทของพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาเครือข่ายจิตอาสาชุมชนวรรณคร อำเภอปัว จังหวัดน่าน
2. เพื่อนำเสนอแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน: การศึกษาเครือข่ายจิตอาสาชุมชนวรรณคร อำเภอปัว จังหวัดน่าน” เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่องการพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมเครือข่ายจิตอาสาดูแลสุขภาพชุมชนโดยใช้บริบทเป็นฐานของนักเทคนิคการแพทย์และสหวิชาชีพ ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมงานวิจัยจากคณะกรรมการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน ตามเอกสารเลขที่ 06/2566 เลขที่โครงการ NAN REC 66-6 ลงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 การนำเสนอผลการศึกษานี้เป็นส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 22 คน ทั้งหมดเป็นการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คณะผู้วิจัยได้พิจารณาโดยได้กำหนดเกณฑ์การเลือก คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านจิตอาสา เป็นคนในพื้นที่ ทำงานส่งเสริมสุขภาพในพื้นที่ เป็นผู้ให้ความสำคัญกับความรอบรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ แบ่งออกเป็นกลุ่มสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 8 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 14 คน เลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์กำหนด (Criterion Sampling) ประกอบด้วย ผู้นำด้านส่งเสริมสุขภาพในชุมชน ทำงานด้านจิตอาสาในชุมชน และยินดีให้ข้อมูลตลอดการดำเนินโครงการวิจัย

2. ขอบเขตของการวิจัย การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพมุ่งศึกษาประเด็นสำคัญ คือ การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐาน การส่งเสริมสุขภาพชุมชน และการเครือข่ายจิตอาสาในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย

3. เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีเค้าโครง (Structured Interview) โดยได้พัฒนาเป็นคำถามปลายเปิด และมีโครงสร้างเพื่อกำหนดประเด็น การสนทนาไว้เบื้องต้น ซึ่งเครื่องมือถูกพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านส่งเสริมสุขภาพ ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลภาคสนามสมบูรณ์ที่สุด

4. ขั้นตอนการวิจัย ได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และสรุปเป็นองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานของการศึกษาที่สำคัญ โดยใช้แนวคิดสำหรับคำถาม ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) การส่งเสริมสุขภาพแบบองค์รวม (Holistic Health Promotion Concepts) แนวคิดสุขภาพชุมชน (Community Health) การเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ (Health Behavior Change) แนวคิดทุนทางสังคม (Social Capital) และแนวคิดเครือข่ายจิตอาสา (Volunteer Network) และแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลจริง เพื่อกำหนดแผนทางการศึกษาให้ได้ประเด็นที่ครอบคลุมและรอบด้านมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาครั้งนี้เป็นปฏิบัติการภาคสนามผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา เริ่มจากการจำแนกประเภท (Categories) ของคำและข้อมูลทั้งหมด จัดทำดัชนีข้อมูลย่อยให้ได้ประเด็น (Sub-themes) ตามแนวคิด ทฤษฎี และความเห็นของคณะผู้วิจัยที่ศึกษา สรุปเป็นประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา (Themes) วิเคราะห์ให้เห็นถึงการเชื่อมโยงเชิงทฤษฎี และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลมีคุณภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์ และแนวคิดพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้นในการศึกษา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาเครือข่ายจิตอาสาชุมชนวรรณคร อำเภอปัว จังหวัดน่าน จากการศึกษาที่มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนเป็นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ และประสบการณ์ในพื้นที่กับกระบวนการสร้างสุขภาพที่มีคุณภาพสูงในชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาสุขภาพของชุมชนในระยะยาว และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านสุขภาพอย่างมีความยั่งยืน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน เช่น การใช้สมุดจอตของประชากรในการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาโรคและสุขภาพสำคัญ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนสุขภาพของชุมชนได้ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น การนำเอาประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพโดยตรงเนื่องจากสามารถสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชนได้อย่างเหมาะสม ทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเป็นเรื่องที่เป็นไปได้อย่างธรรมชาติและยั่งยืน ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพชุมชนอย่างมาก โดยมีบทบาท ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรค ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมักเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การจัดงานประเพณีที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคให้กับประชาชน การเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในชุมชนผ่านการแสดงทางวัฒนธรรม หรือการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายในงานเฉลิมพระเกียรติฯ การสร้างสังคมที่แข็งแรงและมั่นคง ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นช่วยในการสร้างสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีความเชื่อมั่น โดยการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ การส่งเสริมความเข้าใจและการร่วมมือ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นช่วยในการส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชน โดยการเล่าเรื่องราวหรือตำนานท้องถิ่นที่มีคุณค่าเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ หรือการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับสุขภาพ และการสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนา ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นแหล่งข้อมูลที่มีค่าเกี่ยวกับประสบการณ์และการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพ การเล่าเรื่องราวหรือประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพสามารถเป็นแรงจูงใจให้คนสนใจและเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ ดังกล่าวล้วนนั้น ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นมีบทบาทที่สำคัญในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนไม่แค่ในด้านสุขภาพทางร่างกายเท่านั้น

2. ศาสนาและความเชื่อที่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพชุมชน พบว่า มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่ดีและสร้างความสมดุลในด้านร่างกายและจิตใจให้กับชุมชนในทุก ๆ ระดับ การใช้ศาสนาและความเชื่อในการส่งเสริมสุขภาพ โดยการให้คำแนะนำและส่งเสริมการดูแลสุขภาพผ่านทางศาสนา หรือการใช้พิธีกรรมทางศาสนาในการสร้างมูลค่าและความสำคัญของการดูแลสุขภาพในชุมชน นอกจากนี้ศาสนาและความเชื่อมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพชุมชนได้ในหลายแง่มุม ได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพทางจิต ศาสนาและความเชื่อมีบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพทางจิต โดยการให้คำแนะนำและสนับสนุนให้คนมีความเชื่อในชีวิตอันมีความหมายและมีวิธีในการจัดการกับความเครียดและปัญหาทางจิตใจ การสนับสนุนทางสังคม หลายศาสนาที่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้ยากจนและผู้ประสบภัย ซึ่งเป็นการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งเสริมสุขภาพและสร้างสังคมที่แข็งแรงและเชื่อมั่นกัน การส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ศาสนาและความ

เชื่ออาจมีอิทธิพลในการส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ เช่น การส่งเสริมการออกกำลังกายที่เป็นส่วนหนึ่งของปฏิบัติศาสนา การสนับสนุนการรักษาโรคและการป้องกัน ในบางกรณี ศาสนาและความเชื่อสามารถส่งเสริมการรักษาโรคและการป้องกันโรค โดยการสนับสนุนการพัฒนาหรือวิธีการรักษาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและการส่งเสริมคุณธรรมและจรรยาบรรณ ศาสนาและความเชื่อมักสอนให้ปฏิบัติตนตามคุณธรรมและจรรยาบรรณที่ดี เช่น การส่งเสริมความเมตตาและการช่วยเหลือผู้อื่นที่เป็นส่วนหนึ่งของศาสนา ดังนั้น ศาสนาและความเชื่อมักมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนไม่แค่ในด้านสุขภาพทางจิตและร่างกาย แต่ยังในด้านสังคมและจิตวิญญาณด้วย

3. การใช้ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนโดยเป็นช่องทางสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ สร้างความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชน เสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการดูแลสุขภาพ และสร้างสถานการณ์ทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นในการสื่อสารและส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพ โดยการใช้ภาษาและวรรณกรรมในการสร้างเรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพที่น่าสนใจและสื่อความหมายให้กับประชาชน ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน เนื่องจากเป็นช่องทางสำคัญที่ชุมชนสามารถสื่อสารและแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพได้ในรูปแบบที่เข้าถึงง่าย นอกจากนี้ ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นยังเป็นสื่อที่สามารถทำให้ความเข้าใจและการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพชุมชนสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การเล่าเรื่องเพื่อสร้างความตื่นตัวและความสนใจในเรื่องสุขภาพ การแสดงความคิดเห็นหรือคำปรึกษาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพผ่านวรรณกรรมท้องถิ่น เพลงหรือบทกวีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพ เป็นต้น การใช้ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นช่วยสร้างความเข้าใจและความรับรู้เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพในชุมชน และส่งเสริมการเข้าร่วมในกิจกรรมสุขภาพ นอกจากนี้ การใช้ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นยังเสริมสร้างเสถียรภาพวัฒนธรรมและเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและความเชื่อที่มีผลต่อสุขภาพในชุมชน ทำให้มีการรับรู้และการรักษาสุขภาพที่เข้มแข็งและมั่นคงขึ้นในระยะยาว

4. วัฒนธรรมจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น การสร้างวัฒนธรรมจิตอาสาในชุมชน เพื่อให้บุคคลสามารถช่วยเหลือผู้อื่นในเรื่องของสุขภาพ โดยการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางการแพทย์พื้นฐานและการช่วยเหลือฉุกเฉินให้กับชุมชนในพื้นที่เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริงโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน การเรียนรู้และพัฒนาในทุกช่วงอายุทั้งชายและหญิงในชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรมจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น เป็นการสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมของการใจบุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในชุมชนหรือสังคม โดยไม่คาดหวังการได้รับผลตอบแทนและการเจตนาที่ดีเด่นของการทำงานอาสาจะส่งผลดีต่อความเป็นอยู่ของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือ และส่งเสริมสุขภาพจิตของผู้ที่มาร่วมในกิจกรรมอาสาด้วย กิจกรรมจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นสามารถเป็นได้ในหลายรูปแบบ เช่น การสนับสนุนผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพ การช่วยเหลือในการสร้างสภาพแวดล้อมในชุมชนที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ การเข้าร่วมในโครงการทำความสะอาดสิ่งแวดล้อมสาธารณะ หรือการสนับสนุนกิจกรรมทางศิลปะหรือกีฬาสำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชนการเป็นจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นมีผลกระทบที่ดีต่อสังคมโดยรวม เนื่องจากมีการสร้างความเข้าใจและการร่วมมือในชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและความสุขในชีวิตของผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือด้วย ด้วยทุนทางทรัพยากรที่จำกัดและความต้องการในชุมชน วัฒนธรรมจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาและสร้างสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างยั่งยืนและเข้มแข็งขึ้น การส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมจิตอาสาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ชุมชนต้องการให้มีการสนับสนุนและส่งเสริมต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน จากการศึกษา พบว่า ดังนี้

1. การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการรวบรวมและศึกษาประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับสุขภาพที่มีอยู่ในชุมชนในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพ และวิธีการดูแลสุขภาพที่เป็นที่ยอมรับและได้ผลในชุมชนนั้น ๆ การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพมักเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางชีวิตจริงของประชากรในพื้นที่นั้น รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีผลต่อการดูแลสุขภาพ เช่น ประเพณีการรักษาโรคและการป้องกันโรค การใช้สมุนไพรหรือเครื่องมือการสื่อสารอื่น ๆ ในการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาโรค วิธีการใช้สมุนไพรเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผ่านมามากพอที่จะเป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่าเกี่ยวกับสุขภาพของชุมชน นอกจากนี้ การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพยังเน้นการรวบรวมและศึกษาประสบการณ์การใช้สูตรธรรมชาติ สมุนไพร หรือวิธีการแพทย์ท้องถิ่นอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ เพื่อนำความรู้เหล่านี้ไปใช้ในการดูแลสุขภาพของชุมชนในลักษณะที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมและทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ อีกทั้งยังส่งเสริมการเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้ในชุมชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสุขภาพในระดับท้องถิ่นด้วย

2. การจัดการความรู้และสื่อสารแนวราบ การจัดการความรู้และสื่อสารแนวราบเป็นกระบวนการที่ใช้เครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ เพื่อจัดการและแบ่งปันข้อมูลและความรู้ในระดับท้องถิ่นหรือชุมชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์และจำเป็นสำหรับการพัฒนาสุขภาพของตนเองหรือชุมชนได้อย่างเหมาะสม การจัดการความรู้และสื่อสารแนวราบมีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน เนื่องจากช่วยให้ประชากรสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพและการดูแลสุขภาพได้อย่างถูกต้องและครอบคลุม ซึ่งมีผลในการเสริมสร้างความเข้าใจและการตัดสินใจที่ดีเกี่ยวกับสุขภาพของตนเองและครอบครัว การจัดการความรู้และสื่อสารแนวราบอาจรวมถึงการใช้สื่อต่าง ๆ เช่น ภาพเคลื่อนไหว ภาพถ่าย หรือสื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเข้าถึงข้อมูลสุขภาพ และการใช้เครื่องมือเสริมสร้างการเรียนรู้ เช่น การจัดอบรม การสร้างเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันสุขภาพ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพให้กับประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้สะดวกขึ้น

3. การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนและผู้สอนมีบทบาทและส่วนร่วมกันในการสร้างและแบ่งปันความรู้ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างเป็นรูปธรรมและเข้าใจตามความต้องการและสภาพแวดล้อมของผู้เรียน การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมมุ่งสู่การสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เป็นสมมติฐาน การกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้และการแก้ปัญหา ทั้งนี้การเรียนรู้อาจเกิดขึ้นไม่เฉพาะในสถานการศึกษาเท่านั้น แต่ยังสามารถเกิดขึ้นในชุมชน สถานที่ทำงาน หรือในช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลายอื่น ๆ โดยผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์และความรู้ที่มีความหลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการสนับสนุนและปรับปรุงกระบวนการส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเทคโนโลยีที่นำเสนอเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมสามารถช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพ โดยมีคุณสมบัติ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีที่ใช้งานง่ายและสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ใช้สามารถใช้งานได้อย่างสะดวกและไม่มีความยุ่งยากในการเรียนรู้และส่งเสริมสุขภาพ การใช้เทคโนโลยีที่สามารถปรับเปลี่ยนและปรับปรุงได้ เทคโนโลยีที่สามารถปรับเปลี่ยนตามความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้และสภาพแวดล้อม การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับ

การสื่อสาร เทคโนโลยีที่สนับสนุนการสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ทั้งการสื่อสารเป็นกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการให้ข้อมูล การใช้เทคโนโลยีที่สามารถมีผลกระทบที่ดีต่อสุขภาพ เช่น การใช้แอปพลิเคชันที่สามารถช่วยในการติดตามและบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลสุขภาพ เป็นต้น การใช้เทคโนโลยีที่มีความปลอดภัย เพื่อให้ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลสุขภาพของผู้ใช้ไม่ได้รับการแสวงหาใด ๆ และมีการปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม การนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมมาใช้ในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมสุขภาพ และเสริมสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและน่าสนใจให้แก่กลุ่มเป้าหมายในชุมชน

5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสาเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการรวมกันของบุคคลหรือองค์กรที่มีความต้องการและวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือผู้อื่นและส่งเสริมสุขภาพในชุมชน โดยมีลักษณะเด่นด้านการทำงานร่วมกันของผู้สนใจต่าง ๆ เพื่อร่วมมือในการพัฒนาและสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาในชุมชน ดังนั้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสาที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพในชุมชนได้แก่ การแบ่งปันทรัพยากรและความรู้ เครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสาช่วยให้บุคคลและองค์กรสามารถแบ่งปันประสบการณ์ ความรู้ และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาและสุขภาพในชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน เครือข่ายความร่วมมือนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ทางจิตอาสา กับผู้ที่ต้องการเรียนรู้ และสนับสนุนในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่นและสุขภาพชุมชน การสร้างศักยภาพ เครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสาช่วยในการสร้างศักยภาพและทักษะที่จำเป็นในการทำงานจิตอาสา ซึ่งส่งผลให้การช่วยเหลือผู้อื่นและการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การเชื่อมโยงและการสนับสนุน เครือข่ายความร่วมมือช่วยให้ผู้ที่มีความต้องการสามารถเชื่อมโยงกับทรัพยากรและบริการที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม และสนับสนุนในการพัฒนาโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้อื่นและสุขภาพในชุมชน การสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชน เครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสาช่วยในการสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีในชุมชน โดยสนับสนุนให้บุคคลและองค์กรทำงานร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างยั่งยืน ดังนั้น เครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสาที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมสุขภาพในชุมชนผ่านการสร้างพื้นที่ที่เกิดความร่วมมือ และการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือและสุขภาพในชุมชนให้กับชุมชนที่ต้องการ

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากการศึกษา พบว่า กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชน กรณีศึกษาเครือข่ายจิตอาสาชุมชนวรรณคร อำเภอปัว จังหวัดน่าน คือ การมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญของพื้นที่ศึกษา ประกอบด้วย 1.1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านส่งเสริมสุขภาพ 1.2) ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น 1.3) ศาสนาและความเชื่อ 1.4) ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่น และ 1.5) วัฒนธรรมจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น สอดคล้องกับ Orem ที่ให้ความหมายของสุขภาพเป็นความสมบูรณ์ของบุคคลที่ปราศจากอาการและการแสดงของโรค เป็นลักษณะของบุคคลที่มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ และสามารถทำหน้าที่ของตนเองได้ (Orem, D. E., 1995) สอดคล้องกับวรรณกร กองสังข์ พบว่า การปฏิบัติงานทางด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตชุมชน ปฏิบัติมากที่สุด คือ การประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชนต่าง ๆ ร้อยละ 93.9 และปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการระดมทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุน การดำเนินงานด้านสุขภาพจิตในชุมชน ร้อยละ 21.1 เหตุผลของการ ไม่ปฏิบัติมากที่สุด คือ มีแกนนำหรือผู้นำชุมชนเป็น ผู้ดำเนินการอยู่แล้ว ร้อยละ 37.9 ด้านการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตชุมชน ปฏิบัติมากที่สุด คือการค้นหาและเก็บข้อมูลด้าน สุขภาพจิตในชุมชน ร้อยละ 93.9 และการปฏิบัติที่น้อยที่สุด คือ การให้ความรู้ด้านสุขภาพจิตรายกลุ่มหรือรายบุคคลกับผู้ที่อยู่ใน กลุ่ม

เสี่ยง ร้อยละ 51.5 เหตุผลตอบมากที่สุด คือ คิดว่าไม่มีผู้ป่วยและไม่มีข้อมูลของผู้ป่วย ร้อยละ 22.7 (วรรณ กอสงษ์, 2565) และสอดคล้องกับ ปาริชาติ ปากขานี และคณะ ได้ศึกษา จึงพบว่า สมรรถภาพทางกายรายการชีพจร ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับปานกลาง รายการความดันโลหิต หลังเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับปกติ การทดสอบปฏิบัติตัวด้านร่างกายหลังเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับดี ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3 อ. ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง หลังเข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ในระดับสูง และพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3 อ. ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 93.75 หลังเข้าร่วมโปรแกรมอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 100.00 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติ Wilcoxon Signed Rank Test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ก่อนรับโปรแกรม มีการปฏิบัติตัวด้านร่างกาย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3 อ. และพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก 3 อ. น้อยกว่าหลังรับโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($Z = -2.943, -3.256$ และ -3.440 , $p\text{-value} = 0.003, 0.001$ และ 0.001) ตามลำดับ (ปาริชาติ ปากขานี และคณะ, 2565) อภิปรายได้ว่า การจิตอาสามีผลต่อสุขภาพทั้งจิตและร่างกายโดยเฉพาะการลดความเครียด ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเพิ่มคุณค่าและความเป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จากการศึกษาแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยวัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชนเป็นแนวทางความสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีสุขภาพที่ดี พบว่า การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นสุขภาพ การสร้างการเรียนรู้ที่ใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมสุขภาพชุมชน เช่น การสะท้อนตนเองต่อสภาพแวดล้อมสังคมวัฒนธรรม การรักษาโรคและการใช้สมุดจดของชุมชนในการเก็บข้อมูลสุขภาพ การจัดการความรู้และสื่อสารแนวราบ การจัดการความรู้และสื่อสารเกี่ยวกับสุขภาพให้เข้าถึงได้ง่าย โดยใช้สื่อที่เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น การใช้ภาพเคลื่อนไหวและสื่อสั้น ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องสุขภาพ การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ความสามารถในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของบุคคลในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เน้นการทำงานกลุ่มและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การใช้แอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการสอนและการแลกเปลี่ยนข้อมูล และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสา สร้างชุมชนที่เชื่อมโยงและร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมสุขภาพ โดยการสร้างกลุ่มจิตอาสาที่มีใจเดียวและแรงจูงใจในการช่วยเหลือชุมชนในด้านสุขภาพ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ ศิวพร อึ้งวัฒนา ได้ศึกษาถึงมาตรการทางการศึกษา (Educational approach) พบว่าเป็นการมุ่งให้สุขศึกษา (Health education) เป็นกระบวนการให้ความรู้ด้านสุขอนามัยแก่ประชาชนในการดูแลตนเอง และให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ความเชื่อ ทักษะ และพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้อง มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ ประการแรก ประชาชนมีความรู้ขั้นพื้นฐานทางด้านสุขภาพและสามารถช่วยเหลือตัวเองในด้านสุขภาพอนามัย ประการที่สอง ประชาชนต้องได้รู้จักและใช้บริการสาธารณสุขต่าง ๆ ทั้งในด้านการรักษา การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันควบคุมโรคและฟื้นฟูสภาพให้ถูกต้องมากขึ้น และ ประการที่สาม ประชาชนได้ตระหนักถึงปัญหาสาธารณสุขและเกิดความร่วมมือของชุมชนในการแก้ปัญหา (ศิวพร อึ้งวัฒนา, 2560) และสอดคล้องกับ จักรี ปิฎพี และนวลฉวี ประเสริฐสุข ได้ศึกษาเครือข่ายจิตอาสาในการสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มเปราะบางในชุมชน และพบว่า ศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพกลุ่มเปราะบางประกอบด้วยการบริหารแบบมีส่วนร่วมแบบ “บ้าน วัด โรงเรียน” โดยมีวัดบางช้างเหนือเป็นศูนย์กลางการประสานงาน การมีกลุ่มจิตอาสาที่เข้มแข็งในชุมชน การบริหารจัดการเครือข่ายที่ดี และกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และการเสริมศักยภาพเครือข่ายจิตอาสาดูแลกลุ่มเปราะบาง พบว่า ความจำเป็นด้านการเสริมสร้างสุขภาพและการจัดการตนเองของกลุ่มเปราะบาง ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องในชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยการพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาในการสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มเปราะบางในชุมชน คือ ศักยภาพของชุมชนมีความสำคัญต่อ

การสร้างเสริมสุขภาพกลุ่มเปราะบางในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน (จักรี ปัทพี และนวลฉวี ประเสริฐสุข, 2559) สอดคล้องกับ เวหา เกษมสุข ได้ศึกษา พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุมีสภาพการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความต้องการการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมาก จากการสังเคราะห์แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลพบว่า ควรใช้แนวทาง SENIOR LEARNER (S-E-N-I-O-R L-E-A-R-N-E-R) ผลการตรวจสอบพบว่า แนวทางมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงจากภาระเป็นพลัง ตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านความมั่นคงปลอดภัย โดยใช้บูรณาการกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุต้องรู้ ควรรู้ และอยากรู้ เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ (เวหา เกษมสุข และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับ ชูศักดิ์ โปะกะชา และนิรุทธ์ วัฒนโภาส พบว่า แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า 1) คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมเพียรพยายามขับเคลื่อนและสานต่อองค์ความรู้สู่คนรุ่นหลังและมีการรับรองภูมิปัญญาสมุนไพรให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัย 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วม ร่วมแรงร่วมใจ สามัคคี ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายน่าสนใจบนพื้นฐานของความพอเพียงไม่มุ่งหวังผลกำไรและควรจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลความรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน (ชูศักดิ์ โปะกะชา และนิรุทธ์ วัฒนโภาส, 2563) อภิปรายได้ว่า เรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน โดยเฉพาะเรื่องสุขภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานเพื่อขับเคลื่อนสุขภาพชุมชนเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างมากในการสร้างพฤติกรรมและความคิดที่ดีให้กับชุมชน โดยเฉพาะในกรณีของเครือข่ายจิตอาสา ชุมชนวรรณคร อำเภอปัว จังหวัดน่าน การเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนจะมีผลดีต่อสุขภาพทั้งกายและจิตของประชาชนได้มากขึ้น ดังนั้น องค์ประกอบที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย การบูรณาการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เป็นการสร้างโครงการและกิจกรรมที่เน้นถึงวัฒนธรรมของชุมชน การสร้างพื้นที่การเรียนรู้เพื่อสังคม สร้างสถานที่และพื้นที่ให้เป็นศูนย์กลางสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม สร้างห้องสมุดชุมชน หรือพื้นที่เสริมสร้างที่ให้บริการกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทำงานร่วมกัน สร้างเครือข่ายและความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวได้ว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องมีการมุ่งเน้นให้กับทุกภาคส่วนของชุมชน โดยการใช้แนวทางดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้ชุมชนมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสามารถสรุปการเชื่อมโยงตามภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 การบูรณาการเรียนรู้ตลอดชีวิต

สรุปและข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมสุขภาพชุมชนโดยมุ่งเน้นการใช้วัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาและสนับสนุนสุขภาพในชุมชน มีประเด็นสำคัญ ประกอบด้วย การมีต้นทุนทางวัฒนธรรม การสนับสนุนและการทำงานร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการใช้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพในชุมชน การนำเสนอแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐานเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ชุมชนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการปรับปรุงสุขภาพของตนเองได้อย่างเป็นทางการ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านจิตอาสา เครือข่ายจิตอาสาชุมชนเป็นส่วนสำคัญของการสนับสนุนและการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน โดยการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลและองค์กรที่มีความต้องการเดียวกัน การสร้างความเข้าใจและการปฏิสัมพันธ์แบบชนบท การทำงานร่วมกันในการส่งเสริมสุขภาพสามารถสร้างความเข้าใจและการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ส่งผลให้สามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพได้ข้อเสนอแนะจากการศึกษา เครือข่ายจิตอาสาในการส่งเสริมสุขภาพ จะเป็นแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนสุขภาพชุมชนในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการศึกษาเพิ่มเติมและขยายผลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป งานส่งเสริมสุขภาพในระดับพื้นที่ต้องอาศัยความเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้และการดูแลสุขภาพที่ยั่งยืน ดังนั้นควรมีการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีบทบาทและมีความเป็นเจ้าของการดูแลสุขภาพและคุณภาพชีวิตด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2559). แผนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข). เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2567 จาก <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171117-MinistryofPublicHealth.pdf>
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดน่าน. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดน่าน (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2567 จาก <https://www.no.moph.go.th /nanhealth/phocadownloadpap/userupload/Piakung/2566-2570.pdf>

- จักรี ปัทพี และนวลฉวี ประเสริฐสุข. (2559). พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพประชาชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี. วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, 9(3), 1190-1205.
- ชูศักดิ์ โภกะชา และนิรุทธิ์ วัฒนภาส. (2563). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 21(2), 269-282.
- ปาริชาติ ปากขำนิ และคณะ. (2565). การพัฒนานวัตกรรมการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ โดยนักศึกษาจิตอาสา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 1699-1711.
- วรรณ กอสงฆ์. (2565). ประเมินการปฏิบัติงานด้านส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตชุมชน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตำบลโคกมน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารวิชาการป้องกันควบคุมโรค สคร.2 พิษณุโลก, 1(1), 47-57.
- เวหา เกษมสุข และคณะ. (2562). แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของโรงเรียนผู้สูงอายุ. วารสารพยาบาลตำรวจ, 11(2), 261-271.
- ศิวพร อึ้งวัฒนา. (2560). การพยาบาลชุมชน: กระบวนการพยาบาล. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สิ่งพิมพ์และบรรจุกัณฑ์ สมาร์ทโคตรตั้ง แอนด์ เซอร์วิส จำกัด.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวรรณคร. (2566). สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2567 จาก https://www.worranakorn.go.th/data_3968
- Orem, D. E. (1995). Nursing: Concepts of practice. (5th). Saint Louis: Mos by Year Book.
- WHO. (2003). WHO definition of Health. Retrieved February 12, 2024, from <https://www.who.int/about/definition/en/-14k->

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

วารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอ องค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา เพื่อสนับสนุน การศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชา เกี่ยวกับ ศาสนศึกษา การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม เศรษฐศาสตร์ทั่วไป เศรษฐมิติและการเงิน สังคมศาสตร์ทั่วไป สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้ง ภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภท บทความวิจัย และ บทความวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนจะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้ กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - เดือนมิถุนายน ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับองค์ความรู้ สาขาวิชาเกี่ยวกับ ศาสนศึกษา การจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรม เศรษฐศาสตร์ทั่วไป เศรษฐมิติและการเงิน สังคมศาสตร์ทั่วไป สังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. การจัดเตรียมบทความต้นฉบับ

ผู้เขียนจะต้องจัดเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาวไม่น้อยกว่า 8 หน้ากระดาษ A4 และไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ตั้งค่านำกระดาษโดยเว้นขอบหน้ากระดาษทั้ง 4 ด้าน 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง (ถ้ามี) ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 และ ภาพที่ 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวน 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับเนื้อหาสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัย และระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) **องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge)** ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) **สรุปและขอเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation)** ระบุข้อสรุปที่สำคัญและขอเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) **กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) (Acknowledgement)** (เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

9) **เอกสารอ้างอิง (References)** ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)**

2) **บทนำ (Introduction)**

3) **เนื้อเรื่อง (Content)** แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

4) **สรุป (Conclusion)**

5) **เอกสารอ้างอิง (Reference)**

4. รูปแบบการอ้างอิงเอกสารทางวิชาการ

การอ้างอิงในบทความ เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความ

ถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าใน การตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียน และปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่าง เช่น ธรรมนูญตำบล หมายถึง กติการ่วม ข้อตกลงร่วมของคน ในชุมชนที่เกิดจาก สำนึก ของคนในตำบลที่มาอยู่ร่วมกันและสามารถกำหนดเป้าหมายอนาคตของตนเอง ตามวิถีชีวิตแห่งจิตสำนึกร่วม โดยการบูรณาการทุนชุมชนสู่การปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการตนเองของตำบล การทำธรรมนูญ จึงมีองค์ประกอบส่วนระดับและกระบวนการหลายขั้นตอน มีเรียกว่า ธรรมนูญ ข้อบัญญัติท้องถิ่น หรือระเบียบชุมชน เป็นต้น มีหัวใจสำคัญของธรรมนูญนั้นอยู่ที่การจัดรูปแบบของอำนาจใหม่ให้เกิดปฏิบัติการเกิด การยอมรับร่วมกันในเงื่อนไข กฎเกณฑ์ และมาตรการการควบคุมต่าง ๆ (สำนักสนับสนุนสภาพองค์กรชุมชน, 2559) นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้วิถีชีวิตของประชากรไทยและสภาพความเป็นอยู่ของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมาก ส่งผลให้ ประชาชาติมีความรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ ทำให้ประชากรไทยมีความสุขกาย และมีความพอใจกับวิถีชีวิตและสภาพ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สังคมไทยในปัจจุบันโดยทั่วไปมีความเสื่อมในด้านศีลธรรมและคุณธรรมมากยิ่งขึ้น ประชากรมี ค่านิยมที่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยตามกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม (พระพรหมคุณาภรณ์.(ป.อ.ปยุตโต), 2556)

ในกรณีที่ต้องการอ้างคำกล่าว หรือต้องการยกผลการวิจัยของนักวิจัยมายืนยัน มีรูปแบบการอ้างอิงดังนี้ คือ หลังชื่อผู้เขียน ครั้งแรก ยังไม่ต้องใส่ปี พ.ศ. แต่ให้ใส่หลังจากเนื้อความจบแล้วแทน ตัวอย่างเช่น

ดังผลการวิจัย ญัฐธิกานต์ โสภโสด พบว่า การเจริญเติบโตในนักเรียนอายุ 6 - 12 ปี จำนวน 1,492,089 คน จาก 76 จังหวัด นักเรียนมีภาวะอ้วน จำนวน 187,000 คน เตี้ย จำนวน 254,620 คน และผอม จำนวน 99,112 คน ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสุขภาพ นักเรียนที่เตี้ยและผอม จะมีสติปัญญาด้อย เรียนรู้ช้า ภูมิคุ้มกันโรค ต่ำ ติดเชื้อได้ง่าย นักเรียนที่มีภาวะอ้วน เสี่ยงต่อการเกิดโรคเรื้อรังต่าง ๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง หัวใจและ หลอดเลือด เป็นต้น (ญัฐธิกานต์ โสภโสด, 2559)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกล่าวถึงชื่อครั้งแรกจะยังไม่ระบุ ปี พ.ศ. ตามหลังแต่จะมาระบุ (ชื่อ-นามสกุล, ปี พ.ศ.) หลังจากเนื้อความจบแล้ว

การกรอกข้อมูลอ้างอิงระบบนาม - ปีจะต้องดำเนินการกรอกในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2013 ขึ้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ ทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

4.1.1 อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น เนื้อหาสาระเกี่ยวกับอนัตตลักขณสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสกับปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 โดยมีใจความสำคัญของพระสูตร ว่า "ภิกษุทั้งหลาย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตาภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอนัตตาแล้วไซ้ รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ และบุคคลพึงได้ ในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่า "รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณของเราจะเป็นอย่างนี้ อย่าได้เป็นอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะรูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณเป็นอนัตตา ฉะนั้น จึงเป็นไปเพื่ออาพาธ และบุคคลย่อมไม่ได้ ในรูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณว่า "รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ของเราจะเป็นอย่างนี้ อย่าได้เป็นอย่างนั้น" (วิ.ม.(ไทย) 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

- 2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (2550)
- 3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล, 2564)
- 4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และคณะ, 2564)
- 5) พระราชบัญญัติหรือกฎหมาย ให้ระบุชื่อพระราชบัญญัติ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562)
- 6) ออนไลน์ ให้ระบุชื่อผู้เขียน หรือชื่อหน่วยงานหรือองค์กร หรือระบุชื่อเว็บไซต์ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระครูพรหมเขตคนารักษ์, 2564) หรือ (กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) หรือ (ไทยรัฐออนไลน์, 2564)
- 7) กรณีที่ชื่อผู้เขียน และปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์เหมือนกัน ชื่อผู้เขียนที่เป็นภาษาไทยให้ใช้ ก ข ค ต่อท้ายปี พ.ศ. เช่น (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ก), (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ข), (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, 2564ค)
- 8) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด หรือให้ใช้นักวิชาการที่เป็นที่รู้จักของวงการวิชาการทั่วไปมากที่สุด ซึ่งในกรณีนี้เรียกว่า “การอ้างอิงซ้อน” การอ้างอิงซ้อนสามารถอ้างอิงซ้อนได้ไม่เกิน 3 รายการ เช่น การศึกษา คือ ความเจริญงอกงาม คนที่ได้รับการศึกษาจะทำให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความเจริญงอกงามนั้นต้องเป็นไปในทางที่ดีเป็นที่พึงประสงค์ของสังคม (Dewey, J. 1965); (พุทธทาสภิกขุ, 2549); (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2555)

4.1.2 อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

- 1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Dewey, J., 1965)
- 2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Vogler, R. & Huber, B., 2008)
- 3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keller, K. L. et al., 2008)
- 4) กรณีที่ชื่อผู้เขียน และปี พ.ศ. ที่ตีพิมพ์เหมือนกัน ชื่อผู้เขียนที่เป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ A B C ต่อท้ายปี พ.ศ. เช่น (Khongkhawai, S., 2021A), (Khongkhawai, S., 2021B), (Khongkhawai, S., 2021C),
- 5) กรณีการอ้างอิงซ้อน ให้ใช้หลักการเดียวกันกับภาษาไทย

4.2 การอ้างอิงเอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม (หัวข้อเอกสารอ้างอิง)

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สุรางค์ จันทวานิช. (2554). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins.
Publishers.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์: /
สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527
พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า 21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มเนติ
ธรรม.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2560 กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิง
พุทธ, 6(6), 464-477.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational
and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ/ใน ชื่อสารานุกรม/ (หน้า). สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ประเสริฐ ญ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ญ นคร ใน บทความ
จากสารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92 - 115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
ราชบัณฑิตยสภา.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เสกสรร กิติวิสิณ. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสู้ดิน. มติชน, 6.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

วชิรารรรถ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ อำเภอมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธีรุตม์ สุขสกุลวัฒน์. (2563). การวิเคราะห์โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบผสมพหุระดับด้วยโมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบทางเลือกที่คำนึงถึงการเดา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร). (28 มีนาคม 2564). ความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์).

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id

Global Entrepreneurship Research Association (GERA). (2020). GEM Thailand Report 2019-20. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.gemconsortium.org/report/gem-thailand-report-2019-20>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 1391 (14 ตุลาคม 2548).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุภางค์ จันทวานิช. (2554). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โสภณ รัตนกร. (2527). หมายเหตุคดีตามฎีกาที่ 2405/2516 ใน แนวฎีกาวิธีพิจารณาความแพ่ง 2516-2527 พร้อมหมายเหตุท้ายฎีกา ข้อวินิจฉัยและข้อสังเกต. (หน้า21-22). กรุงเทพมหานคร: ฝ่ายวิชาการกลุ่มนิติธรรม.

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และวิเชษฐ์ สีนประสิทธิ์กุล. (2564). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กับการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(6), 464-477.

ประเสริฐ ณ นคร. (2562). อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร ในบทความจาก สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (หน้า 92-115). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

เสกสรร กิตติวสิน. (17 ตุลาคม 2555). หลังสู้ฟ้า - หน้าสู้ดิน. มติชน, 6.

วชิรवारณ นิลเกตุ. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเดื่อ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บรรเจิด สอพิมาย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นกรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิชานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ธีรุตม์ สุขสกุลวัฒน์. (2563). การวิเคราะห์โมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบแบบผสมพระดัดด้วยโมเดลทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบทางเลือกที่คำนึงถึงการเดา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลและประเมินผลการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร. (2552). การวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ (จันทร์โร). (28 มีนาคม 2564). ความคิดเห็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. (พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว), ผู้สัมภาษณ์).

กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2564). รายงานจำนวนวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/select_report_smce.php?report_id

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484. (2548). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 1391 (14 ตุลาคม 2548).

- Browder, D. M. et al. (2001). Reviewing resources on self-determination: A map for teachers. Remedial and Special Education, 22(4), 233-244.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA). (2020). GEM Thailand Report 2019-20. Retrieved December 21, 2020, from <https://www.gemconsortium.org/report/gem-thailand-report-2019-20>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607- 610.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนได้ที่ <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JISSD> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

บทความต้นฉบับที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้นำส่งในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2013 หรือมากกว่า ความยาวของบทความต้นฉบับต้องไม่น้อยกว่า 8 หน้ากระดาษ A4 และไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัยบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงก์วารสารฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname^{1*}, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ สั้น ๆ ได้ใจความ

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) แปลเนื้อความให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 - 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมา โดยกว้าง ๆ พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ) พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างหรือสภาพปัญหาของพื้นที่ที่ต้องการศึกษา (พร้อมอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล).....

.....

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt).....

2. (16 pt).....

3. (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล, กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล, การวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt)นำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง)

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt.) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอธิบายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname^{1*}, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³ (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16.pt).....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16.pt).....

Keywords: 3 - 5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....